

Kulttuurishokki Qatarissa

Suomalaisten ekspatriaattien kokemuksia

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Matkailun ala
Restonomien koulutusohjelma
Tapahtumamatkailu
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Mira Alopaeus

Lahden ammattikorkeakoulu
Restonomien koulutusohjelma

ALOPAEUS, MIRA:

Kulttuurishokki Qatarissa
Suomalaisten ekspatriaattien koke-
muksia

Tapahtumamatkailun opinnäytetyö, 67 sivua, 47 liitesivua

Kevät 2015

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on antaa tietoa Qatarin kulttuuriin sopeutumisen haasteista suomalaisen ekspatriaatin näkökulmasta. Tutkimusongelmana oli, että Qatar-spesifistä tietoa suomalaiselta näkökannalta ei juuri ole ollut saatavissa. Tutkimusosuudessa pyrittiin selvittämään, miten suomalaiset ekspatriaatit ovat kokeneet kulttuurishokin Qatarissa ja sieltä takaisin Suomeen palattuaan, mitkä seikat ovat vaikuttaneet sopeutumisprosessiin ja kuinka Qatarissa asuminen on muuttanut suomalaisia. Teoriaosuudessa Qatar esitellään valtiona ja käydään läpi arabikulttuurin olennaiset piirteet, jotka tavallisesti eniten herättävät kysymyksiä länsimaisessa ekspatriaatissa.

Tutkimus oli kvalitatiivinen tapaustutkimus, jonka aineisto kerättiin puoli-strukturoidulla kyselylomakkeella. Kyselyyn vastasi 17 suomalaista ekspatriaattia, jotka olivat joko hiljattain asuneet tai asuivat edelleen Qatarissa. Vastaajista 11 henkilöä ei mielestään kokenut kulttuurishokkia, 3 koki sen selvästi ja 3 ei osannut sanoa. Sopeutumista helpottaviksi tekijöiksi koettiin erityisesti Qatarin suomalaisyhteisön tuki, ystävät ja työkaverit. Yksilöllisistä eroista johtuen vastaajat kokivat samatkin asiat hyvin eri tavoin. Samojen asioiden toistuessa useissa vastauksissa voi tuloksia yleistää. Tutkimuksen tuloksista selvisi, että suomalaisyhteisön tuki on ekspatriaateille hyvin tärkeää alkuvaiheessa näin erilaisessa kulttuurissa asuttaessa ja että suomalaisen kulttuurin kasvatti vieroksuu holtitonta liikennekäyttämistä, ihmisten eriarvoisuutta, työväestön huonoa kohtelua ja työelämän tehottomuutta, mutta osaa arvostaa myös arabikulttuurin hyviä puolia, kuten maan turvallisuutta ja paikallisten perhekeskeisyyttä. Lähes kaikki kokivat muuttuneensa positiivisesti Qatarissa asumisensa aikana.

Työn tuloksena syntyi sopeutumisopas, joka on koottu opinnäytetyössä käytettyjen lähteiden, kulttuurishokkiteorian, tutkimusosuuden kyselyvastauksien ja tutkijan omien kokemusten pohjalta.

Asiasanat: arabikulttuuri, kulttuurishokki, kulttuurierot, kulttuuriin sopeutuminen, Qatar, sopeutumisopas, suomalainen ekspatriaatti,

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Tourism and Hospitality Management

ALOPAEUS, MIRA: Culture shock in Qatar
Experiences of Finnish expatriates

Bachelor's Thesis in Event Tourism 67 pages, 47 pages of appendices

Spring 2015

ABSTRACT

The aim of this thesis is to provide information on the acculturation of the Finnish expatriates in Qatar. As an appendix there is a guide for new Finnish expatriates attached which is a compilation of information gathered from the reference sources, survey responses and the scholar's own experiences. The research problem was that there is not much Qatar-specific information from the Finnish expatriate's point of view. This thesis aims to find out how the Finnish expatriates have experienced culture shock in Qatar and if they have experienced reverse shock after returning back to Finland, which circumstances have affected their experiences and how they felt they have changed during their stay in Qatar. Qatar is introduced as a country and the most crucial cultural features that raise the most questions among western expatriates are explained. Challenges of cultural adjustment are examined and the theory of culture shock is introduced.

This qualitative case survey was carried out by sending a half-structured online inquiry to Finnish expatriates in Qatar. Seventeen people responded, most of them were still living in Qatar. Eleven of the respondents felt they didn't experience any kind of culture shock in Qatar. Three respondents felt they had experienced it clearly and three people could not mention if they had experienced it or not. The support of the Finnish community in Qatar turned out to be a very important factor in their acculturation process. Also friends and colleagues were mentioned as factors that helped the expatriates in their adjustment. Due to individual differences some respondents had totally different opinions of the same situations. Most of the Finnish expatriates found it hard to accept inequality between different nationalities and separation between genders. Poor treatment and poor working conditions of the low-income workers were raised in several responses. Also reckless driving and inefficiency in business life were mentioned several times. There were also many features mentioned that the Finnish expatriates very much appreciated in the local culture, for example family-centeredness and the safety of the country. Nearly all the respondents felt they had changed positively during their stay in Qatar.

Key words: Arab culture, acculturation, adjustment guide, culture shock, cultural differences, Finnish expatriate, Qatar,

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	2
1.2	Toimeksiantaja	2
1.3	Aiheen rajaaminen	3
1.4	Tärkeimmät käsitteet	4
2	QATAR JA ARABIKULTTUURI	6
2.1	Arabit ja arabimaat	6
2.2	Qatarin valtio	7
2.3	Qatarin tulevaisuus	11
2.4	Islam	12
2.5	Perhekeskeisyys ja vieraanvaraisuus	14
2.6	Ihmisten eriarvoisuus	16
2.7	Liike-elämä ja polykroninen aikakäsitys	18
2.8	Kommunikointi korkean kontekstin kulttuureissa	19
2.9	Turvallisuus	20
2.10	Pukeutuminen	20
2.11	Tabut	21
2.12	Qatar ekspatriaattien kohdemaana	22
3	KULTTUURISHOKKI	23
3.1	Kulttuurishokkiteoria	23
3.2	Kulttuurishokin vaiheet	25
3.3	Paluushokki	28
3.4	Sopeutumiseen vaikuttavat tekijät	29
4	TUTKIMUS- JA RAPORTOINTI	31
4.1	Tutkimusmenetelmät	31
4.2	Aineiston keruu	32
4.3	Analyysimenetelmät	33
5	TUTKIMUSTULOKSET	34
5.1	Taustakysymykset	34
5.2	Kulttuurishokkikokemukset ja niiden aiheuttajat	38
5.3	Qatariin sopeutumiseen vaikuttavat tekijät	43
5.4	Paikallisen kulttuurin arvostaminen	46

5.5	Ekspatriaatin muuttuminen Qatarissa olonsa aikana	47
5.6	Eriäviä mielipiteitä	49
6	YHTEENVETO	52
6.1	Johtopäätökset	52
6.2	Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys	57
6.3	Opinnäytetyön tuotos	59
6.4	Loppusanat	60
	LÄHTEET	63
	LIITTEET	68

1 JOHDANTO

Tämän tietopaketin tarkoituksena on antaa Qatarin muuttavalle tai sinne muuttoa harkitsevalle tietoa mahdollisista kulttuuriin sopeutumisen haasteista ja auttaa päätöksen teossa. Opinnäytetyö koostuu tietoperustasta, joka pohjautuu lähdeluettelossa mainittuihin lähteisiin, sekä tutkimusosion, jonka aineisto on kerätty Qatarissa asuvilta tai siellä asuneilta suomalaisilta ekspatriaateilta.

Asuin perheeni kanssa mieheni työn vuoksi Qatarissa vuosina 2011 - 2014. Osallistuimme kulttuurivalmennukseen ennen muuttoa. Olisin silloin halunnut valmennuksen lisäksi kuulla muilta suomalaisilta, minkälaista on asua Qatarissa ja miten he ovat sopeutuneet maahan ja kulttuurieroihin. Olimme jo aiemmin asuneet ulkomailla, mutta emme eurooppalaisen kulttuuripiirin ulkopuolella, niin erilaisessa kulttuurissa. Mielessä pyöri monia kysymyksiä, joihin etsin vastauksia. Toivon, että tämä opinnäytetyö tarjoaisi vastauksia jollekin toiselle vastaavassa tilanteessa. Ulkomailla asumisesta on ollut hyötyä matkailualan opinnoissani ja se on antanut etenkin Suomen matkailuun aivan toisenlaisen näkökulman. Lisäksi yksi syy tämän aiheen valitsemiseen oli se, että minua on aina kiehtonut ihmisen mielen toimiminen erilaisissa tilanteissa. Uuteen kulttuuripiiriin muuttaminen sysää ihmisen usein kriisiin, jossa hän joutuu tarkistamaan omia arvojaan ja kulttuuritaustaansa sekä muodostamaan identiteettiään uudelleen.

Qataria rakennetaan vauhdilla ja maahan virtaa jatkuvasti ulkomaista työvoimaa. Vuonna 2014 suomalaisia muutti Qatarin enemmän kuin koskaan aiemmin. Viime syksynä maassa avattiin suomalaisiin opetuskäytäntöihin perustuva englanninkielinen Qatar-Finland International School, jonka toteuttaa koulutusvientinä Jyväskylän yliopiston tytäryhtiö EduCluster Finland (Ylä-Tuuhonen 2014). On oletettavaa, että suomalaisten määrä muun muassa tämänkaltaisten hankkeiden myötä Qatarissa edelleen kasvaa ja yhä useampi suomalainen muuttoa harkitessaan haluaa kuulla muiden suomalaisten kokemuksista.

1.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Qatarista oli vaikeaa löytää tietoa. Lähi-idän pieni, rikas öljyvaltio on ollut pitkään melko huonosti tunnettu. Vasta viime vuosien aikana se on rakennus- ja kehitysprojektiansa sekä vuonna 2022 Qatarissa pidettävien jalkapallon MM-kisojen myötä tullut tunnetummaksi. Vaikka maassa on asunut suomalaisia, yhteisö on ollut aina niin pieni, ettei Qatar-spesifistä tutkimusaineistoa suomalaiselta näkökannalta ole juurikaan syntynyt. Suomella ei ole Qatarissa omaa suurlähetystä, vaan suomalaisten asiat hoidetaan Abu Dhabin lähetystön kautta. Vaikka nykyään Qatarin suomalaisilla on oma Facebook-sivunsa, ei kuitenkaan ole valmista tietopakettia uudelle muuttajalle ja maassa jo asuvat joutuvatkin toistuvasti vastailemaan samoihin maan kulttuuria ja tapoja koskeviin kysymyksiin. Arabikulttuuri eroaa länsimaisesta kulttuurista huomattavasti ja monilla länsimaalaisilla onkin hyvin stereotyyppinen käsitys arabimaista.

Tutkimuksellani haen vastauksia kysymyksiin:

- Miten suomalaiset ekspatriaatit ovat kokeneet kulttuurishokin Qatarissa tai sieltä palattuaan?
- Mitkä seikat ovat eniten vaikuttaneet sopeutumisprosessiin?
- Kuinka Qatarissa asuminen on muuttanut suomalaisia?

1.2 Toimeksiantaja

Opinnäytetyöni toimeksiantaja on Suomi-Seura, johon otin yhteyttä ja esittelin ideani. He suostuivat toimeksiantoon mielellään, sillä heidän yhteytensä Qatarin ovat entuudestaan vähäiset ja heilläkin on huomattu Qatarin lähtijöiden määrän kasvaneen ja tarvetta tietopaketille olevan. Suomi-Seura ry. on entisten, nykyisten ja tulevien ulkosuomalaisten sitoutumaton etu-, asiantuntija- ja palvelujärjestö. Sen tehtävä on tehdä ulkosuomalaisuutta tunnetuksi Suomessa ja välittää ajankohtaista tietoa Suomesta maailmalla oleville suomalaisille. (Suomi-Seura 2015.)

Suomi-Seura tukee vuosittain monia ulkosuomalaisia tiedotusvälineitä ja järjestöjä. Tuen piiriin kuuluvat esimerkiksi eri puolilla maailmaa toimivat Suomi-koulut, jotka opettavat suomen kieltä ja suomalaisen kulttuurin tuntemusta ulkosuomalaislapsille. Suomi-seura on yksi Suomi-koulujen tukiry:n perustajista. Seura tukee myös ulkosuomalaisten yhteisöjen kulttuuri- ja harrastustoimintaa maailmalla, sekä ulkosuomalaisia nuoris- ja opiskelijajärjestöjä ja näiden nuorisohankkeita. (Suomi-Seura 2015.)

Suomi-Seura jakaa jäsenilleen ulkosuomalaisten kokemuksiin perustuvaa tietoa, sekä suomalaisilta kulttuurijärjestöiltä, viranomaisilta ja ulkomaankauppaa edistävilta organisaatioilta saatua tietoa. Se järjestää myös erilaisia seminaareja ja kursseja ulkomailla asuville, sinne lähteville ja sieltä palaaville suomalaisille. Suomi-Seura toimii myös ulkosuomalaisparlamentin pysyvänä sihteeristönä. Ulkosuomalaisparlamentti eli yhteistyöfoorumi, jossa maailmalla asuvat suomalaiset yhdessä päättävät tärkeistä asioista, pyrkii vaikuttamaan julkishallinnon päätöksentekoon varmistuen, että myös ulkosuomalaisten näkökulmat tulevat huomioiduiksi. (Suomi-Seura 2015.)

1.3 Aiheen rajaaminen

Opinnäytetyössäni teoriaosuuden tarkoitus on paitsi pohjustaa tutkimusosuutta, myös tarjota tietoa Qatarin muuttavalle ja auttaa ymmärtämään, mistä mahdolliset väärinymmärrykset ja ongelmat johtuvat. Suomi-Seuran asiakaskunnan mukaisesti tämä opinnäytetyö on kohdennettu ennen kaikkea Qatarin muuttoa harkitseville suomalaisille. Keskityn aiheessani arabikulttuuriin sopeutumisen haasteisiin, erityisesti kulttuurishokkiin ja sen eri vaiheisiin. Jotta voi ymmärtää kulttuurishokin syitä, pitää ymmärtää olennaiset erot suomalaisen ja qatarilaisen toimintatavan välillä. Esittelen opinnäytetyössäni arabikulttuurin keskeiset elementit, jotka eniten herättävät kysymyksiä ekspatriaateissa.

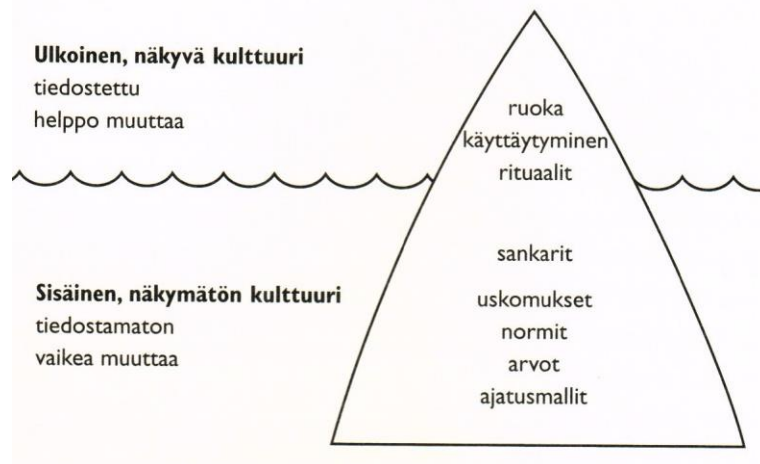

Näkökulma on Qatarissa asuvan suomalaisen, aikuisen ekspatriaatin, joka on muuttanut Qatariin täysi-ikäisenä omaan talouteensa. Olen rajannut lasten näkökulman kokonaan tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Pyrin myös pitämään näkökulman objektiivisena ja jätän omat ja perheenjäseneni kokemukset tämän työn ulkopuolelle. En paneudu psykologiselta kannalta syvällisemmin esimerkiksi yksilön identiteetin ja minäkäsityksen syntymiseen, vaikka nekin osaltaan vaikuttavat uuteen kulttuuriin sopeutumisessa. Muidenkin käsitteiden esittelyssä vältän sukeltamasta liian syvälliseen psykologiseen termistöön. Oletan myös, että opinnäytetyöni lukijat tuntevat Suomen ja suomalaisen kulttuurin, joten en käsittele niitä opinnäytetyössä.

1.4 Tärkeimmät käsitteet

Kulttuuri tarkoittaa sivistystä, johon kuuluu koulutus, tavat, taide, käsityöt ja käsillä tekemisen taito. Näiden lisäksi kulttuuri tarkoittaa tapaa, jolla tietyn yhteisön jäsenet ajattelevat, tuntevat ja toimivat. Kulttuurin voi määritellä yhteisön kirjoittamattomina sosiaalisina sääntöinä siitä, miten sen jäsenet viestivät keskenään, miten toimitaan eri tilanteissa, mitä pidetään hyvänä, mitä pahana ja mikä on pyhää ja mikä maallista. Kulttuuri on satojen tuhansien vuosien aikana syntynyt ja sen vaikutus näkyy erityisesti ryhmään liittymiseen kuuluvissa perusasioissa, suhtautumisessa auktoriteetteihin, sukupuolirooleissa, moraalissa, huolenaiheissa, tunteissa ja niin edelleen. Kulttuurin muodostumiseen vaikuttavat luonto, ilmasto, maantieteelliset, taloudelliset ja historialliset tekijät ja jokainen kulttuuri on kehittynyt tarkoituksenmukaiseksi juuri omassa ympäristössään. (Hofstede 2015; Tikka 2004, 11; Kanervo & Saarinen 2011.)

Kulttuuri kuvataan usein jäävuorena, josta on näkyvissä vain sen huippu: ruoka, vaatetus, kieli, käytöstavat ja niin edelleen. (Kuvio 1.) Moni ulkomaille lähtevä kuvittelee pärjäävänsä, kun nämä näkyvät perusasiat ovat kunnossa. Se on kuitenkin harhaa, sillä pinnan alapuolelle, näkymättömiin jää suurin osa, muun muassa arvot, normit, uskomukset ja käsitykset oikeasta ja väärästä. (Kanervo & Saarinen 2011; Sinkkonen 2009, 42.)

KUVIO 1. Kulttuurijäävuori (Tikka 2004, 12)

Erilaisesta kulttuurista tulevia on joskus vaikeaa ymmärtää, koska emme näe arvoja ja uskomuksia, joiden vuoksi he toimivat kuten toimivat. Al-Omarin (2008, 18) mukaan kunnioituksen vieraita kulttuureja kohtaan pitäisi perustua heidän arvoihinsa – riippumatta siitä miten outoina pidämme heidän käytöstään tai tapojaan. On tutkittava syvällisemmin vieraan kulttuurin arvoja, normeja, uskomuksia ja käsityksiä, jotta voi ymmärtää syitä ihmisten käytökselle ja toimintatavoille.

Ekspatriaatti on henkilö, joka työskentelee kotimaansa ulkopuolella (Internations 2015). Ekspatriaattiperhe on perhe, joka on muuttanut ulkomaille toisen vanhemman kansainvälisen työn takia. Termi kolmas kulttuuri eli ekspatriaattikulttuuri kuvaa kulttuuria, jonka ekspatriaatit usein muodostavat kohdemaassaan. Siinä on piirteitä ekspatriaatin lähtömaan kulttuurista ja uuden asuinmaan kulttuurista. Näiden piirteiden lisäksi siihen liittyy vielä täysin uusia, kansainväliseen, liikkuvaan ekspatriaattielämään yleisesti kuuluvia piirteitä. (Pollock & Van Reken 2009, 14.)

2 QATAR JA ARABIKULTTUURI

Tässä pääluvussa kerron keitä ovat arabit, esittelen arabimaat ja niiden yhtäläisyydet, sekä kerron Qatarin valtiosta, sijainnista, ilmastosta, historiasta, väestörakenteesta, pääelinkeinoista ja tulevaisuuden haasteista. Kerron myös islamin pääperiaatteet ja esittelen arabikulttuurista asiat, jotka yleensä eniten puhuttavat ekspatriaatteja.

2.1 Arabit ja arabimaat

Qatar kuuluu arabimaihin ja arabialaiseen kulttuuripiiriin. Sen kansalaiset ovat paitsi qatarilaisia, myös arabeja. Arabi on henkilö, joka puhuu arabiaa äidinkielenään ja jakaa yhteisen arabialaisen kulttuuriperinnön muiden arabien kanssa. Vain 15 % maailman muslimeista on arabeja, eivätkä kaikki arabitkaan ole muslimeja. Termi arabi ei siis tarkoita uskontoa, kansalaisuutta eikä rotua. (Islam-opas 2015; Käre-Zein 2003, 19 - 20.)

Arabimaissa asuu yli 300 miljoonaa ihmistä, joista suurin osa Pohjois-Afrikassa. Arabimaina pidetään yleensä Arabiliiton 22 jäsenmaata, joissa arabiaa puhutaan yleisesti (Kuvio 2). Arabiliitto ajaa jäsenvaltioidensa etuja ja sillä on myös aktiivinen rooli konfliktien ratkaisemisessa sekä jäsenmaiden sisällä, että kansainvälisesti. (Al-Omari 2008, 72; Arab League 2015.)

KUVIO 2. Arabiliiton jäsenmaat (BBC 2015a)

Arabimaista jokaisella on oma historiansa ja omia kansallisia piirteitään, mutta niillä on myös tiettyjä yhtäläisyyksiä. Niiden väestö on demografiselta rakenteeltaan nuorta, toisin kuin länsimaissa. Myös islam yhdistää arabimaita, sillä se vaikuttaa vahvasti ihmisten ajatteluun, mielipiteisiin ja käyttäytymistapoihin. Suuri osa arabeista laskee itsensä kuuluvaksi siviilisaatioon, jolla oli historiassa merkittävä rooli vuosina 700 - 1500 jKr. Tuolloin arabimaailmassa tapahtui huomattavaa kehitystä taiteessa, tieteessä, tekniikassa ja taloudessa. (Al-Omari 2008, 72 - 74.) Autiomaalla ja sen ilmastolla on ollut tärkeä merkitys arabikulttuurin muovaamisessa. Monet rituaalit ja tabut, jotka liittyvät hygieniaan, ruokaan ja juomaan, ovat peräisin paimentolaisajoilta, jolloin vettä oli hyvin niukasti saatavilla. (Al-Omari 2008, 130 - 131.)

Yksi tärkeimmistä yhdistävistä tekijöistä arabimaille on arabian kieli. Muslimien pyhä kirja, Koraani, on kirjoitettu arabiaksi. Äidinkielensä ohella arabiaa osaa yli miljardi muslimia. Arabiaa kirjoitetaan arabialaisin aakkosin oikealta vasemmalle. Klassinen arabia on Koraanin kieltä, jota käytetään muodollisissa yhteyksissä. Puhekielessä eri maissa käytetään arabian murteita, jotka eroavat toisistaan merkittävästikin. (Al-Omari 2008, 73 - 74, 82; Käri-Zein 2003, 23 - 24.)

2.2 Qatarin valtio

Qatar on itsenäinen arabivaltio, joka sijaitsee puolivälissä Persianlahden länsirannikkoa noin 180 kilometriä pitkällä Qatarin niemimaalla. Sen naapurivaltioita ovat Saudi-Arabia, Bahrain, Yhdistyneet Arabiemiirikunnat ja Iran. Näistä ainoastaan Saudi-Arabian kanssa sillä on yhteinen maaraja. Muutoin se on kolmelta suunnalta meren ympäröimä.

Pinta-ala: 11 437 m²

Pääkaupunki: Doha

Väkiluku: 2 346 723, näistä Qatarin kansalaisia on vain 278 000.
(Qatar Ministry of Development Planning and Statistics
31.3.2015; BQDoha 30.11.2014)

Kieli: Virallinen kieli arabia, englantia käytetään yleisesti.

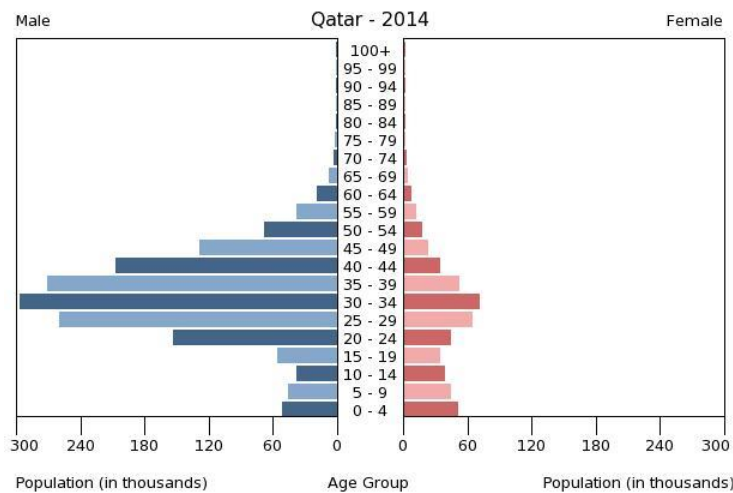
Qatar kuuluu subtrooppiseen ilmastovyöhykkeeseen. Kesäkaudella on hyvin kuumaa ja kuivaa, talvikaudella sää on leuto. Aurinko paistaa lähes joka päivä. Lämpötilat saattavat kohota heinä-elokuussa jopa +50 °C:een, tällöin myös ilmankosteus nousee. Talvikaudella, lokakuusta maaliskuuhun, lämpötila vaihtelee noin +15:sta +30 C asteeseen. Vuodessa sataa vain noin 70 millimetriä ja tämä tapahtuu yksittäisinä päivinä talvikauden aikana. (Explorer Group Ltd 2009, 22; CIA World Factbook 2015.)

Qatar on emiraatti, jossa ylintä valtaa käyttää emiiri Sheikh Tamim bin Hamad Al-Thani. Hänen isänsä, Sheikh Hamad bin Khalifa Al-Thani, aloitti valtaan astuttuaan vuonna 1995 lukuisia uudistuksia ja ohjasi maata avoimempaan ja demokraattisempaan suuntaan. Vuonna 2013 valta siirtyi hänen pojalleen, joka jatkaa isänsä viitoittamalla tiellä. Qataria rakennetaan nopeaa vauhtia ja maahan tulee jatkuvasti lisää vierastyövoimaa, minkä vuoksi Qatar onkin väkiluvultaan yksi maailman nopeimmin kasvavista valtioista (CIA World Factbook 2014).

Qatarin paikallisväestö voidaan alkuperänsä perusteella jakaa beduiinien, hadarien ja al-abdien jälkeläisiksi. Beduiinit olivat Arabian niemimaan paimentolaiskansaa, jotka elivät aavikolla vaeltaen ja etsien karjalleen uusia laidunmaita. Öljytulojen tuoman vaurauden myötä valtio alkoi kannustaa paimentolaisia asettumaan paikoilleen taloihin asumaan ja 1960-luvun alkuun mennessä paimentolaisuus oli loppunut Qatarissa kokonaan. Hadaarit olivat kaupunkilaisia. Suurin osa hadareista tuli alun perin maahan jo 1800-luvulla nykyisen Iranin alueelta, Pakistanista ja Afganistanista. Heidän tulonlähteensä olivat pääasiassa helmenkalastus, kalastus, kaupankäynti ja merenkulku. Al-abdien, eli Afrikasta tuotujen orjien jälkeläiset muodostavat osan Qatarin paikallisväestöstä. Monet helmenkalastajat

olivat afrikkalaisia orjia, jotka orjakauppiat olivat vanginneet Itä-Afrikasta. Juuri orjat työskentelivät ensimmäisinä myös Qatarin öljyteollisuudessa. Virallisesti orjuus lakkautettiin Qatarissa vasta vuonna 1952. Entiset orjat ovat sen jälkeen sekoittuneet Qatarin yhteiskuntaan melko kitkattomasti. Kaikki kolme ryhmää ovat nykyään Qatarin täysvaltaisia kansalaisia, mutta heidän välillään on sosiaalisia ja kulttuurisia eroja. (Gillespie 2008, 59; Fanack Chronicle 2015a.)

Qatarin väestön rakenteessa on joitain poikkeuksellisia piirteitä. Ulkomaalaisten osuus väestöstä on 88 % ja Qatarin kansalaisten vain 12 %. Myös sukupuoli- ja ikäjakauma on erilainen kuin länsimaissa (Kuvio 3). Miehiä on huomattavasti enemmän kuin naisia. Qatarin väestön keski-ikä on huomattavasti alhaisempi kuin länsimaissa. (CIA World Factbook 2015.)

KUVIO 3. Qatarin väestön sukupuoli- ja ikäjakauma (BQDoha 2014)

Islamin synnyn jälkeen 7. vuosisadalla Qatar toimi kauppapaikkana sekä persialaisille että arabeille, jotka molemmat jättivät alueelle kulttuurillisia ja uskonnollisia vaikutteita. Portugalilaiset olivat hallinneet aluetta ennen kuin Qatar tuli osaksi ottomaanien imperiumia vuonna 1538. Kun ottomaanit ennen ensimmäistä maailmansotaa jättivät Qatarin, se siirtyi Britannian siirtomaahallinnon alaisuuteen. (Embassy of the state of Qatar Washington, DC 2015.)

Helmenkalastus ja kaupankäynti toimivat pääelinkeinoina ennen kuin öljyntuotanto ja -vienti alkoivat. 1930-luvulla Qatar koki erittäin vaikeita aikoja. Maailmanlaajuinen lama vähensi helmien kysyntää ja japanilaisten keksimä helmenviljelytekniikka vei pohjan Persianlahden helmenkalastukselta. Monet lähtivät Qatarista ja ne, jotka jäivät, joutuivat taistelemaan toimeentulostaan erittäin köyhissä ja ankarissa olosuhteissa. (Gillespie 2008, 9 - 11.)

Ensimmäinen öljylähde löydettiin Qatarista vuonna 1939, mutta toisen maailmansodan takia öljyntuotanto päästiin aloittamaan vasta vuonna 1949, jonka jälkeen Qatar alkoi vaurastua. Sittenmin maasta on löydetty myös maailman laajimmat maakaasuvarannot. Kun siirtomaapolitiikka maailmassa väheni, britit vetäytyivät Persianlahdelta ja Qatar julistautui itsenäiseksi valtioksi vuonna 1971. Koko historiansa ajan Qatariin on alkuperäisväestön lisäksi muuttanut asumaan väestöä Lähi-idän muilta alueilta. Perinteinen musiikki, ruoka, tanssi ja kieli ovatkin yhteisiä koko Lähi-idän alueella. (BBC 2015b; Embassy of the state of Qatar Washington, DC 2015; Gillespie 2008, 9 - 12.)

2.3 Qatarin tulevaisuus

Qatar on lyhyessä ajassa noussut yhdeksi maailman rikkaimmista valtioista. Maata kehitetään hyvin nopeaan tahtiin. Tavoitteena on vuoteen 2030 mennessä rakentaa Qatarista edistysellinen maa, joka pystyy ylläpitämään kansalaistensa korkeaa elintasoja myös tulevaisuudessa. Kehitys Qatarissa on tapahtunut niin nopeasti, että paikallistenkin on toisinaan vaikea sitä ymmärtää. Toisaalta halutaan uudistua, toisaalta halutaan pitää kiinni myös vanhoista, islamilaisista ja perinteisistä heimotavoista. Nopea talouskasvu on mahdollistanut asioita, joista aiemmin ei osattu uneksiaakaan, mutta myös vanhojen perinteiden ja arvojen säilyttäminen koetaan tärkeäksi. (Qatar Ministry of Development Planning and Statistics 2008.)

Tähän asti Qatarin kehitys on ollut sen öljy- ja kaasuvarantojen varassa. Uusiutumattomien energianlähteiden loppuessa on löydettävä uusia tulonlähteitä. Qatar kehittääkin parhaillaan koulutusjärjestelmäänsä varmistakseen kansalaistensa osaamistason tulevaisuudessa. Qatarilaiset pyrittään myös saamaan mukaan työelämään eri aloille. Tällä hetkellä heitä työskentelee lähinnä vain hallinnollisissa tai virkamiestehtävissä. Käytännön töissä ja palveluammateissa toimivat ulkomaalaiset. Tulevaisuudessakin ulkomaista työvoimaa tarvitaan, sillä qatarilaisten määrä ei riitä kattamaan työvoiman tarvetta. Pätevän ja pysyvän ulkomaisen työvoiman houkuttelemiseksi Qatarin on kehitettävä kannustinjärjestelmiään ja parannettava työntekijöiden oikeuksia ja työturvallisuustasoa. (Qatar Ministry of Development Planning and Statistics 2008.)

2.4 Islam

Arabimaissa islam näkyy kulttuurissa kaikilla elämän eri alueilla. Islamin ylin uskonnollinen auktoriteetti on Koraani. (Hämeen-Anttila 2010, 89.) Toiseksi tärkein auktoriteetti on sunna, joka tarkoittaa profeetta Muhammadin elämäntapaa kaikkien muslimien esikuvana. Kolmas auktoriteetti on muslimien yksimielisyys, joka yleensä tarkoittaa uskonoppineitten yksimielisyyttä jostakin opillisesta kysymyksestä. Neljäs auktoriteetti on analogia, joka tarkoittaa uskonnollisen ohjeen saamista analogisen päättelyn kautta. (Hämeen-Anttila 2010, 97 - 103.) Islamin laki, sharia, perustuu Koraaniin ja pysyy muuttumattomana, vaikka sen tulkinta saattaa muuttuakin. Käri-Zeinin (2003, 68 - 69) mukaan shariaan kuuluu kolme osaa: palvonta ja kuinka se suoritetaan, moraali ja hyvät menettelytavat, sekä ihmisten välisiä suhteita ohjaavat säännöt. Qatarissa sharia on käytössä yhdessä siviililainsäädännön kanssa. Shariaa sovelletaan perheoikeudellisissa asioissa ja osassa vakavimpia rikosasioita. Vaikka teloituksia ei ole viime vuosina toimeenpantukaan, niitä yhä määrätään rangaistuksiksi vakavimmista rikoksista. (Justlanded.com 2015.)

Allah ja kristinuskon Jumala käsitetään samaksi asiaksi. Islam pitää Jeesusta Jumalan lähettämänä profeettana, joka on tärkeä ja kunnioitettu henkilö, mutta ei Jumala, eikä Jumalan poika. Kristinuskon korostama pyhä kolminaisuus ei siten sovi islamin oppeihin. Islam sallii muut monoteistiset uskonnot, mutta islamia pidetään näitä ylempänä. (Hämeen-Anttila 2010, 113 - 114, 146 - 147, 157.) Qatarissa suurin osa paikallisväestöstä on sunnimuslimeja, mutta maan hallitus on ollut myötämielinen muillekin uskonnoille. Kristityt saavat harjoittaa uskontoaan ja maahan on rakennettu kristillisiä kirkkoja viime vuosina. (Embassy of the state of Qatar Washington, DC 2015.) Ihmisen kääntymistä pidetään islamissa kunkin henkilökohtaisena asiana, siksi kääntäminen ei ole koskaan kuulunut islamin periaatteisiin (Hämeen-Anttila 2010, 157 - 158). Monijumalaisuus ja profeetan pilkkaaminen ovat islamissa suurimpia syntejä (Hämeen-Anttila 2010, 119).

Islamiin kuuluu viisi peruspilaria, jotka ovat täysi-ikäisten ja täysivaltaisten muslimien velvollisuuksia:

1. Julkinen uskontunnustus
2. Rukoileminen viisi kertaa päivässä
3. Paasto Ramadan-kuukauden aikana
4. Almuvero
5. Pyhiinvaellus Mekkaan kerran elämässä (Hämeen-Anttila 2010, 109).

Kun ihmisestä on uskontunnustuksen myötä tullut muslimi, hänen pitää maksaa kerran vuodessa omaisuudestaan almuveroa, joka käytetään köyhien tai islamin hyväksi. Hämeen-Anttilan mukaan juuri almuveron takia islam pitää laillisesti hankittua omaisuutta hyvänä asiana, josta on lupa nauttia. Rikas muslimi maksaa paljon almuveroa ja häntä kunnioitetaan sen takia. (Hämeen-Anttila 2010, 111, 128.)

Muslimin on rukoiltava viisi kertaa päivässä. Hän palvoo ja rukoilee suoraan Jumalaa, ei minkäänlaisten välikäsien, pyhimysten, ikonien tms. kautta. Rukoukset rytmittävät islamilaisessa maassa jokaista päivää. Rukouksessa luetaan Koraanin jakeita arabiaksi samalla seisoen, Mekkaa kohti kumartaen, polvistuen ja istuen. Rukouksia edeltää rukouskutsu, adhan, joka huudetaan moskeijan yhteydessä olevasta minareetista. Vuorokauden viisi rukoushetkeä ajoittuvat aamuun, keskipäivään, iltapäivään, iltaan ja yöhön. Perjantain keskipäivänrukous on tärkein ja siihen liittyy moskeijassa pidettävä julkinen perjantaisaarna, joka kuuluu minareeteista ympäristöön. (Al-Omari 2008, 146; Hämeen-Anttila 2010, 121.) Vaikka rukoilla voi missä tahansa, miesten tulisi mieluiten rukoilla moskeijassa. Miehet ja naiset rukoilevat aina eri tiloissa. Kauppakeskuksissa ja muissa julkisissa rakennuksissa on omat rukoushuoneet tai lähistöllä aina moskeija. Rukoilu yhdessä toisten kanssa lisää muslimien välistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Hämeen-Anttila 2010, 121 - 123.)

Ramadan-kuukauden aikana muslimi paastooa joka päivä aamuhämärästä iltahämärään. Jos hän on estynyt, esimerkiksi sairauden vuoksi, hän voi jättää paastoamatta ja suorittaa paaston myöhemmin. Paasto katkaistaan yöksi auringonlaskun jälkeen syötävällä illallisella, Iftarilla. Paaston aikana pidättäydytään paitsi ruoasta ja juomasta myös tupakasta, sukupuolielämästä, pahoista teoista ja sanoista. Ramadanin aikana muslimin tulee erityisesti rukoilla ja lukea Koraania. Elämänrytmi hiljenee päivisin ja kaikki toiminta siirtyy enemmän yöaikaan. Ramadanin päättymistä juhliitaan Eid al Fitr -juhlassa, jolloin ystävät kokoontuvat syömään hyvin yhdessä. (Hämeen-Anttila 2010, 126.)

2.5 Perhekeskeisyys ja vieraanvaraisuus

Kollektiivinen arabikulttuuri on länsimäisen yksilökeskeisyyden, individualismin, täydellinen vastakohta. Kollektivistit laittavat perheensä, heimonsa ja maansa kaiken, jopa itsensä, edelle. (Al-Omari 2008, 32 - 33.) Perhe on yhteiskunnan perusta ja yksilö on voimakkaasti perheyhteisöstään riippuvainen. Perhe on laajempi käsitys kuin vain ydinperhe ja voi tarkoittaa jopa kokonaista heimoa tai sukua. Henkilön arvostus tulee hänen perheensä statuksen kautta, ei työn tai omien saavutusten kautta, kuten länsimaissa. Myös se, mitä henkilö tekee perheensä hyväksi, vaikuttaa arvostukseen. Saman perheen jäsenet tukevat ja auttavat toinen toisiaan. Vanhuksia kunnioitetaan erityisesti, sillä korkea ikä on merkki viisaudesta ja kypsyydestä. (Al-Omari 2008, 118 - 120.)

Muslimimies voi ottaa neljä vaimoa, mutta Koraani vaatii miestä kohtelemaan kaikkia vaimojaan tasapuolisesti. Mies on aina elatusvelvollinen vaimoonsa nähden ja vain harvalla on riittävät taloudelliset edellytykset moniavioisuuteen. Avioliiton perusmalli on yksiavioisuus. Islamissa on olemassa myös avioehto, jossa mies voi jo ennen avioliiton solmimista luopua oikeudestaan ottaa muita vaimoja ilman ensimmäisen vaimon lupaa. Mies voi myös rajoittaa omaa avioero-oikeuttaan tai myöntää vaimolleen lisää vapauksia avioeron suhteen. (Hämeen-Anttila 2010, 167 - 168.)

Perhe on pyhä ja aviorikosten rankaisemisessa islamin laki on ankara. Koraani vaatii kuitenkin vahvat todisteet aviorikoksen tapahtumisesta. Islamilaisessa perheessä naista suojellaan paljon ja naisen asema on kontrolloitu. Naiset eivät ole avoimessa kanssakäymisessä vieraiden miesten kanssa. Arabiperheet ovat hierarkkisia ja niissä isä huolehtii yleensä taloudellisesta toimeentulosta, kun taas äidin tehtävä on huolehtia lastenkasvatuksesta. Kun länsimaissa valtio huolehtii sosiaaliturvan kautta yksinhuoltajista ja leskistä, arabimaissa se on perheyhteisön tehtävä. Arabikodissa asuu usein useampia sukupolvia saman katon alla ja naimattomat naiset eivät yleensä asu yksin. Sukulaiset ovat paljon tekemisissä toistensa kanssa. (Käri-Zein 2003, 78 - 79.)

Arabeille vieraanvaraisuus on erittäin tärkeää. Vieraanvaraisuus perustuu paimentolaisten entisaikaiseen elämäntapaan aavikolla. Aavikon kuumassa ja karussa ympäristössä ilman ruokaa, juomaa ja suojaa kuljettuaan nämä olivat riippuvaisia tapaamiensa henkilöiden vieraanvaraisuudesta. Mikäli isäntäväki olisi kieltäytynyt ottamasta vierasta vastaan, se olisi saattanut merkitä samaa kuin jättää nämä kuolemaan. (Feghali 1997, 9.) Vieraanvaraisuutta ei tarjota vain harvoille ja valituille, vaan todellista vieraanvaraisuutta osoitetaan spontaanisti silloin, kun täysin tuntematon ilmaantuu odottamatta kylään. Vieraan katsotaan tuovan kunniaa taloon ja isännän tehtävä on hemmotella vieraitaan niin, että näiden ei tarvitse pyytää mitään. (Al-Omari 2008, 111 - 112.) Kahvi on arabeille kunnian ja vieraanvaraisuuden symboli ja usein ensimmäinen asia, mitä vieraille tarjotaan. Kahvista kieltäytyminen voi olla loukkaavaa isäntää kohtaan, mikäli siihen ei ole painavaa syytä. (Al-Omari 2008, 114 - 116.)

2.6 Ihmisten eriarvoisuus

Sukupuolten erottelulla suojellaan perheen kunniaa, joka on yksi tärkeimmistä arvoista arabikulttuurissa. Koulut ovat sukupuolten mukaan eroteltuja, mikä koskee erityisesti yli 12-vuotiaita. Qatarissa miesten ja naisten erilliset sisäänkäynnit ja palvelutiskit ovat yleensä pankeissa, sairaaloissa ja terveysasemilla. Joskus nämä on jaoteltu erillisiin rakennuksiin. (Country connections 2009, 5.) Kări-Zeinin (2003, 83- 84, 94) mukaan arabiperheen kunnia riippuu paljon juuri naisen moraalisesta käyttäytymisestä. Arabinaisen ei tule olla kahden kesken vieraan miehen kanssa missään, vaan sosiaalisissa tapaamisissa naiset ovat yleensä jonkun miespuolisen sukulaisensa kanssa. Äitiyttä ja ikääntymistä arvostetaan ja ne lisäävät naisen arvostusta.

Naisen rooli arabimaissa on muuttunut viimeisen 30 vuoden aikana valtavasti. Nykyään yhä useampi arabinainen opiskelee yliopistossa, käy töissä, pyörittää omaa yritystä tai on tärkeässä asemassa hallinnollisissa tehtävissä. (Al-Omari 2008, 106 - 107.) Qatarissa naiset ovat saaneet äänestää ja asettua ehdolle kuntien keskusneuvostoon valittavien jäsenten vaaleissa vuodesta 1999 asti. Vuonna 2003 ensimmäinen nainen, Sheikha Al-Jefairia, valittiin neuvostoon. (Explorer Group Ltd 2009, 212.) Nainen ei ole kuitenkaan tasa-arvoinen miehen kanssa. Esimerkiksi oikeuden edessä naisen todistuksella on vain puolet siitä painoarvosta mitä on miehen todistuksella. Joissain tapauksissa naisia ei hyväksytä todistajiksi ollenkaan. Qatarilaisen naisen ulkomaalainen mies ja heidän yhteiset lapsensa eivät voi saada Qatarin kansallisuutta, toisin kuin qatarilaisen miehen ulkomaalainen vaimo ja heidän yhteiset lapsensa. Perinnönjaossa nainen perii vain puolet siitä mitä miespuolinen perinnönsaaja. (Unicef 2011.)

Eriarvoisuus on yksi suurimmista kulttuurieroista, johon suomalainen Qatarissa törmää. Se näkyy epätasa-arvoisena kohteluna miesten ja naisten välillä, ulkomaalaisen ja paikallisen välillä, erilaisten etnisten ryhmien välillä, eri tehtävissä toimivien välillä ja myös paikallisten välillä. Käri-Zeinin (2003, 82) mukaan arabimaissa katsotaan, että tarpeeksi vaikutusvaltaisen perheen jäsen on oikeutettu saamaan erilaista kohtelua kuin muut. Sosiaalisen verkostonsa vuoksi jotkut ovat paremmassa asemassa kuin toiset.

Suomalaiselle tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus ovat tärkeitä arvoja. Lain mukaan Suomessa kaikkia tulee kohdella yhdenvertaisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2015.) Vaikka suomalainen ekspatriaatti pääsääntöisesti saa Qatarissa ystävällistä kohtelua ja on hyvässä asemassa, ei hän voi välttyä huomaamasta sellaista erityisesti pienipalkkaisiin aasialaisiin tai afrikkalaisiin työntekijöihin kohdistuvaa kohtelua, joka Suomessa olisi ehdottomasti syrjintää ja siten lain vastaista. Qatar onkin useiden eri ihmisoikeusjärjestöjen tarkkailtavana ja saanut huomautuksia rikkomuksistaan (Fanack Chronicle 2015b). Amnesty International on vaatinut Qatarila muun muassa lakkauttamaan Kafala-järjestelmän, jonka mukaan jokaisella maassa asuvalla ulkomaalaisella on oltava sponsori. Tavallisesti sponsori on työnantaja tai oma puoliso, jolla vastaavasti on oma työnantajansa sponsorinaan. Sponsorijärjestelmä sitoo työntekijät tiukasti työnantajan vallan – myös mielivallan – alle. Myös maastapoistumisluvat, liian pitkät työpäivät, liian rankat ja vaaralliset työolosuhteet, puutteelliset elinolosuhteet, palkkojen maksun viivästyminen tai kokonaan maksamatta jättäminen, tarpeellisten dokumenttien pidättäminen työntekijältä, sekä fyysinen ja seksuaalinen väkivalta ovat seikkoja, joissa Qatarilla on paljon parannettavaa kolmansista maista tulleiden työntekijöidensä kohtelussa. (Amnesty International 2015.)

2.7 Liike-elämä ja polykroninen aikakäsitys

Arabikulttuuri on korkean valtaetäisyyden kulttuuri. Vallankäytössä läpinäkyvyys ja avoimuus puuttuvat, mikä luo helposti tilaa huhuille, spekuloinneille ja väärinkäsityksille (Al-Omari 2008, 33, 42.) Organisaatorakenne on hierarkkinen ja korkea, ja palkkaerot ylimmän ja alimman tason välillä ovat suuret. Esimies on usein isähahmon kaltainen auktoriteetti, jolta alaiset odottavat suorita käskyjä ja joka erottuu muusta joukosta erityisillä vallan symboleilla, kuten pukeutumistavallaan, nimikylteillään ja titteillään. (Sinkkonen 2009, 59; Al-Omari 2008, 44.) Länsimaissa työ- ja yksityiselämä pyritään yleensä pitämään tiukasti erillään, mutta arabimaissa niitä ei erotella. Kaupankäynti on aina henkilökohtaista. Asiakas ei ole pelkkä asiakas, eikä myyjä pelkkä myyjä, vaan heillä on aina nimet ja kasvot ja he tuntevat toisensa ainakin pinnallisesti. (Al-Omari 2008, 162.) Liikesuhteen aloittaminen vaatii runsaasti small talkia ja kohteliaisuuksien vaihtoa, jossa liikekumppania opetellaan tuntemaan paremmin. (Al-Omari 2008, 167 - 168.)

Arabien aikakäsitys on polykroninen eli heille aika on syklistä ja uudistuvaa, eikä koskaan lopu kesken (Al-Omari 2008, 33). Polykronista kulttuuria ohjaavat tapahtumat ja ihmissuhteet, eikä kello, kuten länsimaaisia, monokronisia kulttuureita. Polykroniset kulttuurit ovat usein menneisyyteen orientoituneita, eli ne antavat suuren painoarvon perinteille, tavoille ja historialle. (Al-Omari 2008, 51 - 55.) Tulevaisuutta ei suunnitella, sillä arabeille tulevaisuus tapahtuu Jumalan tahdosta, eikä ihmisen. Liiallisen tulevaisuuden suunnittelemisen uskotaan tuottavan huonoa onnea. Suunnitelmat ovat hyviä aikomuksia, joihin tähdätään, mutta muutoksia tapahtuu ja ne hyväksytään. (Mikluha 1998, 7; Kari-Zein 2003, 76.) Työelämässä arabit usein käsittelevät monia asioita samanaikaisesti ja jo käsiteltyyn asiaan saatetaan palata uudelleen. Töiden kulkua ohjaavat enemmän tilanteet ja olosuhteet kuin aikarajat tai tarkat suunnitelmat. (Al-Omari 2008, 166 - 168.) Asioiden hoito on hidasta ja byrokraattista ja jotta asiat saa hoidettua, pitää hyödyntää suhdeverkostoa ja välikäsiä, jotka tietävät, kuinka asiat hoidetaan. (Al-Omari 2008, 37).

2.8 Kommunikointi korkean kontekstin kulttuureissa

Arabikulttuurissa viestintä on epäsuoraa ja sisältää paljon erilaisia eleitä, äänensävyjä, idiomeja, kiertoilmauksia, sekä tarinoita ja niihin kätkeytyjä merkityksiä. Korkean kontekstin kulttuurien säännöt ovat usein tulkinnanvaraisia ja jää yksilön ratkaistavaksi, kuinka hän niitä tulkitsee. Kaikki on aina neuvoteltavissa ja kaikenlaisia keinoja myös käytetään. (Al-Omari 2008, 33, 50.) Keskustelevien osapuolten pitää hankalissakin tilanteissa pystyä osoittamaan hyvántahtoisuuttaan, vaikka se vaatisi totuuden peitteilyä ja asioiden kaunistelua. Viestin vastaanottaja voi sitten kasvojaan menettämättä tulkita rivien välistä viestin oikean sisällön. (Mikluha 1998, 23.) Epäsuorassa viestinnässä sanallinen informaatio ei välttämättä kerro itse asiaa, vaan vastaanottajan tulee tulkita se elekielestä, äänensäyvystä, intonaatioista ja tavasta, jolla se sanotaan. Siksi liioittelua, vakuuttelua ja jopa huutamista käytetään paljon tehokeinoina. (Feghali 1997, 14 - 16.)

Arabit käyttävät myös hyvin voimakasta sanatonta viestintää: kasvojen ilmeitä ja eleitä sekä käsien ja pään liikkeitä. (Mikluha 1998, 274.) Katsekontakti on tärkeää, kun puhutaan toiselle, mutta pitkää katsekontaktia vältetään vieraan miehen ja naisen välillä. Jos vastapuoli katsoo usein tai pitkään muualle kuin keskustelukumppaniin, se voidaan tulkita epäkunnioittavaksi ja vältteleväksi eleeksi. Myös tuntoaistia käytetään paljon. Kätellessä kädenpuristus kestää kauemmin kuin mihin länsimaalaiset ovat tottuneet. Samaa sukupuolta olevat ystävykset voivat jopa jäädä pitämään toisiaan kädestä kiinni. Kättely vastakkaisten sukupuolten välillä ei kuitenkaan ole tavallista. Kättelyn sijaan oikean käden vieminen sydämelle ja kevyt kumarrus on kohtelias ja ystävällinen tervehdys ja merkki siitä, että henkilö ei vakaumuksensa takia voi kätellä vierasta toisen sukupuolen edustajaa (Al-Omari 2008, 104 - 106.) Arabimaissa ihmiset tulevat fyysisesti paljon lähemmäs toista ihmistä keskustelutilanteessa kuin mitä länsimaissa on tapana. Se on luottamuksen merkki ja on epäkohteliasta vetäytyä kauemmas. (Al-Omari 2008, 103 -106.)

2.9 Turvallisuus

Uutisten perusteella monille syntyy kuva koko Lähi-idästä tai islamilaisesta maailmasta sotaisena ja väkivaltaisena alueena. Qatarissa poliittisten leivottomuuksien riski on kuitenkin hyvin vähäinen. Julkiset mielenosoitukset ovat harvinaisia ja vaativat maan hallitukselta hyväksynnän etukäteen. Myös väkivaltarikokset ovat harvinaisia. Niitä tapahtuu lähinnä kolmansista maista tulevien työntekijöiden asuinalueilla ja teollisuusalueilla, ja ne ovat tällöin yleensä etnisten ryhmien nuorten miesten välisiä yhteenottoja. (OSAC 2014.) Naisten ei yleensä tarvitse pelätä kaupungilla liikkumista myöhään illalla. Näkyvä humalatila, epäsiveellinen pukeutuminen tai käytös, loukkaavat käsimerkit ja julkiset rakastavaisten hellyydenosoitukset voivat kuitenkin johtaa vaikeuksiin. (Commercial Bank of Qatar 2015.)

Liikenne on Qatarissa yleisin kuolemaan johtavien onnettomuuksien aiheuttaja. Ajotaidot ja liikennesäännöistä piittaaminen vaihtelevat suuresti eri kulttuureista tulevilla. Turvallisuusstandardit eivät muutenkaan Qatarissa ole kaikkialla länsimaisten standardien mukaisia, mikä näkyy esimerkiksi teiden ja rakennusten kunnossa, materiaaleissa ja varustelussa sekä poistumisteissä. (OSAC 2014.)

2.10 Pukeutuminen

Koraani vaatii pukeutumisessa yleistä säädyllisyyttä muslimimiehiltä ja naisilta, ja lisäksi naisilta hiusten peittämistä. Hunnun käyttäjä osoittaa haluavansa pitäytyä islamilaisissa arvoissa. (Hämeen-Anttila 2010, 173.) Qatarissa paikalliset miehet käyttävät dishdashia, joka on pitkä, nilkkoihin asti ulottuva valkoinen kauluspaita valkoisten, löysien housujen päällä. Miehet käyttävät asunsa kanssa päähinettä, yleensä valkoista huivia, jota pitää paikallaan musta nyöri. Huivin väri on muoti- tai mieltymyskysymys. Paikalliset naiset käyttävät yleensä abayaa, mustaa, pitkää mekkoa, ja peittävät hiuksensa huivilla. Toiset peittävät kasvonsa kokonaan, toiset osittain, toiset eivät ollenkaan. (Al-Omari 2008, 107 - 109.)

Ekspatriaattien tulee Qatarissa pukeutua islamilaista kulttuuria kunnioittaen, mutta ulkomaalaisten naisten ei tarvitse käyttää abayaa eikä peittää hiuksiaan huivilla. Julkisilla paikoilla naisten vaatetuksen tulisi peittää olkapäät, käsivarsien yläosat ja polvet, sekä kaiken siltä väliltä. Pukeutumissääntö yksityisillä klubeilla on vapaampi. Maassa, jossa miesten lukumäärä on huomattavasti suurempi kuin naisten, peittävä pukeutuminen estää ei-toivotun huomion. Miehillä pitkät housut ja paita ovat hyvä asu. Lyhyitä, paljastavia, tiukkoja tai hyvin huomiota herättäviä asuja pidetään sopimattomina kummallakin sukupuolella. (Commercial Bank of Qatar 2015.)

2.11 Tabut

Alkoholia, pornografiaa, sianlihatuotteita tai huumeita ei saa tuoda Qatarin eikä muihinkaan arabimaihin. Qatarissa on kaksi hyvin matalalla profiililla toimivaa alkoholimyymälää, joista alkoholia ja sianlihaa on mahdollista ostaa, mutta myynti ja ostaminen on tarkoin valvottua ja säädeltyä. Alkoholimyymälässä voivat asioida vain ne, joilla on siihen työnantajan myöntämä lupa ja jotka täyttävät vaaditut kriteerit. Alkoholia ei saa kuljettaa maan sisällä kuin myymälästä suoraan kotiin ja ostokset eivät saa olla näkyvästi esillä kuljetuksen aikana. On laitonta myydä tai lahjoittaa alkoholia toiselle. Alkoholin tarjoaminen muslimille tai alaikäiselle on loukkaus. Julkisella paikalla on laitonta juoda alkoholia tai esiintyä näkyvästi päihtyneenä. Rangaistuksena näistä rikkomuksista voi joutua ulos maasta, saada sakkoa tai jopa vankeustuomion. Rattijuoppojen suhteen Qatarissa noudatetaan nollatoleranssia. Siitä rangaistaan sakoilla tai vankeustuomiolla, minkä lisäksi voi joutua ulos maasta. (Commercial Bank of Qatar 2015.) Vaikka alkoholin käyttö on muslimeilta kielletty, erityisesti paikallisten nuorten humalassa ajaminen ja kolarointi ovat nykyään ongelma kaikissa rikkaissa Persianlahden maissa. Aihe on tabu, mutta onnettomuusmäärät ovat suuria. (Käri-Zein 2003, 102.)

Monet länsimaalaiset voivat nykyään kotimaassaan vapaasti arvostella uskontoa, kirkkoa ja Jumalaa ilman seuraamuksia. Islamilaisissa maissa niihin tulee aina suhtautua kunnioituksella. (Vartia 2009, 44.) Uskontoa ja politiikkaa kannattaa muutenkin välttää puheenaiheina. Ateistin tai agnostikon kannattaa olla mainitsematta vakaumustaan, sillä muslimeille moraalit ja etiikka ovat hyvin tärkeitä ja ne kumpuavat nimenomaan uskonnosta. Heidän saattaa olla vaikea ymmärtää, että uskostaan luopuneella voisi olla kumpaakaan. (Al-Omari 2008, 157 - 158.) Qatarilaiset eivät myöskään siedä ollenkaan kritiikkiä hallitsijaansa kohtaan. Emirin kritisointi on rikos, josta seuraa vankeutta. (Commercial Bank of Qatar 2015.)

2.12 Qatar ekspatriaattien kohdemaana

Expat Insider 2014 on kansainvälinen tutkimus, joka suoritettiin 14 000 kansainväliselle ekspatriaatille yli 160 maasta ympäri maailman vuonna 2014. Tutkimuksella selvitettiin, missä asuvat tyytyväisimmät ekspatriaatit ja mitkä tekijät vaikuttivat ekspatriaattien viihtyvyyteen. Qatarin hyvinä puolina nousivat esille hyvä terveydenhuolto, turvallisuudentunne maan poliittisen vakauden vuoksi ja Qatarin vahva talous, mutta koulutusmahdollisuuksien puute, autiomaan ilmasto ja nousevat elinkustannukset koettiin haasteina. (Khatri 2014; InterNations 2014.)

Ekspatriaatit kokivat vaikeana kotiutua Qatarin. 45 % kyselyyn vastanneista koki, että paikallisiin on vaikea tutustua, mikä johtunee osaltaan ekspatriaattien suuresta määrästä suhteutettuna paikallisten määrään. Muuten voi kuitenkin yleistää, että Dohassa, kuten arabimaiden pääkaupungeissa ja suurimmissa kaupungeissa yleensäkin ekspatriaatin näkökannalta elinolosuhteet ovat verrattavissa vähintään siihen tasoon, mitä Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa on tarjolla. (Khatri 2014; InterNations 2014; Al-Omari 2008, 138.)

3 KULTTUURISHOKKI

Seuraavaksi tarkastelen kulttuurishokkia. Esittelen kulttuurishokkiteorian ja sen neljä eri vaihetta. Uuteen kulttuuriin sopeutumisen vaiheiden lisäksi esittelen myös paluushokin omana alalukunaan. Käyn läpi myös sopeutumiseen ja kulttuurishokin kokemiseen vaikuttavia tekijöitä.

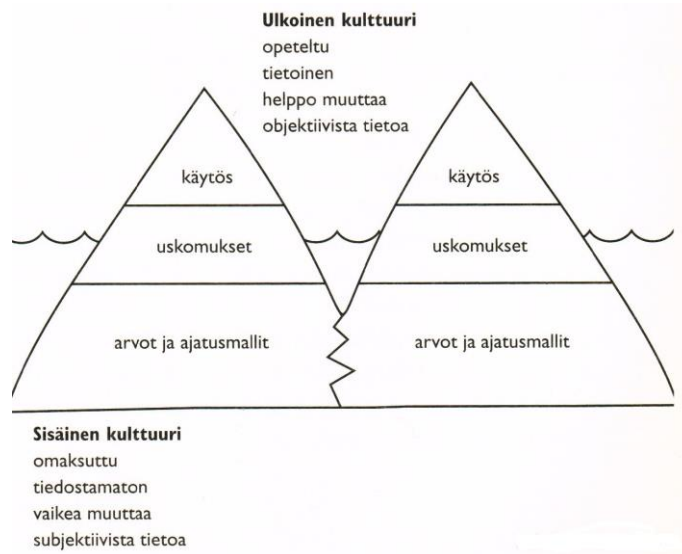
3.1 Kulttuurishokkiteoria

Ihmiset ovat läpi historian muuttaneet nostaakseen elämänlaatuaan: löytääkseen paremman toimeentulon, paetakseen köyhyyttä, vainoa, nälkää tai sotaa. Globalisaation myötä työvoiman liikkuvuus maasta toiseen on lisääntynyt. Syy lähteä ulkomaille ei useinkaan enää ole taloudellinen. Yhä useampi lähtee maailmalle määräajaksi motiivinaan uralla eteneminen, itsensä kehittäminen ja uusien elämäkokemusten hankkiminen. (International Organization for Migration 2015; Hoffren 2000.)

Kulttuurishokki on osa oppimisprosessia, jossa ekspatriaatti omaksuu sellaiset sosiaaliset tiedot ja taidot, jotka kyseisessä kulttuurissa tarvitaan (Ward, Bochner & Wurnham 2001, 51). Tässä muutosprosessissa vanhat, opitut toiminta- ja menettelytavat korvautuvat uusilla, ja vanhan selviytymisstrategian tilalle muodostuu uusi (Sinkkonen 2009, 79 - 80). Junkkarin (2003, 54) mukaan kulttuurishokki on kansainvälisissä tehtävissä toimivan ammattitauti ja yhtä luonnollinen osa ympäristönvaihdosta kuin toisenlaiseen ilmastoon sopeutuminen. Kulttuurishokki vaikuttaa eniten henkilöön, joka on motivoitunut tutustumaan uuden asuinmaan ihmisiin ja tapoihin pintaa syvemmältä.

Kanadalainen, suomalaissukuinen antropologi Kalervo Oberg määritteli kulttuurishokin ja sen vaiheet ensi kerran vuonna 1960. Kulttuurishokkia on tutkittu Obergin luoman mallin pohjalta. Jokainen tutkija on antanut sen vaiheille omanlaisensa nimet ja vaiheitakin on tullut lisää, mutta pääpiirteissään kaava on pysynyt samana. (Dutton 2013.)

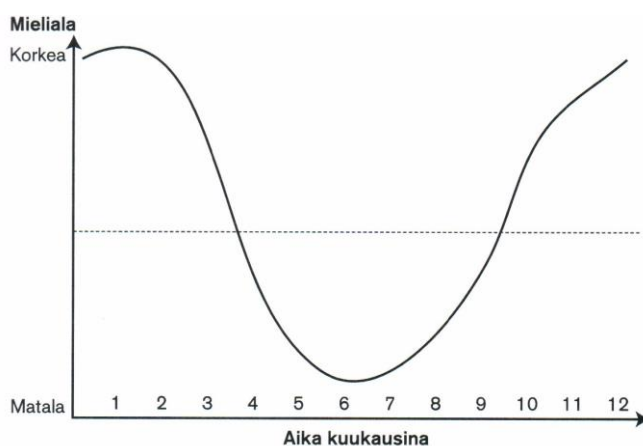
Kulttuurishokin voi havainnollistaa jäävuoriesimerkillä (Kuvio 4). Kaksi henkilöä edustaa kumpikin omaa kulttuurijäävuorta. Kun he kohtaavat, törmäys alkaa vedenpinnan alla näkymättömissä, kun erilaiset arvot ja ajatustavat törmäävät. Näiden vedenalaisten arvojen ja ajatusmallien näkymättömyys johtaa kriisiin. (Tikka 2004, 51.)

KUVIO 4. Kulttuurijäävuorien kohtaaminen (Tikka 2004, 51)

Koska käyttäytymisen syyt ovat tuntemattomia, kulttuurien yhteentörmäys pakottaa henkilön käsittelemään näkymättömissä olevia arvoja ja ajatusmalleja. Jotta hän pystyy erottamaan uuteen kulttuuriin kuuluvan ajattelutavan omastaan, hänen pitää ensin käsitellä oman kulttuurinsa pinnan alaiset asiat. (Tikka 2004, 52.)

Leif Åberg loi 1960-luvulla klassisen sopeutumiskaavion ja teorian. Niistä tavallisin on U-käyrä (Kuvio 5), joka osoittaa, miten mieliala muuttuu vieraassa kulttuurissa kulttuurishokin eri vaiheiden aikana. Kulttuurishokin läpikäymiseen kuluva aika vaihtelee yksilöllisesti. (Sinkkonen 2009, 75.)

KUVIO 5. Kulttuurishokin mielialaa kuvaava U-käyrä (Sinkkonen 2009, 75)

3.2 Kulttuurishokin vaiheet

Kulttuurishokin aloittaa alkuinnostus eli kuherruskuukausi. Ekspatriaatti kokee uutuudenviehätystä. Hän on innostunut ja näkee muuton, uuden maan ja sen ihmiset ainoastaan positiivisessa valossa kotimaahan verrattuna. Mieliala on korkealla jo ennen muuttoa. Kaikki tuntuu suurelta seikkailulta ja ekspatriaatti kokee olevansa kuin lomalla. Hän on odottavalla mielellä. Sisäinen, opittu kulttuurinen toimintamalli ohjaa hänen käyttäytymistään, vaikka hän ei sitä itse tiedostakaan. (Sinkkonen 2009, 76.) Lyhytkestoisilla matkoilla kulttuurishokki ei välttämättä koskaan etene tästä seuraavaan vaiheeseen.

Seuraava vaihe on kriisivaihe, jolloin varsinainen kulttuurishokki iskee. Kun väärinymmärryksiä tapahtuu tarpeeksi, alkavat oman kulttuurin tukipilarit sortua. Näitä tukipilareita ovat Sinkkosen mukaan käsitys oikeasta ja väärästä, opitut valintaperusteet ja se, miten ymmärrämme toistemme käytöstä – myös elekieltä. Arki iskee vastaan ja henkilö turhautuu. Mieliä ja itseluottamus laskevat nopeasti. Åbergin U-käyrän mukaan ihminen on kriisivaiheessa noin 2 - 12 kuukauden kuluttua muutosta ja mieliä on matallimmillaan noin 6 kuukauden kuluttua muutosta.

Ekspatriaatti alkaa tuntea epävarmuutta, väsymystä, masennusta ja kotiikävä. Uusi maa ei enää kiinnosta, vaan ärsyttää. Toisten käytöksessä ei tunnu olevan järkeä ja omalla käytöksellä ei pääse haluttuihin päämääriin. Ekspatriaatti alkaa nähdä uuden maan negatiivisesti ja vertailee sitä kotimaahan, joka tuntuu tutulta, turvalliselta ja toimivalta. Hän kaipaava ihmisiä ja asioita Suomesta tai edellisestä asuinmaasta. Kun mieliä laskee tarpeeksi alas, ekspatriaatti on valmis luovuttamaan ja palaamaan kotiin. (Sinkkonen 2009, 77.) Henkilö saattaa tässä vaiheessa kokea, että paikallisen kulttuurin edustajat tahallaan tekevät hänen elämästään vaikeaa ja hän turvautuu erilaisiin stereotypioihin vahvistaen niitä (Rempel 2011, 2).

Tikan (2004, 51 - 52) mukaan kriisivaiheessa ihminen turhautuu ja hämmentyy, kun arkiasioiden uudelleen oppiminen palauttaa hänet henkisesti lapsen tasolle. Hänen kulttuurinen identiteettinsä ja arvomaailmansa horjuvat. Sopeutumista uuteen kulttuuriin ja ympäristöön haittaa se, että kaikki mullistavat asiat tapahtuvat yhtä aikaa lyhyen ajan sisällä: muutto, tukiverkoston, tutun ympäristön ja tuttujen rutiinien menettäminen, ilmastonmuutos, arkiaskareiden pulmat, kielivaikeudet ja niin edellen. (Junkkari 2003, 41). Tästä seuraa kriisi, kulttuurishokki, jonka oireita ovat muun muassa eristyneisyys, ylireagointi, ylemmyyden tunne, stereotypointi, turvattomuudentunne, erilaiset syömishäiriöt, jatkuva väsymys tai unettomuus, masentuneisuus, siisteyden laiminlyönti tai ylisiisteys, pessimismi, vihaiisuus ja turhautuneisuus (Sinkkonen 2009, 81 – 82; Tikka 2004, 53).

Seuraava kulttuurishokin vaihe on toipumisvaihe. Aikansa ympäristöään vieroksuttuaan, Åbergin käyrän mukaan noin 6-12 kuukauden kuluttua muutosta, ekspatriaatti alkaa vähitellen hyväksyä uuden tilanteen ja hänen itseluottamuksensa alkaa joidenkin onnistumisten myötä kohota. (Sinkkonen 2009, 78.) Rempelin (2011, 3) mukaan toipumisvaiheessa kritiikki alkaa vaihtua huumoriin; oma tilanne nähdään huvittavana ennemmin kuin kiukuttavana. Toipumisvaiheessa ekspatriaatti alkaa olla aktiivinen oppiakseen paikallista kieltä ja tapoja ja saadakseen paikallisia tuttavuuksia ja ystäviä. Tämän vaiheen tyypillisenä piirteenä Sinkkonen (2009, 78) mainitsee ghetoutumisen, joka tarkoittaa sitä, että ekspatriaatti ei osoita kiinnostusta paikalliseen elämään vaan hakeutuu pelkästään sellaisten toisten ekspatriattien seuraan, jotka tulevat mahdollisimman läheltä tämän omaa kotimaata tai kulttuuria.

Kulttuurishokin viimeinen vaihe on sopeutumisvaihe. Vähitellen ekspatriaatti oppii, kuinka uudessa kulttuurissa toimitaan ja miksi niin toimitaan. Åbergin U-käyrän mukaan hän on noin vuoden kuluttua uuteen kulttuuriin saapumisesta löytänyt oman paikkansa ja alkaa kokea kuuluvansa uuteen kulttuuriin. Kommunikaatio-ongelmat ovat vähentyneet. Rutiinit ovat alkaneet toimia ja stressiä on paljon vähemmän kuin alkuajoina. Elämä kotimaassa tuntuu hyvältä ja nautittavalta. (Sinkkonen 2009, 79.) Mikäli ekspatriaatti tässä vaiheessa palaa takaisin kotimaahansa, hän luultavasti kokee käänteisen kulttuurishokin, eli paluushokin, sillä sopeutuminen uuteen kulttuuriin on jo tapahtunut (Rempel 2011, 3).

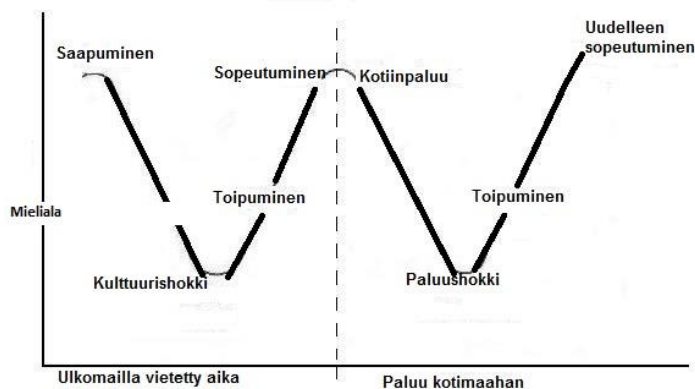
Kulttuurishokki ei tapahdu kädenkäänteessä eikä ilmaannu vain yhden tapahtuman johdosta. Prosessin eri vaiheiden läpikäymiseen menee Åbergin käyrän mukaisesti keskimäärin noin vuosi, mutta aika vaihtelee yksilöllisesti. Jotkut käyvät sen läpi kolmessa kuukaudessa, toisilla se kestää vuosia. Jokin vaihe saattaa mahdollisesti jäädä kokonaan tulematta ja jo kertaalleen läpikäytyihin vaiheisiin saatetaan palata myöhemmin uudelleen. (Sinkkonen 2009, 80; Tikka 2004, 53.)

3.3 Paluushokki

Kun ekspatriaatti ulkomaankokemuksen jälkeen palaa takaisin kotimaahan, hän käy sopeutumisprosessin käänteisesti läpi. Jos sopeutumisprosessi on kohdemaahan muutettaessa ollut vaikea, on se sitä yleensä myös kotiin palatessa. Useimmat eivät ole osanneet varautua paluushokkiin, vaan kuvittelevat palaavansa tuttuun kotimaahan, jossa kaikki on ennallaan. Ekspatriaatti itse ja myös kotimaa ja sen ihmiset ja asiat ovat muuttuneet. Kriisi yllättää ja saattaa olla jopa voimakkaampi kuin vieraassa maassa koettu kulttuurishokki. (Sinkkonen 2009, 169; Tikka 2004, 81.) Suhde ystäviin ja sukulaisiin pitää muodostaa uudelleen. Monet ikävöivät asioita kohdemaasta. Työympäristössä on saattanut tapahtua muutoksia. Elämä Suomessa voi tuntua tylsältä ja elämä ulkomailla houkuttelevammalta. (Sinkkonen 2009, 169 – 170; Tikka 2004, 83.)

Junkkarin (2003, 153) mukaan moni kokee myös taloudellisen paluushokin, sillä ulkomailla on eletty tyylillä, joka ei ole Suomessa mahdollista tai edes tarpeellista. Myös ulkomailla ollutta erityisasemaa kaivataan. Kotimaassaan ihminen sulautuu massaansa ja se saattaa tuntua sietämättömältä. (Junkkari 2003, 159.) Paluumuuttaja huomaa, että ulkomailla saa monet virheet anteeksi, koska on ulkomaalainen, mutta kotimaassa hänen oletetaan tietävän, kuinka asiat toimivat (Junkkari 2003, 152). Junkkarin (2003, 157) mukaan paluumuuttaja saattaa tiedostamattaan vastustaa omaa sopeutumistaan, koska hän pelkää muuttuvansa siitä jännittävästä ja avarakatseisesta persoonasta, joksi hän kokee tulleensa, takaisin samanlaiseksi kuin mitä oli ennen muuttoa. Kuvattaessa kulttuurishokin lisäksi myös paluushokkia, käytetään U-käyrän sijasta W-käyrää (Kuvio 6).

KUVIO 6. Paluushokkia kuvaava W-käyrä (University of Pacific 2015, muokattu).

Kun paluushokki on läpikäyty, entinen ekspatriaatti sopeutuu ja mieliala palaa takaisin normaalille – ehkä jopa hieman aiempaa korkeammalle – tasolle, sillä aiempaan verrattuna henkilö on nyt yhtä ulkomaan kokemusta rikkaampi ja hänellä on käytettävissään kaikki se tieto, taito ja kokemus, jonka hän tuona aikana on maailmalla oppinut.

3.4 Sopeutumiseen vaikuttavat tekijät

Ekspatriaatin sopeutumisessa uuteen maahan vaikuttavat haasteiden tiedostaminen, tietoisuus omista arvoista, sosiaalinen verkosto, rutiinit ja harrastukset, jotka vaikuttavat hyvinvointiin, verkostoitumiseen ja sopeutumiseen (Sinkkonen 2009, 74 - 75). Yksi keskeisin sopeutumiseen vaikuttava tekijä on syy, jonka vuoksi ekspatriaatti on tullut maahan. Muuttaja, joka on tullut kohdemaahan omasta halustaan ja tahdostaan, sopeutuu paremmin kuin henkilö, jolla ei ole ollut valinnan varaa. (Hoffren 2000.) Pollockin ja Van Rekenin (2009, 21 - 22) mukaan henkilön, joka on viettänyt lapsuus- ja nuoruusvuotensa muun kuin vanhempiensa kulttuurin piirissä, on aikuisenakin helpompaa ja luontevampaa liikkua eri kulttuurien välillä kuin niiden, jotka vasta aikuisiällä muuttavat uuteen maahan.

Hoffrenin (2000) mukaan lapset sopeutuvat uuteen kulttuuriin aikuisia nopeammin, koska he ovat ehtineet omaksua kotimaan kulttuuria vähemmän aikaa. Mitä pidemmän aikaa ekspatriaatti on viettänyt vieraan kulttuurin parissa, sitä paremmin hän yleensä on sopeutunut. Myös motivaatiolla on tärkeä merkitys. Sopeutumishaluttomalla kulttuurishokin vaiheiden läpikäyminen kestää kauemmin, eikä hän välttämättä sopeudu sittenkään. Sopeutumista helpottaa sellaisen kielen hallitseminen, jolla ekspatriaatti pystyy osallistumaan ympäristönsä sosiaaliseen elämään ja seuraamaan sen tapahtumia. Myös paikallisen väen ja ekspatriaatin etninen etäisyys vaikuttaa; yhteinen uskonto, ihonväri ja keskeiset elämänarvot ovat sopeutumista helpottavia tekijöitä. Mitä suuremmat kulttuurilliset erot tai mitä suurempi maantieteellinen välimatka lähtömaan ja kohdemaan välillä on, sitä suurempia sopeutumisvaikeuksia on todennäköisesti odotettavissa. Myös ekspatriaatin yhteiskunnallinen ja sosiaalinen asema vaikuttaa. Koulutus ja kielitaito parantavat sopeutumismahdollisuuksia. Suuret siirtolaisryhmät ovat usein alemmassa sosiaalisessa ja yhteiskunnallisessa asemassa paikallisväestön silmissä kuin pienemmät. (Hoffren 2000.)

4 TUTKIMUS- JA RAPORTOINTI

Seuraavaksi esittelen tutkimukseni suoritustavan, eli mitä tutkimusmenetelmiä käytin tutkimuksessani, kuinka keräsin tutkimusaineiston, millä eri tavoilla analysoin keräämäni aineistoa ja millä perusteilla päädyin valitsemiini ratkaisuihin.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on tapaustutkimus, jolla etsin yksityiskohtaista, intensiivistä tietoa toisiinsa suhteessa olevasta, pienestä joukosta tapauksia. Tapaustutkimuksen kohteena voi olla yksilö, ryhmä tai yhteisö ja sen tavoitteena on tyypillisimmin ilmiöiden kuvailu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 123.) Tutkimukseni kohteena ovat Qatarissa asuvat ja asuneet suomalaiset ekspatriaatit, ja tavoitteenani on kuvailla heidän mahdollisesti kokeensa kulttuurishokkia ilmiönä. Tapaustutkimus voidaan Hirsjärven ym. (2000, 178) mukaan suorittaa niin kvantitatiivisesti (määrällisesti) kuin kvalitatiivisestikin (laadullisesti). Valitsin kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän, koska en ole niinkään kiinnostunut vertailemaan lukuja ja tilastoja, vaan halusin ymmärtää tutkimuskohdetta kokonaisvaltaisesti ja antaa tilaa haastateltavien henkilöiden omille kokemuksille, näkökulmille ja tuntemuksille.

Kysely ja haastattelu sopivat hyvin henkilöiden tuntemusten, uskomusten ja ajatusten tutkimiseen (Hirsjärvi ym. 2000, 199). Olisin suorittanut haastattelun mieluiten kasvotusten, jolloin olisin voinut tehdä havaintoja myös haastateltavien äänensävyistä, ilmeistä ja eleistä ja esittää lisäkysymyksiä, mutta koska olen itse Sveitsissä ja haastateltavat Qatarissa ja Suomessa, puolistrukturoitu sähköinen kyselylomake oli käytännössä helpoin tapa. Nyt jokainen pystyi vastaamaan itselleen parhaiten sopivana ajankohtana ja miettimään rauhassa vastauksiaan.

4.2 Aineiston keruu

Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin puolistrukturoidun kyselylomakkeen, joka sopii tähän tarkoitukseen hyvin, sillä tutkin ihmisten kokemuksia, jotka he ovat kokeneet kukin omalla tavallaan omien tunteidensa, asenteidensa ja uskomustensa pohjalta. (Hirsjärvi ym. 2000, 199). Keräsin tutkimusaineiston 12. - 27.3.2015 välisenä aikana sähköisellä haastattelulomakkeella, jossa oli 10 taustakysymystä ja 11 avointa kysymystä. Taustakysymykset esitin monivalintakysymyksinä, jotta vastaajien olisi vaivattomampaa vastata niihin. Taustakysymykset olivat vastaajille pakollisia, mutta kaikkiin avoimiin kysymyksiin ei ollut pakko vastata. Avoimiin kysymyksiin vastaajat saivat vastata niin pitkästi kuin itse halusivat. Laadin kyselyn sähköiselle Webropol-lomakepohjalle (Liite 1), jonka linkin lähetin saateviestin mukana Suomalaiset Qatarissa -Facebook-ryhmään. Ryhmään kuuluu yhteensä noin 115 henkilöä (27.3.2015). Heistä kohderyhmääni kuuluivat suomalaisen kulttuuritaustan omaavat, Qatarissa täysi-ikäisinä omassa taloudessaan asuneet henkilöt.

Saateviestissäni esittelin itseni, mainitsin asuneeni aiemmin Qatarissa, kerroin mitä opiskelen ja mikä on sähköisen kyselyni tarkoitus. Ilmoitin kyselyni olevan auki 26.3.2015 saakka. Lähetin aiheesta uuden muistutusviestin 16.3. ja kiitin siihen saakka saamistani vastauksista. Tähdensin, että vastaukset tulevat sähköisen lomakkeen kautta anonyymeinä ja jos joku kokee helpommaksi, vastaamiseen on mahdollista käyttää myös sähköpostia. Samana päivänä lähetin alkuperäisen viestin linkkeineen sähköpostitse myös kahdelle henkilölle, jotka ovat asuneet Qatarissa, mutta eivät kuulu kyseiseen Facebook-ryhmään. Tavoitteenani oli saada vastauksia 10 - 12 henkilöltä, mikä lopulta ylittyi reilusti. Olin saanut 15 vastausta 22.3. mennessä, jolloin lähetin uuden viestin Facebook-ryhmään, kiitin vastauksista ja ilmoitin sulkevani kyselyn jo ennen määräaikaa.

Ehdin jo aloittaa vastausten analysoimisen, kun 26.3. sain aiemmin lähettämäni sähköpostiviestiin vastauksen, josta kävi ilmi, että kaksi paluumuuttajaa haluaisi vielä vastata kyselyyni. Kvalitatiivisessa aineiston keruussa tutkijan ei tarvitse päättää etukäteen, montako tapausta hän tutkii. Aineistoa voidaan kerätä niin kauan kuin ne tuovat tutkimusongelmaan uutta tietoa. (Hirsjärvi ym. 2000, 169.) Koska aiemmin vastanneiden joukossa oli vain kaksi Suomeen palannutta, avasin kyselyn uudelleen yhdeksi päiväksi ja näinollen sain lopulta vastauksia kaikkiaan 17 henkilöltä kyselylomakkeen kautta. Osallistujamäärä ylitti odotukseni. Erityisen iloinen olen siitä, että jokainen vastaaja vastasi oma-aloitteisesti ja vapaaehtoisesti, enkä joutunut anelemaan vastauksia saadakseni niitä riittävästi.

4.3 Analyysimenetelmät

Hirsjärven ym. (2000, 210) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen tekijän tulee valita sellainen analyysitapa, joka antaa parhaiten vastauksen tutkimusongelmaan. Erilaiset analyysitavat voidaan karkeasti jakaa selittämiseen ja ymmärtämiseen pyrkiviin analyysitapoihin. Näitä molempia voi käyttää tutkimustyössä rinnakkain, kuten itsekin tutkimustyössäni tein.

Käytin induktiivista sisällönerittelyä analyysimenetelmänä. Pyrkimyksenäni oli paljastaa odottamattomia seikkoja, ei testata teoriaa tai hypoteeseja (Hirsjärvi ym. 2000, 155). Osassa kysymyksistä käytin sisällönanalyysia; keräsin vastauksista sanoja ja luokittelin ne tietyn termin alle. Esimerkiksi vastauksissa mainitut sanat: valo, lämpö ja aurinko luokittelin kaikki ilmasto-termin alle. Sen jälkeen laskin, moniko vastaaja oli maininnut jonkin Qatarin ilmastoon liittyvän asian ja suhteutin sen kyseiseen kysymykseen vastanneiden lukumäärään ja tutkin, mitkä asiat nousivat eniten esille aineiston joukosta.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Seuraavaksi esittelen kyselylomakkeella kysymäni taustakysymykset ja avoimet kysymykset, sekä kerron miksi päädyin kyseiseen kysymykseen ja mitkä tekijät ovat mahdollisesti saattaneet vaikuttaa vastauksiin. Esittelen myös vastaajien kulttuurishokkikokemuksia, tärkeimpiä sopeutumiseen vaikuttavia tekijöitä ja kerron tekijöistä, joita vastaajat kertoivat arvostavansa qatarilaisessa kulttuurissa. Selvitän myös, kuinka ekspatriaatit kokivat muuttuneensa Qatarissa olonsa aikana. Lopuksi käyn läpi eriävät miellipiteet.

5.1 Taustakysymykset

Ensimmäinen kysymykseni koski vastaajan sukupuolta. Kuten olen luvussa 2.6 kertonut, Qatar on paikka, jossa sukupuolen perusteella ihmisiä kohdellaan eri tavoin, joten sukupuolella on merkitystä myös kulttuuriin sopeutumisessa. Kyselyyni vastasi 4 miestä ja 13 naista. Oletin ennen vastausten saamista, että osa naispuolisista vastaajista tuo esille naisen aseman maassa. 12 vastaajaa ilmoitti epätasa-arvoisuuden häirinneen heitä ainakin jollakin tavalla. Kaikki heistä eivät eritelleet, tarkoittivatko tällä sukupuolten vai eri kansallisuuden välistä epätasa-arvoa, mutta erikseen sukupuolten välisen erottelun ja epätasa-arvoisuuden maininneet olivat kaikki naisia.

Toinen kysymykseni koski Qatarin muuton syytä. Kyselyyn vastanneista seitsemän henkilöä ilmoitti muuttaneensa Qatarin puolison työn vuoksi ja kymmenen oman työnsä takia. Opiskelujen tai muun syyn takia maassa ei ollut kukaan vastaajista. Puolison työn vuoksi muuttaneista voi tuki osa työskennellä itsekin. Kotona oleva puoliso kokee kulttuurishokin eri tavalla kuin työssäkäyvä. Junkkarin (2003, 97) mukaan puolison vaikeudet sopeutua ovat tutkimusten mukaan suurin syy ulkomaan komennusten keskeyttämiseen ennen aikojaan. Puoliso saattaa olla tilanteessa, jossa hänellä ei käytännössä ole ollut valinnanvaraa. Perheen työssäkäyvä on saattanut saada hyvän työtarjouksen ja jos vastaavaa työtä ei ole muualla ollut tar-

jolla, perhe on lähtenyt Qatariin. Tällöin perheen työssäkävällä on motiivi, mutta puoliso ei välttämättä koe voineensa paljoa vaikuttaa muuttopäätökseen. Hoffrenin (2000) mukaan tämä on yksi sopeutumiseen vaikuttavista tekijöistä, kuten olen luvussa 3.4 selvittänyt.

Vastaajien, jotka ilmoittivat muuttaneensa maahan puolisonsa työn vuoksi, on helppo päätellä olevan parisuhteessa, mutta oman työnsä vuoksi maahan muuttaneiden perhesuhteet eivät käy kaikista vastauksista ilmi. Voisin kuvitella yksin maahan muuttavien altistuvan kulttuurishokille helpommin. Vastakkaiseen sukupuoleen tutustuminen on tehty Qatarissa vaikeaksi. Maassa on miehiä huomattavasti enemmän kuin naisia. Yksin liikkuva nainen saa helposti ei-toivottua seuraa, eikä helppoa ole sinkkumiehilläkään: monet puistot, ostoskeskukset ja vesipuistot ym. järjestävät viikoittain perhepäiviä, jolloin paikalle pääsevät vain perheet ja naiset, mutta ilman perhettä kulkevat miehet käännytetään pois. Yksi miespuolisista vastaajista mainitsikin sinkkuna Qatarissa viihtymisen olleen heikkoa. Hänellä siihen oli auttanut runsas matkustelu muualle näkemään tavallista elämää. Uuden kumppanin mukaantulo myöhemmin paransi hänen viihtymistään Qatarissa huomattavasti.

Kaikki vastaajat olivat iältään 18 ja 60 ikävuoden välillä. Odotin vastauksia eniten työikäisiltä, sillä Qatar ei ole paikka, jonne suomalaisnuoret lähtisivät opiskelemaan. Sponsorijärjestelmän takia maassa ei myöskään ole mahdollista ulkomaalaisen asua eläkkeelle jäätyään. Tutkimukseni koski ainoastaan perheen aikuisia jäseniä. Lapset ja nuoret, jotka olivat muuttaneet Qatariin perheensä mukana jomman kumman vanhemman työn takia, eivät kuuluneet kyselyni kohderyhmään. Tämän ilmoitin myös kyselyn saateviestissä.

Kaikki vastaajat olivat Suomen kansalaisia. Tutkimukseni kohteena olivat suomalaiset ekspatriaatit. Pelkkä kansalaisuus ei kuitenkaan kerro, missä kulttuurissa henkilö on kasvanut, joten tutkimukseeni oli mahdollista osallistua kansalaisuudesta riippumatta kaikkien, jotka itse mielsivät itsensä kulttuuritaustaltaan suomalaiseksi. Siksi kysyin, missä vastaaja on asunut lapsuutensa. Pollock ja Van Reken (2009, 21 - 22) mainitsevat lapsuus- ja nuoruusvuodet tärkeinä kehitysvuosina, jolloin ihminen vasta rakentaa identiteettiään. Jos lapsi asuu tällöin muun kuin vanhempiensa kulttuurin piirissä, se vaikuttaa hänen kehittyvään identiteettiinsä. Tällaisen henkilön saattaa myöhemminkin olla helpompaa ja luontevampaa liikkua eri kulttuurien välillä kuin niiden, jotka vasta aikuisiällä muuttavat uuteen maahan.

Kyselyyni vastanneista 15 henkilöä oli asunut koko lapsuutensa 16- vuotiaaksi asti Suomessa ja kaksi oli asunut muualla. Vaikka lapsuus olisikin vietetty Suomessa, on mahdollista, että varttuneemmat ekspatriaatit ovat asuneet koko aikuisikänsä eri maissa ja kokemusta on jo ehtinyt kertyä hyvin erilaisista kulttuureista, mikä vaikuttaa kulttuurishokin kokemiseen ja sopeutumiseen Qatarissa. Siksi kysyin myös, onko vastaaja asunut suurimman osan elämästään Suomessa. 14 vastaajaa ilmoitti asuneensa kauimmin Suomessa, yksi vastaaja oli asunut kauemmin ulkomailla ja kaksi yhtä kauan ulkomailla kuin Suomessakin.

Kysymyksellä, mistä muutit Qatarin, hain vastausta siihen, oliko henkilö tullut suoraan Suomesta vai esimerkiksi toisesta arabimaasta, jolloin elämänmuutos ei ollut kovin suuri. Tämä kysymys ei kuitenkaan antanut minulle niin tarkkaa tietoa, mitä hain, sillä ulkomaankomennusten välillä lähetetyt ekspatriaatit palaavat usein Suomeen hetkeksi ennen seuraavaa komennusta. Henkilö on siis saattanut muuttaa Qatarin Suomesta, mutta on silti hiljattain palannut jostain muualta ja ehtinyt asua Suomessa vain hetken ennen Qatarin muuttoa. Qatarissa asuvat suomalaiset näyttävät olevan varsin kansainvälistä väkeä. Useista vastauksista kävi ilmi, että vastaajat olivat jo aiemmin asuneet ulkomailla, moni eurooppalaisen kulttuuriin ulkopuolella useammassakin eri maassa.

Kysyin myös miten pitkään vastaaja on asunut Qatarissa. Hoffrenin (2000, 16 - 17) mukaan pitkään asuneet ovat yleensä sopeutuneet paremmin kuin vähän aikaa asuneet, mikä on luonnollistakin, sillä huonosti sopeutuneet tuskin edes haluavat jäädä pitäksi ajaksi. Kulttuurishokin kesto vaihtelee yksilöllisesti, mutta Åbergin käyrän mukaan sen kesto on keskimäärin noin vuosi (Sinkkonen 2009, 75). Kulttuurishokkiteoriaan perustuen oletukseni oli, että saisin alle vuoden maassa asuneilta negatiivisimpia vastauksia ja pisimpään maassa olleilta neutraalimpia vastauksia, joissa realistisesti punnittaisiin maan hyviä ja huonoja puolia. Oletin, että pidempään maassa asuneet ja sinne sopeutuneet ovat yleensä jo analysoineet maan hyviä ja huonoja puolia kyllästymiseen asti ja tuovat ne neutraalimmin esille, kuin vähän aikaa maassa asuneet, jotka ehkä kärsivät vielä kulttuurishokista.

Vastaajista viisi oli asunut maassa 6 - 12 kuukautta eli Obergin kulttuurishokkiteorian mukaan he saattaisivat elää kulttuurishokin kriittisintä vaihetta. Kuusi oli asunut 1 - 3 vuotta, neljä 3 - 5 vuotta ja kaksi yli viisi vuotta. Kriittisimmät vastaukset osuivat 6 kuukautta - 3 vuotta asuneiden aika-haarukkaan ja kaikkein neutraaleimmat vastaukset sain yli 3 vuotta asuneilta. Tosin osa vähän aikaa asuneistakin vaikutti varsin sopeutuneilta ja tyytyväisiltä. Yksi vastaajista oli alkanut kokea voimakasta kriisivaihetta vasta ensimmäisen vuoden jälkeen, eikä ollut päässyt siitä yli ajan kuluessa. Hän päätti palata Suomeen sen takia.

Halusin löytää joukosta mahdolliset paluumuuttajat, joten kysyin, asuuko henkilö edelleen Qatarissa. Mikäli henkilö oli jo muuttanut pois Qatarista, hänen tuli vastata täsmentävään kysymykseen, milloin hän oli muuttanut pois. Qatar muuttuu nopeasti ja jos henkilö on asunut Qatarissa 10 vuotta sitten, hänen kokemuksensa on voinut olla aivan toisenlainen kuin viimeisen viiden vuoden aikana Qatarissa asuneiden. Kyselyyni vastanneista viisi oli muuttanut pois ja heistä kaikki neljän viime vuoden sisällä. Yksi oli muuttanut toiseen arabimaahan ja neljä oli palannut Suomeen.

Sinkkosen (2009, 84) mukaan kulttuurishokkikokemusta lieventää ja nopeuttaa se, että henkilö tunnistaa kulttuurishokin eri vaiheet ja ymmärtää mistä ilmiössä on kysymys. Kysymyksellä, oliko henkilö saanut kulttuurivalmennusta Qatarin muuttaessaan, saatoinkin päätellä suuntaa-antavasti, miten hyvin henkilöä on valmisteltu kohtaamaan tuleva muutos. Mikäli henkilö ei ollut saanut kulttuurivalmennusta, oli hän toki voinut opiskella asioita omatoimisesti tai asua aiemmin toisessa arabimaassa. Oletin joko lähettävien tai Qatarissa rekrytoivien yritysten järjestävän henkilöstölleen ja näiden perheenjäsenille kulttuurivalmennusta, mutta se ei näytä olevan yleistä. Vain kaksi henkilöä oli saanut kulttuurivalmennusta.

Koska suomalaisyhteisö Qatarissa on edelleen melko pieni, jätin vastaajien anonymiteettiä suojellakseni mainitsematta kunkin vastaajan yksilöivät taustatiedot, kuten sukupuolen, ikähaarukan tai ajan, kuinka kauan vastaaja on asunut maassa, jollei sillä ole erityisesti merkitystä kyseisen vastauksen kohdalla.

5.2 Kulttuurishokkikokemukset ja niiden aiheuttajat

Pyysin vastaajia kuvailemaan omaa sopeutumisprosessiaan ja sen eri vaiheita. Oletin kulttuurishokin olevan yleinen kokemus Qatarissa aluksi, mutta peräti 11 henkilöä ilmoitti, ettei ollut kokenut sitä lainkaan. Herää kysymys, eivätkö he olleet sitä kokeneet vai eivätkö olleet tunnistaneet. Kolme näistä 10 henkilöstä oli ollut maassa vasta 6 - 12 kuukautta, joten saattaa olla, että he elivät edelleen Obergin kulttuurishokkiteorian mukaista kuheruskuukausivaihetta ja varsinainen kriisivaihe oli vielä kokematta. Monista vastauksista kävi ilmi, että vastaaja oli asunut jo aiemmin arabimaassa tai muualla länsimaisen kulttuuripiirin ulkopuolella ja mahdollisesti kokenut kulttuurishokin jo aiemmin siellä. Qatarin muutto ei ollut sen jälkeen enää iso asia. Tällöin Qatarin ei verrattu Suomeen vaan edellisiin kohdemaihin:

*Erona muihin maihin on, että myös kotiapu on täällä expat. Muissa maissa paikalliseen kulttuuriin on päässyt kurkkaamaan ainakin maidin kautta jos ei muuten.
(Vastaaja 2.)*

Aiemmassa asuinmaassamme mutkaton yhteisöllisyys on hyvin vallitsevaa ja tuttavuuksia on helppo solmia monien kansallisuuksien kanssa. Qatar on maana avoimempi, mutta sosiaalisten suhteiden ja varsinkin yhteisöllisyyden suhteen ei läheskään niin kehittynyt. (Vastaja 13.)

Neljä niistä henkilöistä, jotka eivät olleet kokeneet kulttuurishokkia, kertoi kuitenkin turhautumisistaan ja ärsyyntymisistään erityisesti ensimmäisten kuukausien aikana, minkä voi Obergin kulttuurishokkiteoriaan peilaten tulkita jonkinlaiseksi kriisivaiheeksi. Heillä turhautumista aiheuttivat erityisesti liikenne, byrokratia, arabialainen aikakäsitys eli ns. inshallah-mentaliteetti, eriarvoisuus ja joustamattomuus. Osassa kommentteista oli pääteltävissä hyvinkin vahvaa turhautumista:

Paikallisten mielestä ulkomaalaiset ovat työmuurahaisia, jotka hoitavat ikävät työt laiskojen (ja kouluttamattomien) Qatarilaisten puolesta.- Käytöstapoja ei ole olemassakaan ja se on ehkä ollut suurin ongelma. Tuntuu kuin asuisi eläinlauman keskellä. (Vastaja 2.)

Kaksi vastaajaa ei osannut sanoa, oliko kokenut kulttuurishokkia vai ei. Heistä toinen kertoi koko syksyn menneen byrokratian hampaissa ja sen olleen todella turhauttavaa. Toinen kertoi mahdollisen kulttuurishokin, jos sellaista oli, jääneen toisesta suuresta kriisistä, avioerosta, selviytymisen varjoon. Yksi henkilö ei varsinaisesti ilmoittanut kokeneensa kulttuurishokkia, mutta kertoi, että alun innostuksen ja avoimen suhtautumisen jälkeen palveluiden ja infrastruktuurin laatuun, sekä byrokratiaan ja liike-elämän jäykkiin asiakas-toimittaja-asetelmiin oli totutteleminen.

Kulttuurishokin tunnisti itsessään selkeästi kolme henkilöä:

Koin perinteistä kaavaa noudattavan kulttuurishokin. Ensin kaikki oli ihanaa ja ihmeellistä. Sitten vihasin kaikkea. Kukaan ei osannut mitään ja kaikki erilainen ärsytti. Sitten sopeuduin. Opin luovimaan kulttuurien sekametelisopassa ja sain omaan elämäni rytmin, joka toimi yhteen paikallisen elämänmenon kanssa. Tähän kaikkeen meni aikaa vuosi. (Vastaja 7, asunut maassa 3 - 5 vuotta.)

Yksi kulttuurishokin kokeneista mielsi kokevansa sitä juuri parhaillaan. Hän oli asunut aiemminkin ulkomailla, osasi varautua siihen etukäteen ja tunnisti oireensa aiempien kokemusten perusteella. Aiempiin verrattuna hän kuvaili alkunnostusvaiheen jääneen tällä kertaa kokonaan väliin. Asenne uutta kulttuuria kohtaan oli ollut innostuksen sijasta neutraali, mistä se oli pikkuhiljaa muuttunut negatiivisemmaksi. Hän koki sikäli tottuneensa ja saavuttaneensa Obergin teorian mukaisen sopeutumisvaiheen, että vaikka edelleen ärsytti, hän ei kokenut enää yhtä suurta tarvetta puhua ärsytyksen aiheista jatkuvasti.

Yhdellä vastaajista kulttuurishokkikokemus oli ollut niin vahva ja pitkäkestoinen, että hän koki, ettei sopeudu ja lähti sen takia Qatarista. Obergin kulttuurishokkiteoriaan peilaten hänen kriisivaiheensa alkoi voimakkaana epätavallisen myöhään, vasta ensimmäisen vuoden jälkeen:

Koin vahvasti. Alku oli ihanan mielenkiintoista, uudet ihmiset, kaupat, reitit, haasteet... Ensimmäinen vuosi meni hyvin. Sitten liikenne alkoi ärsyttää, tietyt kansallisuudet ärsyttivät, tuli koti-ikävä. Loppujen lopuksi huomasi olevani hyvin ärtyisä, itkuinen, negatiivinen ja eristäydyin muista. (Vastaja 6.)

16 henkilöä vastasi kysymykseen, mihin Qatarissa on ollut vaikeaa tottua tai mitkä asiat harmittavat tai ärsyttävät. Oletin vastauksissa mainittavan epätasa-arvoisuuden, työväestön huonon kohtelun, liikennekäyttäytymisen, eläinten huonon kohtelun, uskonnon näkymisen kaikkialla ja naisten hunnuttamisen. Muut näistä mainittiin, mutta eläinten huonoa kohtelua ei maininnut kukaan. Tiedän silti monien suomalaisten turistien ja maahanmuuttajien järkyttyneen nähdessään, minkälaisissa oloissa eläimiä pidetään ja myydään ja kuinka niitä kohdellaan.

Vaikka uskontoa ei kukaan vastauksissaan maininnutkaan, se vaikuttaa ja näkyy taustalla monissa mainituissa asioissa. Ylivoimaisesti useimmin vastauksissa mainittiin eriarvoisuus ja siihen liittyen työväestön huono kohtelu. Lähes yhtä häiritsevä asia oli liikennekäyttäytyminen. Qatariin rakennetaan metroverkkoa, mutta tällä hetkellä julkista liikennettä ei juuri ole. Kaikki kulkeminen tapahtuu joko omalla autolla tai taksilla, joten jokaisella on kokemusta kaoottisesta liikenteestä. Lisäksi rakennustyömaiden takia liikenne usein ohjataan kiertoteitä, mikä aiheuttaa ruuhkia ja liikenteen takkuamista. Paikallisia pidettiin myös ylimielisinä. Samoin välinpitämättömyys ja se, ettei sovituista asioista pidetä kiinni, mainittiin useammin kuin kerran:

Suomalainen / eurooppalainen tehokkuusajattelu vs. Qatarin 'bukra insa'allah' mentaliteetti eli suurin este työn tehokkuuden parantamiselle oli paikallinen byrokratia ja hitaus päätöksenteossa. (Vastaja 5.)

Eräs vastaaja mainitsi järkyttyneensä eniten huomattessaan muutoksen omissa asenteissaan:

Suurin shokki oli kun jonkin aikaa maassa asuttuani, selitin jokapäiväistä elämää toiselle ja tajusin hyväksyneeni rasismin ja yleisimmät stereotyyppiä normaaleiksi. (Vastaja 8.)

Kaikki kyselyssä mainitut, kulttuurishokkia aiheuttavat asiat on koottu liitteeseen (Liite 2).

Pyysin vastaajia kertomaan erilaisista tilanteista, joissa kulttuurierot ovat näkyneet ja joissa he eivät ole tienneet, kuinka toimia oikein. Kysymykseen vastasi 16 henkilöä. Eniten hämmennystä aiheutti kättelytilanne. Myös erilainen aikakäsitys ja paikallisten etuilu ja huono käytös mainittiin useammin kuin kerran. Naisten ja miesten erottelusta aiheutuvia hämmentäviä tilanteita mainittiin useita erilaisia:

Eri kansallisuuksien määrä aiheuttaa välillä hämmentäviä tilanteita, esim. asuinalueemme huoltomiehet eivät tule samaan hissiin kanssani, joka olisi minulle ihan ok ja olen sen sanonutkin. (Vastaja 4, nainen)

Siviilisäädyn merkitys mainittiin. Arabikulttuurissa vain avioliitto on hyväksyttävä parisuhteen muoto. Avoliitto on maassa laitton. Liike-elämässä häiritseväksi koettiin se, että nainen saatetaan keskusteluissa ohittaa täysin ja puhe osoittaa vain miehelle, vaikka juuri nainen olisi avainhenkilö. Myös paikallinen ajattelutapa, että asiakas on aina oikeassa ja voi omissa toimissaan ohittaa jopa sopimuksissa sovitut asiat, tuntui hankalalta:

Asiakas on aina oikeassa, oli sitten sopimuksissa tai kokouksissa sovittu mitä tahansa muuta. Omista tai firman oikeuksista kiinni pitäminen ei aiheuta muuta kuin ongelmia. (Vastaja 17, mies)

Tittleiden käyttäminen itseä ylempien kanssa puhuttaessa mainittiin myös yhtenä hankalana asiana. Kaikki kyselyssä mainitut kulttuurierotilanteet löytyvät liitteestä (Liite 2).

Kysyin myös Suomeen palanneilta, miltä paluu tuntui. Paluumuuttajia Suomeen oli vastaajien joukossa neljä. Ilmeisesti kenelläkään ei ole ollut mainittavampaa paluushokkia, koska eivät sellaisesta maininneet. Tasa-arvoisuus ja asioiden toimiminen Suomessa mainittiin ennen kaikkea paluuta helpottavina tekijöinä:

Paluuta helpotti tasa-arvoisuus oman maan versus muiden maiden kansalaisten välillä. Tiedän, että muita kohdellaan samalla tavalla ja kaikilla on samat velvollisuudet. (Vastaaja 6.)

Yksi vastaajista mainitsi paluun eurooppalaiseen kulttuuripiiriin tuntuneen todella tärkeältä. Qatarista kaivattiin kuitenkin lämmintä ilmastoa, hyviä ystäviä ja ihmisten avoimuutta. Suomalainen työkuulttuuri nähtiin paluuta helpottavana tekijänä:

Suomalaisessa työ- ja bisneskuulttuurissa järki voittaa ja voidaan tavoitella yhteisiä päämääriä, joiden eteen kaikki tekevät työtä... (Vastaaja 17.)

5.3 Qatariin sopeutumiseen vaikuttavat tekijät

Oletin sopeutumista helpottaviksi tekijöiksi ystävät, perheen, toiset suomalaiset, lämpimän ilmaston ja palvelut. Vastaukset olivatkin pitkälti oletukseni mukaisia. Erityisesti suomalaisten yhteisö nousi alkuvaiheen sopeutumisprosessissa ylitse muiden sopeutumista helpottavana tekijänä. Seuraavaksi useimmin mainittiin ystävät ja työkaverit, jotka mainittiin neljän henkilön vastauksissa. Uskon, että monen kohdalla nämä kolme tekijää ovat osittain jopa sama asia. Myös mielenkiintoinen ja palkitseva työ mainittiin useampaan kertaan, mikä on luonnollistakin, sillä sen takia maahan on yleensä tultu:

Työ on auttanut sopeutumaan ja oivallus siitä, että Qatar on maa, johon tullaan vain tekemään työtä ja hankkimaan rahaa. Mitään muuta tällä maalla ei varsinaisesti ole annettavaa... (Vastaaja 2, asunut Qatarissa 6 - 12 kuukautta.)

Myös kärsivällisyys, maalaisjärki ja huumori mainittiin. Niiden merkitystä sopeutumisprosessissa ei tule väheksyä. Rempelin (2011, 3) mukaan kulttuurishokin toipumisvaiheessa kritiikki alkaa vaihtua huumoriin. Itselleen nauraminen on tärkeä taito. Monet tilanteet, joihin Qatarissa joutuu, ovat niin päättömiä suomalaisesta näkökulmasta katsottuna, ettei niille lopulta voi kuin nauraa. Vastaavanlaisiin tilanteisiin ei koskaan joudu Euroopassa. Myös aika mainittiin sopeutumista helpottavana tekijänä:

*Alusta asti olen ajatellut, että tämä on perheen yhteinen koitos, määräaikainen seikkailu, joka päättyy aikanaan...
(Vastaaja 4, asunut Qatarissa 6 - 12 kuukautta.)*

Kaikki vastaajat eivät osanneet tarkalleen kertoa, milloin huomasivat sopeutuneensa. Osa mainitsi olleensa alusta lähtien hyvin sopeutuneita. Jonkinlaisina käännekohtina mainittiin 2, 4, 6 ja 12 kuukautta muutosta. Yksi ymmärsi sopeutuneensa siinä vaiheessa, kun perehdytti itse uusia tuttuja Qatarin elämään, toinen huomasi vain yhtäkkiä asuneensa maassa jo kuukausia ilman sen kummempaa kulttuurishokkia. Alkuaika koettiin kiireisenä kaikkine maahanmuuttojärjestelyineen. Ei ollut aikaa pohtia ja analysoida mahdollista kulttuurishokkia. Kulttuurishokin kokeminen tai puuttuminen huomattiin vasta jälkeinpäin, kun se oli jo ohi:

*Kun vuoden olon jälkeen palasin lomalle Suomeen, olin pihalla kuin lumiukko. Kieli keskellä suuta sai ajella autolla, että muisti liikennesäännöt, jotka autuaasti olin vuodessa unohtanut. Kaupassa ei kukaan pakannut ostoksia tai kutsunut madameksi...
(Vastaaja 7, asunut Qatarissa 3 - 5 vuotta.)*

Myös oma asennemuutos saattoi havahduttaa huomaamaan, miten hyvin sitä on sopeutunut paikallisen kulttuurin tapoihin:

Olen huomannut välillä vahingossa suhtautuvani alentavasti tiettyihin kansallisuuksiin, mitä pidän ehdottomasti huonona asiana, mutta silti paikalliseen kulttuuriin sopeutumisenä. Myös röyhkeyteni liikenteessä on lisääntynyt. (Vastaja 11, asunut Qatarissa 6 - 12 kuukautta.)

Yksi vastaajista koki, ettei sopeutunut ollenkaan. Kun alkuinnostusvaihe päättyi ensimmäisen vuoden jälkeen ja kriisivaiheen oireet alkoivat ja jatkuivat pitkään, hän piti sitä merkinä siitä, ettei hän sopeudu. Tikan (2004, 53) mukaan kulttuurishokin kesto vaihtelee yksilöllisesti. Jotkut käyvät sen läpi kolmessa kuukaudessa, toisilla se kestää vuosia. En tiedä, olisiko tämä vastaaja seuraavan vuoden jälkeen kokenut toisin. Jos kulttuurishokki on rankka ja kestää vuosia, on mielestäni ymmärrettävää, ettei ihminen jää odottamaan, josko lopussa kiitos seisoi ja sopeutuminen tapahtuisi. Jatkuva stressitilanne kuormittaa elimistöä, huonontaa elämänlaatua ja vaikuttaa läheisiinkin, joten jos on pitkään tunne, ettei elämä tunnu mielekkäältä, on viisasta kuunnella mieltään ja kehoaan ja mietittävä, missä ympäristössä voi hyvin ja tehtävä ratkaisunsa sen perusteella.

Kaikki 17 henkilöä vastasivat kysymykseen, mitkä asiat ovat saaneet viihtymään Qatarissa. Vastauksissa tuli esille asioita, joita etukäteen oletinkin saavani. Suurin osa mainitsi jollain tavalla Qatarin ilmaston: ympärivuotisen valon, lämmön ja auringon, (jotka olisin itsekkin vastannut, jos olisin osallistunut tällaiseen kyselyyn.) Myös mielenkiintoinen työ, ystävät, harrastusmahdollisuudet, sekä hyvät matkailumahdollisuudet mainittiin useampaan kertaan. Dohan keskeinen sijainti mahdollistaa hyvät lentoyhteydet kaikkiin suuntiin.

Myös mukavat työkaverit, uusien kansainvälisten ihmisten tapaaminen, Qatarin rauhallisuus ja turvallisuus, aavikkoretket, arkielämän helppous palveluiden takia, hyvä elintaso, lasten hyvä koulu ja arabialainen ruoka mainittiin useampaan kertaan viihtymistä edesauttavina tekijöinä. Kaikki mainitut, viihtymistä edesauttavat tekijät on koottu liitteeseen. (Liite 2.)

5.4 Paikallisen kulttuurin arvostaminen

Al-Omarin (2008,18) mukaan vierasta kulttuuria on tutkittava syvällisemmin, jotta sen joskus oudoltakin vaikuttavia tapoja voisi ymmärtää. Kun tuntee taustalla vaikuttavat arvot, ymmärtää paremmin kulttuurin ulospäin näkyviä ja joskus kummallisiltakin tuntuvia tapoja. Halusin tietää, mitä asioita suomalaiset ekspatriaatit arvostavat paikallisessa kulttuurissa, ja olisi-ko jotain, mitä he haluaisivat mahdollisesti siirtää siitä myös suomalaiseen kulttuuriin. Oletin saavani vastauksiksi yhteisöllisyyden, perhearvot, humaaniaisten puuttumisen kaduilta ja säädyllisyyden. Vain 12 henkilöä vastasi tähän kysymykseen. En tiedä, eivätkö vastaamatta jättäneet arvostaneet mitään, eivätkö osanneet vastata vai eivätkö vain jaksaneet pohtia. Yksi vastasi tuntevansa paikallista kulttuuria vielä liian vähän voidakseen vastata tähän kysymykseen, mutta lopulta vastasi kuitenkin. Kahden henkilön vastaus oli, etteivät haluaisi siirtää mitään arabialaisesta kulttuurista Suomeen. Toinen heistä kertoi kyllä pohtineensa asiaa paljon, mutta ei keksinyt mitään.

Perhearvot mainittiin useimmin. Moniin suomalaisiin oli tehnyt vaikutuksen se, miten arabiperheet ja -suvut pitävät huolta jäsenistään ja auttavat toinen toisiaan, kuinka isommat lapset huolehtivat pienemmistä sisaruksistaan ja kuinka vanhuksia kunnioitetaan:

*Perheet ja suvut pitävät huolta kaikessa. Kun olen lääkäri-
rissä ja sinne tuodaan vanhaa mummoa vastaanotolle,
kolme naista saattelee. Jos jollain ei ole työtä, perhe jär-
jestää ja kun on yhteistä vapaata, mennään koko perheen
ja suvun voimin puistoon ja nautitaan toisten seurasta.
(Vastaja 7.)*

Myös kansallisylpeys, oman kulttuurin, historian ja arvojen vaaliminen, mainittiin ihailtavina asioina. Maan turvallisuus tuli esiin tässäkin. Qatarissa ei juuri näe häiriökäyttäytymistä, rikollisuutta tai alkoholi- ja huumeongelmaisia:

*Olen sitä mieltä, että liian paljastava pukeutuminen ei ole sopivaa muualla kuin uimarannalla - samantekevää missä maassa asuu. Myös se, että täällä rikollisuutta on vähemmän ja alkoholi- ja huumehörhöjä ei näy kadulla..
(Vastaaja 12.)*

Samoin naisten kunnioittaminen oli asia, jota kaksi henkilöä mainitsi arvostavansa paikallisessa kulttuurissa. Kaikki vastauksissa mainitut, paikallisessa kulttuurissa arvostettavat asiat on koottu liitteeseen. (Liite 2).

5.5 Ekspatriaatin muuttuminen Qatarissa olonsa aikana

Sinkkosen (2009, 79 – 80) mukaan vanhat, opitut toiminta- ja menettelytavat korvautuvat kulttuurishokkiprosessin aikana uusilla, ja vanhan selviytymisstrategian tilalle muodostuu uusi. Kulttuurishokki muuttaa ihmistä. Kysymykseen, kuinka henkilö koki muuttuneensa ihmisenä Qatarissa olonsa aikana, vastasi 15 henkilöä. Seitsemän henkilöä koki tulleen suvaitsevammaksi, ymmärtäväisemmäksi ja avarakatseisemmaksi, mitä odotinkin saavani vastauksiksi. Kolme vastaajaa kertoi lisäksi oppineensa vaatimaan muilta arvostusta itseään kohtaan. Kaksi henkilöä kertoi myös oman itsearvostuksensa lisääntyneen. Yksi vastaaja koki, ettei ole muuttunut mitenkään. Hän olisi toivonut tulevansa suvaitsevammaksi ja avarakatseisemmaksi, mutta näin ei ollut käynyt. Osa vastaajista koki tulleen kansainvälisemmiksi, kärsivällisemmiksi ja sopeutuvaisemmiksi. Aika Qatarissa oli antanut muun muassa köyhyyteen ja rikkauteen aivan uuden näkökulman:

Näinkin voi elää, elämä voi olla hyvää monissa paikoissa. Olen oppinut olemaan puuttumatta tilanteisiin, jotka eivät kuulu minulle ja joille en mitään voi. - Arvostan ja olen kiitollisempi niistä asioista, joita minulla on. Olen oppinut, etten tarvitse ympärilleni niin paljon tavaraa, vaan voisin Suomeen palattuani karsia tavaramäärää kotoa. (Vastaaja 4.)

Ymmärrän paremmin mitä on rikkaus ja mitä köyhyys kaikilla aspekteilla mitattuna. Katson avoimemmin ja ymmärtävämmin hyvinkin erilaisia kulttuureja. Olen oppinut arvostamaan myös itseäni enemmän ja vaatimaan muilta arvostusta minua kohtaan. (Vastaaja 7.)

Myös arabikulttuurin, alueen historian ja olosuhteiden ymmärryksen lisääntyminen mainittiin. Yleisesti elämäkokemuksena aika Qatarissa mainittiin kasvattavana aikana. Kaikki henkilön muuttumiseen liittyvät vastaukset löytyvät liitteestä. (Liite 2.)

Kysyin myös, miten asuminen Qatarissa oli vaikuttanut henkilön suhtautumiseen Suomea, suomalaisia tai suomalaista kulttuuria kohtaan. Kysymykseen vastasi 16 henkilöä. Moni vastasi sekä arvostuksen että kriittisyyden Suomea kohtaan kasvaneen samanaikaisesti. 12 vastaajaa mainitsi ylpeyden suomalaisuudesta lisääntyneen Qatarissa olonsa aikana. Neljä vastaajaa mainitsi kiinnostävänsä nykyään enemmän huomiota suomalaisten jyrkkiin ja negatiivisiin asenteisiin, joita on vaikea muuttaa:

Suomalaiset valittavat aivan käsittämättömistä asioista kuten, että tarhassa oli tarjolla pannukakkua ja siitä romuttui usko hyvinvointivaltioon. Täällä oppii, ettei ihan kaikesta kannata jurputtaa - Olen myös huomannut että voisimme oppia paljon arabialaisesta kulttuurista, varsinkin perhearvoista. (Vastaaja 7.)

Kolme henkilöä kertoi alkaneensa arvostaa erityisesti suomalaista liikennekäyttäytymistä. Kaksi henkilöä mainitsi arvostavansa suomalaista tas-arvoa entistä enemmän. Toisaalta kaksi vastaajaa mainitsi näkevänsä Suomen nyt hieman aiempaa takapajuisempana maana. Myös suomalainen liiallinen vaatimattomuus mainittiin huonona asiana.

Yksi vastaaja kertoi huomanneensa, etteivät Suomessa asuvat välttämättä näe Suomen arvoa. Pitkään Qatarissa asunut vastaaja kertoi Suomen ja suomalaisuuden tulleen entistä tärkeämmiksi, mutta myös suhtautumisen Suomen asioiden hoitoa kohtaan muuttuneen entistä kriittisemmäksi. Tästä esimerkkinä hän mainitsi tarpeettomat sosiaalietuudet, maaseudun autioittamisen, terveystaluiden heikennykset, verojen korotukset, velkaantumisen ja liian lievät rikostuomiot. Verot ja julkiset palvelut mainittiin myös toisessa vastauksessa:

*Ymmärrän paremmin miksi veroja maksetaan ja maksan ne mielelläni. Koulutus, terveydenhuolto, julkiset palvelut...vaikka niissä Suomessakin on parannettavaa niin ne kuitenkin toimivat.
(Vastaaja 6.)*

5.6 Eriäviä mielipiteitä

Johtopäätösten tekeminen tämän kyselyn perusteella vaikutti ensin vaikealta, sillä ihmisillä oli täysin vastakkaisia mielipiteitä ja kokemuksia eri asioista, muun muassa paikallisten ihmisten käytöksestä:

*Käytöstapoja ei ole olemassakaan ja se on ehkä ollut suurin ongelma. Tuntuu kuin asuisi eläinlauman keskellä.
(Vastaaja 2, kysymykseen, jossa pyysin kuvailemaan mahdollisia sopeutumisvaikeuksia.)*

Illoisuus ja kohteliaisuus, mutta nuorilla qatareilla ei ole mitään tapoja. Yleensä kohteliaita läänkkäreille... (Vastaaja 3, kysymykseen, mitä arvostat paikallisessa kulttuurissa.)

Edellä olevassa vastauksessa otetaan kantaa arabinuorison huonoon käytökseen. Myös nuorempien arabilasten kurittomuus on herättänyt ärtymystä:

*Lasten valta perheessä ja kuriton ja epäkunnioittava käytös aikuisia kohtaan, joita pitävät alempiarvoisina.
(Vastaaja 7, kysymykseen, mihin on ollut vaikea tottua Qatarissa tai mitkä asiat harmittavat tai ärsyttävät.)*

Onko meillä Suomessa nuoriso paremmin käyttäytyvää? Seuraavaksi kaksi vastausta kysymykseen, mitä haluaisit siirtää Qatarin arabikulttuurista Suomeen:

*Haluaisin vanhanajan toisten kunnioittamisen takaisin.
Varsinkin nuoret pitäisi länsimaissa saada käyttäytymään paremmin!
(Vastaaja 12.)*

Vanhempien ja naisten kunnioittaminen. Vaikka olisi miten riehakas nuorisjoukko liikkeellä, heiltä riittää aikaa auttaa pienten lasten kanssa kulkevaa...(Vastaaja 17.)

En ota kantaa siihen, minkälaista nuorison käytös arabi- tai länsimaalaisessa kulttuurissa on, mutta arabimaiden demograafisesti nuoren väestörakenteen olen voinut omin silmin todeta. Muutettuani Qatarista Sveitsiin kiinnitin heti huomiota katukuvassa yksin liikkuvien vanhusten suureen määrään. Nuoret ovat Qatarissa näkyvämpi osa väestöstä kuin länsimaissa, koska suhteessa muuhun väestöön heitä on paljon enemmän. Vanhusten määrä taas on Qatarissa vähäinen.

Naisten kunnioittamisestakin kyselyyni vastanneet olivat montaa eri mieltä:

Suomalaisena naisena räikeä sukupuolien erottelu ja hunutetut naiset ovat asioita, joihin en varmasi koskaan totu, ja joita en hyväksy.(Vastaaja 2, kysymykseen, jossa pyysin kuvailemaan omaa sopeutumisprosessia.)

Arvostan paikallisessa kulttuurissa todella paljon sitä, kuinka naisia arvostetaan, miten sukulaisia ja ystäviä kohdellaan, kuinka asiat ovat yhteisiä ja yhdessä tehdään. (Vastaja 9, kysymykseen, mitä arvostat paikallisessa kulttuurissa.)

Myös viranomaisten joustavuus jakoi mielipiteitä:

En osaa sanoa oliko kulttuurishokkia, mutta oli ärsyyntymistä byrokratiaan, joustamattomuuteen ja huonosti käytäytyviin viranomaisiin ja muihin kansalaisiin. (Vastaja 4, kysymykseen, miten hän koki kulttuurishokin.)

Joustavuus myös virallisissa asioissa. Tarvittaessa sovelletaan järkeä pykälien sijaan... (Vastaja 14, kysymykseen, mitä asioita siirtäisit arabikulttuurista suomalaiseen kulttuuriin.)

6 YHTEENVETO

Lopuksi esittelen tutkimukseni johtopäätökset, jotka olen muodostanut sellaisten mainittujen asioiden perusteella, jotka tulivat esiin useissa eri vastauksissa, sekä sellaisten asioiden perusteella, joista vastaajat esittivät täysin vastakkaisia mielipiteitä. Analysoin myös tutkimukseni toistettavuutta, luotettavuutta ja pätevyyttä. Viimeisenä analysoin tämän opinnäytetyön tekemistä, kerron mitä tekisin toisin ja pohdin, mitä työ minulle antoi.

6.1 Johtopäätökset

Tutkimuskysymyksistäni yksi oli selvittää, kuinka suomalaiset ekspatriaatit ovat kokeneet kulttuurishokin Qatarissa tai sieltä Suomeen palattuaan. Tutkimukseeni vastanneista kulttuurishokkikokemus jäi suurimmalla osalla tunnistamatta tai he eivät mielestään kokeneet sitä ollenkaan. Vain kolme henkilöä 17 vastaajasta tunnisti kokeneensa selvän kulttuurishokin. Suurimmalla osalla vastaajista oli kuitenkin jonkinasteisia alkuvaikeuksia ja ärsytyksen aiheita ensimmäisen vuoden aikana.

Kulttuurishokin kokeneet kokivat sen kukin eri tavoin. Yhden shokkivaihe alkoi vasta ensimmäisen vuoden jälkeen erittäin vahvana. Toisella kulttuurishokin kokeneella ensimmäinen vaihe, eli kuherruskuukausivaihe, jäi kokonaan pois. Kaikista vastaajista vain yksi koki kulttuurishokin täysin Obergin kulttuurishokkiteorian mukaisesti, eli koki kaikki neljä vaihetta ja sopeutui vuodessa. Paluushokkia ei kukaan kertonut kokeneensa Suomeen palattuaan.

Toinen tutkimuskysymykseni oli, mitkä seikat ovat eniten vaikuttaneet sopeutumisprosessiin. Kyselyni vastauksien lukuisista toisistaan eriävistä mielipiteistä voin päätellä, että suomalaisista ekspatriaateista jokainen kokee Qatarin ja sinne sopeutumisen hyvin yksilöllisesti. Kokemukseen vaikuttaa moni sellainen henkilöön liittyvä tekijä, joita en tässä tutkimuksessa pystynyt ottamaan huomioon: muun muassa persoonallisuus, luonne, herkkyyks, aiemmat kokemukset, elämäntilanne, koulutus, ammatti, arvo-

maailma, asenne, odotukset, mielenkiinnon kohteet ja niin edelleen. Sekin vaikuttaa, minkälaisella alueella henkilö asuu, minkälaisissa paikoissa ja missä seurassa hän viettää aikaansa tai minkälainen työkuultuuri hänen työpaikallaan on.

Eroavuuksien lisäksi vastauksista löytyi sopeutumisprosessiin vaikuttaneita tekijöitä, joista kyselyyni vastanneet olivat melko yksimielisiä. Kyselyni vastausten perusteella suomalaisten ekspatriaattien sopeutumisprosessiin positiivisesti vaikuttaneita tekijöitä olivat: Qatarin suomalaisyhteisön tuki, ystävät ja työkaverit, perhe, lämmin ilmasto, palvelut, jotka tekivät arkielämästä helppoa, mielenkiintoinen työ, hyvät harrastus- ja matkailumahdollisuudet, kansainvälisyys, rauhallisuus, turvallisuus, hyvä elintaso, lasten hyvä koulu ja arabialainen ruoka. Näistä etenkin Qatarin suomalaisyhteisön tiivis yhteydenpito koettiin erittäin tärkeäksi varsinkin alkuvaiheessa. Luvussa 3.2 kuvasin Sinkkosen (2009, 78) mainitsemaa toipumisvaiheen ghattoutumista, jolloin ekspatriaatti viettää aikaa ihmisten kanssa, jotka tulevat kotimaasta tai mahdollisimman läheltä, eivätkä yritäkään tutustua paikallisiin. Sinkkosen mukaan ghattoutuneet komennuslaiset eivät sopeudu kohdemaahan, vaikka luulevat eläneensä paikallista elämää paikallisin ehdoin. Oman tutkimukseni mukaan moni suomalainen ekspatriaatti olisi kiinnostunut tutustumaan paikallisiin, mutta oli pettynyt, koska Qatarin paikallisväestöön on vaikea tutustua ja heistä saatu ensivaikutelma on ylimielinen ja etäinen. Myös kansainvälisen tutkimuksen, *Expatriate Insider 2014*: n tulosten mukaan kansainväliset ekspatriaatit kokevat Qatarin kotiutumisen vaikeaksi, koska paikallisiin on vaikea tutustua. Tämä johtunee osaltaan ekspatriaattien suuresta määrästä suhteutettuna qatarilaisten määrään.

Oman tutkimukseni mukaan sopeutumisprosessiin negatiivisesti vaikuttaneita tekijöitä olivat: paikallinen liikennekäyttäytyminen, byrokratia, arabialainen aikakäsitys eli sovitusta asioista ei aina pidetä kiinni, eriarvoisuus, johon liittyy työväestön huono kohtelu, välinpitämättömyys ja paikallisten ihmisten kokeminen ylimielisinä. Yksi selittävä tekijä tähän mielikuvaan ylimielisistä paikallisista voi olla se, että koska pääosa eri alojen työnteki-

jöistä on ulkomaalaisia, monien ensikosketus paikallisiin tapahtuu erilaisilla pakollisilla virastokäynneillä maahantuloa seuranneiden kuukausien aikana, kun pitää hoitaa erilaisia maahantulodokumentteja ja – tarkastuksia. Qatar on tyypillinen korkean valtaetäisyyden kulttuuri, jossa asioiden hoito on byrokraattista ja päätöksenteko hidasta. Asioiden hoidossa käytetään tavallisesti välikäsiä, jotka tietävät kuinka asia hoituu. Kun näitä välikäsiä ja tuttavvia ei ekspatriaatilla välttämättä aluksi vielä ole, asioiden hoitaminen saattaa tuntua erityisen hankalalta. Kun tähän lisäksi yhdistetään vielä viranomaisten polykroninen aikakäsitys, jossa aika ei koskaan lopu kesken, kellolla ei ole mitään merkitystä ja erilaiset tapahtumat saattavat muuttaa sovitutkin suunnitelmat, kokee suomalaiseen tehokkuuteen tottunut ekspatriaatti helposti turhautumista ja saattaa nähdä viranomaisten kohtelun suoranaisena pompotteluna.

Suomalaiset ekspatriaatit mainitsivat arvostavansa qatarilaisten kansallisylypeyttä, jopa niin, että toivoivat samanlaista kansallisylypeyttä Suomeen. Toisaalta se saattaa samalla olla tekijä, joka saa qatarilaiset tuntumaan ylimielisiltä. Jos kaksi kulttuurista tapaa ovat Qatarissa ristiriidassa keskenään, vieras tapa on se, joka väistyy. Qatarin kansalaiset ovat monessa asiassa etuoikeutetummassa asiassa kuin maassa asuvat ulkomaalaiset. Virastoissa asioidessaan länsimaalainen ekspatriaatti saattaa huomata paikallisten menevän jonossa sujuvasti hänen ohitse. Vaikka Suomesakin tunnetaan kansallisylypeyttä, olemme viime vuosina olleet hanakasti luopumassa omaan kulttuuriimme kuuluvista perinteistä ja arvoista. Koulu- ja joulukuvaelmakeskustelut ovat yksi osoitus tästä. Qatarissa, jossa ulkomaalaisten osuus on paljon suurempi kuin Suomessa, maan omien perinteiden ja kulttuuristen tapojen alasajosta ei koskaan edes keskusteltaisi ulkomaalaisten paremman viihtyvyyden takaamiseksi. Ulkomaalaiset saavat Qatarissa vapaasti harjoittaa omia perinteitään, kunhan ne eivät loukkaa tai uhkaa paikallisia tapoja ja perinteitä tai maan lakeja. Maan omia paikallisia kulttuurisia tapoja vaalitaan kuitenkin ennen kaikkea ja omien kansalaisten etu varmistetaan ennen muita.

Useista vastauksista voin suoraan päätellä, että monet asiat, joita Qatarissa erityisesti arvostettiin, ovat Suomessa täysin toisin ja ne koetaan Suomessa ongelmallisina. Perhearvomme eroavat paljon toisistaan. Yksilöllisyyttä ihannoivassa suomalaisessa kulttuurissa ihmiset asuvat kaukana sukulaisistaan. Kaupungistumisen myötä naapureitakaan ei enää välttämättä tunneta ja varsinkin vanhusten yksinäisyys on Suomessa kasvava ongelma. Qatar koetaan turvallisena, sillä kaduilta puuttuvat alkoholi- ja huumeongelmaiset ja rikollisuus on vähäistä. Suomen alkoholikulttuuri on omaa luokkaansa ja erilaiset päihteiden käyttöön liittyvät lieveilmiöt ovat valitettavan yleisiä. Suomen olosuhteista täysin poikkeava ilmasto: ympärivuotinen lämpö, valo ja aurinko vaikuttivat myös osaltaan vahvasti suomalaisexpatriaattien viihtymiseen Qatarissa.

Eriarvoisuus oli asia, joka nousi voimakkaasti esille häiritsevimpänä asiana paikalliseen kulttuuriin sopeutumisessa. Suomalaisille yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat tärkeitä arvoja, joista on säädetty Suomen perustuslaissa ja tasa-arvolaissa. Syrjintä on Suomessa rikos. Ne ovatkin asioita, joista voimme suomalaisina olla ylpeitä. Suurin osa Qatarin suomalaisista expatriaateista pitää eriarvoista kohtelua häiritsevänä ja epäoikeudenmukaisena ja kiinnittää erityistä huomiota tilanteisiin, joissa sitä havaitsee. 50 % vastaajista mainitsi myös qatarilaisten liikennekäyttäytymisen erittäin häiritsevänä. Liikennekäyttäytyminen kuvastaa paikallista inshallah-mentaliteettia, joka kumpuaa islamin periaatteista: mikään asia ei ole omissa käsissä liikenteessä kaahatessakaan. Turvavöitä ei aina käytetä ja lasten annetaan roikkua autojen ikkunoista ulkona matkan aikana. Jos jostain sattuu, se nähdään Jumalan tahtona ja se tulee hyväksyä. Tosin tulee ottaa huomioon, että kaikki liikenteessä kaahailevat ja onnettomuuksia aiheuttavat eivät ole paikallisia..

Länsimaisen expatriaatin on helppo sopeutua siihen pinnalliseen luksukseen, mitä Qatar tarjoaa: aurinkoa, lämpöä, elintasoa, kotiapulaisia, autonkuljettajia, uima-altaita, hiekkarantoja, viiden tähden hotelleja, palvelua ja niin edelleen. Ensinäkemältä tämä kaikki huumaa ja hulluuttaa.

Kun maassa on ollut jonkin aikaa, alkaa nähdä pintaa syvemmälle, kulttuurijäävuoren alimpiin kerroksiin. Pinnan alta saattaa paljastua asioita, jotka herättävät paljon eettisiä kysymyksiä siitä, mikä tässä maailmassa on oikein ja mitkä ovat minun omat arvoni, miten minun tulee tähän suhtautua. Herkkä ja pohtiva ihminen saattaa voida jopa pahoin tutkiessaan kulttuuria pintaa syvemmältä. Useimmat aikaa myöden tottuvat ja oppivat luovimaan omalla parhaaksi katsomallaan tavalla. Toisinaan on jopa tietoisesti vältettävä nurjan puolen ajattelemista, suljettava siltä silmänsä epäkohdilta ja keskityttävä vain maan hyviin puoliin:

Työväestön kohtelu on ala-arvoista. Sitä ei voi edes kovin tarkkaan ajatella, jos täällä aikoo asua. (Vastaja 4.)

Sopeutumisessa tärkeintä onkin löytää tasapaino itselle tärkeiden suomalaisten arvojen ja ympärillä olevan kulttuurin arvojen välille luopumatta kuitenkaan itselle tärkeistä asioista. Vähemmän tärkeissä asioissa voi joustaa tai niistä voi luopua jopa kokonaan, mutta on tärkeää tunnistaa myös asiat, jotka ovat itselle niin tärkeitä, ettei niistä ole valmis joustamaan:

Minua ei häirinnyt olkapäiden ja polvien peittäminen, eikä se, että kaupassa ei myydä possua tai alkoholia, mutta se, että ajat henkesi kaupalla lapsia kouluun kauheassa ruuhkassa kun paikalliset ajelevat miten sattuu... (Vastaja 6, kysymykseen, mihin asioihin on ollut Qatarissa vaikeinta tottua.)

Kolmas tutkimuskysymykseni oli selvittää, kuinka suomalaiset kokivat muuttuneensa Qatarissa asumisensa aikana. Qatarisiin sopeutuneet suomalaisexpatriaatit kokivat poikkeuksetta kokemuksen positiiviseksi ja kasvattavaksi. Ylivoimaisesti suurin osa koki itse muuttuneensa positiivisesti maassa asumisen myötä: avarakatseisemmaksi, ymmärtäväisemmäksi ja suvaitsevammaksi.

Negatiivistenkin kokemusten katsottiin lopulta opettaneen jotain tärkeää: kärsivällisyyttä, oman kulttuurin arvostusta tai itsearvostusta. Kun elää välillä oman mukavuusalueensa ulkopuolella ja huomaa selviytymänsä hankalistakin tilanteista, se vaikuttaa itsetuntoa kohottavasti:

Olen tullut kansainvälisemmäksi. Tiedän, että pärjään missä päin maailmaa tahansa. (Vastaja 14.)

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa sitä, että tutkimuksen tulokset ovat toistettavissa. Tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia. Tutkimuksen validiudella eli pätevyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkimus mittaa juuri sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Jos vastaajat käsittävät kysymykset eri tavalla kuin tutkija, tulokset eivät ole valideja. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabeliutta ja validiutta on yleensä vaikea arvioida. Tästä esimerkkinä on tapaustutkimus, jossa ihmistä ja kulttuuria koskevissa kuvauksissa kahta samanlaista tapausta ei ole. Tapaukset ovat ainutlaatuisia, minkä vuoksi tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä ei pystytä arvioimaan sillä, saadaanko toisesta vastaavasta tutkimuksesta samansuuntaiset tulokset. Tällöin tutkija voi parantaa tutkimuksen luotettavuutta laatimalla tarkan selostuksen sen kulusta, eri vaiheista, olosuhteista, paikoista, ajasta, häiriötekijöistä ja niin edelleen. (Hirsjärvi ym. 2000, 213 – 214.)

Olen jo edellisessä pääluvussa kuvaillut tutkimukseni aineiston keruuta mahdollisimman tarkasti. Lisäksi tutkimukseni luotettavuuteen vaikutti sen anonyymius. Kulttuurishokki voi pahimmillaan olla rankka kriisi. Oli tärkeää, että vastaajat voivat vastata anonyymisti. Muutamien vastauksien kohdalla saatoin arvata lähettäjän, jolloin tiesin osasta tutkittavista ehkä hieman enemmän taustatietoja, kuin mitä haastattelusta käy ilmi. Anonyymisti vastaamisen huono puoli oli, etten pystynyt tarkentamaan saamiani vastauksia kysymällä lisäkysymyksiä vastaajilta.

Termi kulttuurishokki saattaa olla hieman harhaanjohtava, sillä se tuo mieleen psyykkisen shokin, joka aiheutuu traumaattisesta tapahtumasta, jollainen voi olla esimerkiksi omaisen kuolema, väkivaltatilanne tai onnettomuus ja joka saattaa aiheuttaa kokijalle muun muassa tietoisuuden hämärtymistä ja todellisuudesta erkaantumista. (Traumaterapiakeskus 2015.) Toinen miellelyhtymä tulee lääketieteelliseen shokkiin, joka on elämää uhkaava tila: ihmisen verenkierto romahtaa, hän saattaa menettää tajuntansa ja hänet on toimitettava nopeasti hoitoon (Mustajoki 24.11.2014). Ulkomaille muutossa ei ole kysymys näin vakavista asioista ja ehkä tästä syystä osa ei miellä tai halua myöntää kokeneensa minkäänlaista shokkia, vaikka alkuvaikeuksia olisi ollutkin.

Tikan (2004, 54) mukaan kulttuurishokkia pidetään yleensä kielteisenä, oman heikkouden tai epäonnistumisen merkinä ja monet kieltävät kokeneensa sitä ollenkaan. Käytinkin haastattelulomakkeessa termiä sopeutumisprosessi ja toin kulttuurishokin määritelmässä esiin erityisesti sen positiiviset puolet; alkunnostuksen, hyväksyntävaiheen ja suhtautumistavan muutoksen, jonka jälkeen henkilö pystyy nauttimaan elämästään uudessa kulttuurissa.

Kulttuurishokkiteoria lähtee siitä, että henkilö muuttaa yhteen uuteen kulttuuriin ja sopeutuu sinne. Vaikka Qatar on pääkulttuuriltaan arabimaa, jossa noudatetaan arabikulttuuriin kuuluvia tapoja ja sääntöjä, se on myös monikulttuurinen maa, jossa asuu enemmän muiden kulttuurien edustajia kuin maan omia kansalaisia. Kaikki Qatarissa asuvat arabitkaan eivät ole qatarilaisia, vaan edustavat kukin oman maansa arabikulttuuria. Suurin osa palvelualan työntekijöistä on tullut Qatarin eri puolilta Aasiaa tai Afrikkaa ja he pyrkivät kukin mukauttamaan käytöksensä arabikulttuurin normeihin ja sääntöihin sopiviksi. Jos suomalainen ekspatriaatti tapaa pääosin näitä muista kulttuureista tulleita henkilöitä ja kokee ihmiset iloisiksi ja ystävällisiksi, herää kysymys, tarkoittaako hän paikallisväestöä vai toisia ekspatriaatteja. On todennäköisempää, että hän tarkoittaa toisia ekspatriaatteja, mutta onko hän silloin sopeutunut arabikulttuuriin vai pikemminkin ekspatriaattikulttuuriin?

Ottaen huomioon kohderyhmän, jolle tätä opinnäytetyötä teen, kysymys ei mielestäni ole olennainen. Qatarin arabikulttuuriin kuuluu nykypäivänä yhtenä vahvana piirteenä ulkomaalaiset työntekijät. Heistä jokainen heijastaa omaa kulttuurista taustaansa. Osa ekspatriaateista on lähinnä tekemisissä palvelualojen ihmisten ja toisten ekspatriaattien kanssa ja osa on työnsä tai harrastustensa kautta myös paikallisväestön kanssa kontaktissa. Uudet suomalaiset ekspatriaatit tulevat tähän samaan ympäristöön ja näkevät ja kokevat sen yhtä lailla kukin omalla tavallaan omista lähtökohdistaan. Tutkimukseni on siis siltä osin reliabeeli ja toistettavissa myöhemmin todennäköisesti samansuuntaisin tutkimustuloksien.

Tutkimukseeni vastasi oma-aloitteisesti 17 henkilöä, mikä ylitti tavoitteeni ja odotukseni. Tällä vastausmäärällä vastauksissa alkaa jo näkyä toisintoja tietyissä, merkityksellisissä asioissa. Myös vastausten eroavuudet tulevat esiin. Tutkimukseni tulosten perusteella voi siis tehdä yleistyksiä tietyistä asioista.

6.3 Opinnäytetyön tuotos

Opinnäytetyöni tuotoksena syntyi sopeutumisopas Qatarin muuttaville suomalaisille ekspatriaateille (Liite 3), jotka eivät tunne Qatarin tai arabikulttuuria entuudestaan. Sopeutumisopas perustuu opinnäytetyössä käyttämäni lähdemateriaaliin, kyselystä saamiini vastauksiin ja hieman omiin kokemuksiini ja toivon siitä olevan apua Qatarin muuttota harkitsevalle.

Olen koko ajan pitänyt mielessäni kohderyhmän, kenelle tätä opinnäytetyötä viime kädessä teen: yhdelle Suomi-Seuran kohderyhmälle eli Qatarin muuttota miettiville suomalaisille. Olen pyrkinyt kirjoittamaan tärkeimmistä aiheista niin kattavasti kuin tämän opinnäytetyön rajoissa on mahdollista, mutta olen myös joutunut jättämään opinnäytetyöstä paljon tekstiä pois. Opas on muokattu varsinaisesta opinnäytetyöstäni pois jättämästäni tekstistä.

Kyselyyn vastanneet saivat varsinaisten kysymysten lisäksi kirjoittaa terveisensä Qatariin muuttoa harkitseville henkilöille. Ne löytyvät koostettuna sopeutumisoppaasta. Toivon oppaan olevan vastaus myös tähän yhden vastaajan esittämään toiveeseen:

Vasta vähän aikaa asuneena tulee paljon kysyttävää. Olisi hyvä, jos Suomen suurlähetystöstä tai joltain pitkään asuneelta saisi infopaperin ihan yleisellä tasolla Qatarin yleisistä säännöistä ja tavoista. Sellaisia nice to know- juttuja! (Vastaaja 3.)

6.4 Loppusanat

Tämä opinnäytetyö on syntynyt omasta suuresta kiinnostuksesta aihetta kohtaan ja toivon, että se näkyy lopputuloksessa. Olen itse erittäin tyytyväinen aihevalintaani, sillä koen, että sille on tarvetta. Työni antaa mielestäni myös vastaukset johdannossa esitettyihin tutkimuskysymyksiin, eli siihen, miten suomalaiset ekspatriaatit ovat kokeneet kulttuurishokin Qatarissa tai sieltä palattuaan, mitkä seikat ovat eniten vaikuttaneet sopeutumisprosessiin ja kuinka Qatarissa asuminen on muuttanut suomalaisia.

Alun perin suunnittelin tekeväni toiminnallisen opinnäytetyön ilman tutkimusosuutta ja kokoavani sen eri lähteiden perusteella kattavaksi tietopaketti. Juuri tutkimusosuus tuo kuitenkin tähän opinnäytetyöhön Qatarissa asuvien suomalaisten ekspatriaattien kokemuksen ja tekee tästä nimenomaan Qatarina, eikä mitä tahansa arabikulttuuria, koskevan.

Taustatietokysymyksissä olisi pitänyt kysyä maat, jossa vastaaja on aiemmin asunut, sillä osoittautui, että hyvin harva oli muuttanut Qatariin Suomesta ja moni oli jo aiemmin asunut eurooppalaisen kulttuuripiirin ulkopuolella.

Olisin myös voinut kysyä komennuksen arvioidun keston, mikäli se oli vastaajalla tiedossa. Jos tietää viettävänsä maassa vain vuoden sapattipaalla ja palaavansa sen jälkeen takaisin entisiin kuvioihin Suomeen, kokee varmasti koko ajan toisella tavalla, kuin henkilö, joka ei tiedä päättämispäivää ja on tullut maahan asumaan toistaiseksi.

Opinnäytetyöstäni tuli laaja. Pelkästä paluushokista saisi oman opinnäytetyön aikaiseksi. Tutkin ja kirjoitan yleensä perusteellisesti ja aloitin tämän työn tutkimalla ja kirjoittamalla ensin suomalaisen kulttuurin taustoista ja arvoista, jotta voisin verrata niitä arabikulttuuriin. Se jäi kuitenkin heti alkuvaiheessa työn ulkopuolelle. Itseäni se kuitenkin auttoi paremmin ymmärtämään, miksi me suomalaiset olemme sellaisia kuin olemme, mistä arvomme kumpuavat ja mitkä ovat suurimmat eroavuudet ja yhteneväisyydet suomalaisen ja arabikulttuurin välillä.

Jatkotutkimusaiheena tutkisin itse mielelläni esimerkiksi arabiekspatriaattien sopeutumista suomalaiskulttuuriin tai vertaisin suomalaisten ja jonkin toisen maan ekspatriaattien sopeutumisprosessien eroavuuksia samassa kohdemaassa. Qatariin muuttaville suomalaisille olisi tämän kulttuuriohjeistuksen lisäksi tarpeellista luoda myös internet-sivu tai muu sähköinen ohjeistus siitä, mistä mikäkin virasto löytyy, missä hoidetaan erinäiset maahantuloprosessiin liittyvät asiat, mitä dokumentteja tarvitaan, missä voi katsastaa auton, mistä voi katsoa asuntoja, mihin kouluihin kannattaa hakea ja niin edelleen. Qatarinkaltaisessa maassa, jossa virallinen ohjeistus usein puuttuu, on vain riskinä, että käytännön asioiden ohjeistus vanhenee nopeasti, joten se vaatisi aktiivista päivittäjää, joka asuu paikan päällä.

Tätä opinnäytetyötä on ollut mielenkiintoista tehdä ja se on lisännyt ymmärrystäni sekä arabialaiseen kulttuuriin että uuteen kulttuuriin sopeutumiseen. Viimeisen seitsemän vuoden aikana olen asunut neljässä eri maassa ja aloittanut sopeutumisprosessin alusta yhtä monta kertaa. Vasta kahdeksan kuukautta sitten palasin arabikulttuurista takaisin eurooppalaiseen kulttuuripiiriin ja samalla myös itselleni aivan uuteen maahan, joten tämä opinnäytetyö on syntynyt samalla, kun olen itse käynyt läpi kahtakin eri

sopeutumisprosessia. Olen samalla yrittänyt sekä sopeutua uuteen maahan (Sveitsi), sen kieleen ja tapoihin, että samanaikaisesti käynyt läpi paluushokin loppuvaihetta (Eurooppaan paluu). Jälkimmäistä voisi parhaiten kuvata jonkinlaisena haikeutena siitä, että mielenkiintoinen, antoisa ajanjakso Qatarissa on ohi. Ilman Qatarissa viettämäni kolmen vuoden ajanjaksoa tuskin olisin valinnut tätä aihetta, ja jos olisinkin, se olisi jäänyt pelkkään teoriaan tukeutuvaksi ja paljon kevyemmäksi. Nyt pystyin mielessäni siirtämään teorian myös moniin eri käytännön tilanteisiin Qatarissa. Samoin pystyin hyvin ymmärtämään minkälaisista arkielämän tilanteista monet kyselyni vastaukset ja eriävätkin mielipiteet ovat syntyneet.

Kiitän lämpimästi kyselyyni vastanneita; kaikki mielipiteet ja vastaukset olivat tärkeitä tämän työni onnistumisen kannalta. Toivon, että tästä opinnäytetyöstäni on apua Qatarisiin muuttoa harkitsevalle henkilölle ja että siitä saa realistisen kuvan mahdollisista sopeutumisen haasteista Qatarissa ja sieltä takaisin Suomeen muutettaessa.

LÄHTEET

Al-Omari, Dr. J. 2008. Understanding the Arab Culture. 2. Edition. London: How To Books [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/137134/e594424a3646159bc40ec5f4d582f34c.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Amnesty International. 25.2.2015. Report 2014/2015 The State of the Worlds Human Rights [viitattu 16.2.2015]. Saatavissa:

<https://www.amnesty.org/en/documents/pol10/0001/2015/en/>

Arab League Online. 2015. Presentation of the Arab League [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://www.arableagueonline.org/hello-world/#more-1>

BBC. 2015a. Profile: Arab League [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-15747941>

BBC. 2015b. Qatar profile - Timeline [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14702609>

BQDoha. 7.12.2014. Population of Qatar [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<http://www.bqdoha.com/2013/12/population-qatar>

CIA World Factbook. 2015. Qatar [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/qa.html>

CIA World Factbook.2014. Qatar. Population pyramid [viitattu 12.4.2015].

Saatavissa:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/qa.html>

Commercial Bank of Qatar. 2015. Life in Qatar. Culture and etiquette in Qatar [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<http://www.lifeinqatar.com/en/article/living/culture-and-etiquette-in-qatar.html>

Country Connections Qatar. 2009. Connecting with Qatar. Information book.

Dutton, E. 2013. Siirtolaisuus 4/2013. Sointula and the Seeds of Kalervo Oberg's Culture Shock Model. Siirtolaisuusinstituutti. [viitattu 26.5.2015]. Saatavissa:

http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/siirtolaisuus-migration/2013_4.pdf

Explorer Group Ltd. 2009. Mini Visitors' Guide: Qatar. Dubai: Explorer Publishing & Distribution.

Embassy of the State of Qatar Washington, DC. 2015. History [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://www.qatarembassy.net/page/history>

Fanack Chronicle. 2015a. Qatar. Bedouins and hadar [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<https://chronicle.fanack.com/qatar/population/ethnic-and-religious-groups/bedouins-and-hadar/>

Fanack Chronicle. 2015b. Qatar. Socio-economic composition [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<https://chronicle.fanack.com/qatar/population/socio-economic-composition/>

Feghali, E. 1997. Arab cultural communication patterns. Elsevier Science Ltd [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa Portland State Universityn tietokannassa:

http://www.sba.pdx.edu/faculty/scottm/smaccess/DOHA/Class%201/Arab_cultural_communication_patterns_Feghali_1997.pdf

Gillespie, F. 2008. Discovering Qatar. Second edition. Rimons. Creative Writing and Photography.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hoffren, H. 2000. Ulkосуomalainen.com. Siirtolaisuustutkimus [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://www.ulkosuomalainen.com/artikkelit/0008/siirtolaisuustutkimus/siirtolaisuustutkimus.html>

Hofstede, G. 2015. Culture [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://www.geerthofstede.com/culture>

Hämeen-Anttila, J. 2010. Islamin käsikirja. Helsinki: Otava.

International organization for migration. 2015. Mikä siirtolaisuus? [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: http://www.iom.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=113&Itemid=101

InterNations. 2015. Expat Magazine. What is an expat anyway? [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://www.internations.org/magazine/what-s-an-expat-anyway-15272>

InterNations. 2014. Expat Insider Survey 2014. [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://www.internations.org/expat-insider/2014/>

Islam-opas. 2015. Virhekäsitys 3: Islam on arabien uskonto [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://www.islamopas.com/missupp3.html>

Justlanded.com. 2015. Qatar – Legal System [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <https://www.justlanded.com/english/Qatar/Qatar-Guide/Legal-System/Introduction>

Junkkari, K. 2003. Nykyajan paimentolaiset. Helsinki: Otava.

- Kanervo, S. & Saarinen, T. 2011. Kulttuurit keskuudessamme. Turku [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:
<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=12677&culture=fi-FI&contentlan=1>
- Khatri, S. 11.10.2014. Dohanews. Survey finds expats have hard time adjusting to life in Qatar [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:
<http://dohanews.co/survey-finds-expats-hard-time-adjusting-life-qatar/>
- Käri-Zein, P. 2003. Bisneskohteena arabimaat. Helsinki: Multikustannus.
- Mikluha, A. 1998. Kommunikointi eri maissa. Helsinki: Yrityksen tietokirjat.
- Mustajoki, P. 2014. Sokki. Lääkärikirja Duodecim [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00080
- OSAC – Overseas Security Advisory Council. 25.2.2014. Qatar 2014 Crime and Safety report [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:
<https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=15215>
- Pollock, D. & Van Reken, R. 2009. Third Culture Kids: Growing up among worlds. Revised edition. Boston: Nicholas Brealey Publishing.
- Qatar Ministry of Development Planning and Statistics. 31.3.2015. Population Structure [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:
<http://www.qsa.gov.qa/eng/PopulationStructure.htm>
- Qatar Ministry of Development Planning and Statistics. 2008. Qatar National Vision 2030 [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:
http://www.gsdp.gov.qa/portal/page/portal/gsdp_en/qatar_national_vision/qnv_2030_document/QNV2030_English_v2.pdf
- Rempel, J. 2011. Coping strategies for culture shock. Binghamton university [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://anthrojournal.binghamton.edu/wp-content/uploads/2011/05/COPING-STRATEGIES-FOR-CULTURE-SHOCK.pdf>

Sinkkonen, R. 2009. Onnistu ulkomaankomennuksissa. Helsinki: WSOY-pro.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2015. Tasa-arvo [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://www.stm.fi/tasa-arvo>

Suomi-Seura. 2015. Suomi-Seura [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://www.suomi-seura.fi/>

Tikka, I. 2004. Suomalainen lapsi maailmalla. Helsinki: Kansanvalistusseura

Traumaterapiakeskus. 2013. Psykykinen trauma [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://www.traumaterapiakeskus.com/18>

Unicef. 2011. Qatar Gender Equality profile [viitattu 16.2.2015]. Saatavissa: <http://www.unicef.org/gender/files/Qatar-Gender-Eqaulity-Profile-2011.pdf>

University of Pacific. 2015. Returning home [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: http://www2.pacific.edu/sis/culture/pub/2.2.1-_Returning_Home.htm

Vartia, N. 2009. Kotona kaikkialla: kansainvälisen kanssakäymisen taitoja. Helsinki: Kirjapaja.

Ward, C., Bochner, S. & Furnham, A. 2001. The psychology of culture shock. 2nd edition. Hove: Routledge.

Ylä-Tuuhonen, M. 2014. Qatar saa suomalaiskoulun. Helsingin Sanomat 10.6.2014 [viitattu 12.4.2015]. Saatavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/a1402372978405>

LIITTEET

LIITE 1 WEBROPOL-KYSELYLOMAKE**Taustakysymykset:****1. Vastaajan sukupuoli***

- Mies
- Nainen

2. Ikä *

- 18-30
- 30-40
- 40-50
- 50-60
- Yli 60

3. Kansalaisuus *

- Suomi
- Muu kuin suomi
- Suomi ja jokin muu

LIITE 1 WEBROPOL-KYSELYLOMAKE

4. Asuitko ikävuodet 0-16v. Suomessa? *

- Kyllä
- Ei
- Osittain

5. Oletko asunut Suomessa suurimman osan elämästäsi? *

- Kyllä
- Ei
- Yhtä kauan muualla

6. Mistä muutit Qatarisiin? *

- Suomesta
- Muualta Euroopasta
- Toisesta arabimaasta
- Muualta

7. Miksi asut/asuit Qatarissa? *

- oman työn vuoksi
- puolison työn vuoksi
- opiskelujen takia
- Muu syy, mikä? _____

LIITE 1 WEBROPOL-KYSELYLOMAKE

8. Kuinka kauan olet asunut Qatarissa? *

- alle 6 kuukautta
- 6-12 kuukautta
- 1-3 vuotta
- 3-5 vuotta
- Yli 5 vuotta

9. Asutko edelleen Qatarissa? *

- Kyllä
- En. Milloin muutit pois? _____

10. Saitko kulttuurivalmennusta Qatariin muuttaesasi? *

- Kyllä
- En

LIITE 1 WEBROPOL-KYSELYLOMAKE**Avoimet kysymykset**

Kuvaile mielellään erilaisia tilanteita ja tapahtumia esimerkkeinä kokemuksistasi! Jos jokin kysymys tuntuu ylitse pääsemättömältä, voit hypätä sen yli!

***Kulttuurishokki** on prosessi, jossa henkilö erilaisten vaiheiden kautta sopeutuu uuteen maahan ja sen kulttuuriin. Positiivisen alkuinnostuksen ja sitä seuraavan negatiivisen kriisivaiheen jälkeen henkilö alkaa vähitellen hyväksyä tilanteen ja muokata omaa käyttäytymistään ja suhtautumistaan uuteen ympäristöön sopivaksi, kunnes hän lopulta sopeutuu ja kykenee nauttimaan elämästään uudessa kulttuurissa.*

11. Kerro omasta sopeutumisprosessistasi! Minkälaisia vaiheita erotat siinä? Koitko mielestäsi kulttuurishokkia? Jos, miten se ilmeni?

---

12. Mitkä tekijät ovat auttaneet sinua pääsemään yli mahdollisista alun sopeutumisvaikeuksista?

LIITE 1 WEBROPOL-KYSELYLOMAKE

13. Milloin huomasit alkaneesi sopeutua elämään Qatarissa ja mistä merkeistä sen huomasit?

---

14. Kerro esimerkkejä eri tilanteista, joissa kulttuurierot ovat näkyneet. Minkälaisissa tilanteissa et ole tiennyt kuinka tulisi suhtautua / toimia?

---

15. Mitkä asiat ovat saaneet sinut viihtymään Qatarissa?

---

16. Mitä asioita arvostat paikallisessa kulttuurissa? Mitä tapoja tai arvoja haluaisit siirtää siitä myös suomalaiseen kulttuuriin?

LIITE 1 WEBROPOL-KYSELYLOMAKE

17. Mihin asioihin on ollut Qatarissa vaikeinta tottua? Mitä asioita paikallisen kulttuurin tavoissa, arvoissa tai asenteissa on vaikeaa ymmärtää tai ne ärsyttävät tai harmittavat?

---

18. Jos olet jo palannut takaisin Suomeen (tai eurooppalaiseen kulttuuripiiriin), miltä paluu tuntui? Mitkä tekijät helpottivat tai vaikeuttivat paluuta?

---

19. Miten Qatarissa asuminen on muuttanut suhtautumistasi Suomeen, suomalaisiin tai suomalaiseen kulttuuriin?

---

20. Miten itse koet muuttuneesi ihmisenä Qatarissa viettämäsi ajan jälkeen?

LIITE 1 WEBROPOL-KYSELYLOMAKE

21. Mitä neuvoja antaisit tai mitä haluaisit sanoa Qatarisiin muuttoa harkitsevalle suomalaiselle?

LIITE 2 KYSELYVASTAUKSET TAULUKOINA

Taulukko 1. Kulttuurishokkia aiheuttavia asioita

Mihin on ollut Qatarissa vaikeaa tottua? Mitkä asiat harmittavat/ärsyttävät?	Määrä
Eriarvoisuus	10/14
Liikennekäyttäytyminen	7/14
Paikallisten ylimeriisyys	4/14
Välinpitämättömyys	2/14
Sovitut asiat eivät pidä	2/14
Yleiset käytöstavat	1/14
Yleinen typeruus	1/14
Suuret tuloerot	1/14
Naisen asema	1/14
Koulupaikkojen vähyys	1/14
Lasten valta perheessä	1/14
Kaksinaismoralismi	1/14
Sääntöjen epäselvyys ja vaihtuvuus	1/14
Oma joutenolo	1/14
Vanhoissa perinteissä pitäytyminen	1/14
Naisten ja miesten erottelu	1/14
Viranomais- ja muiden palveluiden laatu	1/14
Julkisten hiekkarantojen puute (Dohassa)	1/14
Asiakkaan ylemmyys	1/14
Lasten kasvatus kotiapulaisten varassa	1/14

LIITE 2 KYSELYVASTAUKSET TAULUKOINA

Taulukko 2. Tilanteita, joissa kulttuurierot ovat näkyneet

Minkälaisissa tilanteissa kulttuurierot ovat näkyneet?	Määrä
Kättelytilanteet	5/14
Aikakäsitys, erilainen tehokkuusajattelu, hitaus	2/14
Paikallisten etuilu & huono käytös	2/14
Informaation vähyys (immigraatioprosesseissa, tapahtumissa jne)	1/14
Miehelle puhutaan ohi naisen, vaikka nainen olisi avainhenkilö	1/14
Epätasa-arvoinen ja epäoikeudenmukainen työväestön kohtelu	1/14
Liikennetavat	1/14
Erilaiset kansallisuudet ja heidän kaikkien erilaiset tapansa	1/14
Byrokratia	1/14
Mieslääkäri ei voi hoitaa naispotilasta yksin	1/14
Nainen ei voi olla yksin vieraan miehen/miesten kanssa samassa tilassa	1/14
Miesten ja naisten eri osastot eri paikoissa	1/14
Tittleiden käyttö työelämässä etenkin itseä ylempiä puhuteltaessa	1/14
Asioiminen vastakkaisen sukupuolen kanssa, silmiin katsominen	1/14
Miesten avoin flirttailu	1/14
Mielivaltaisuus esimerkiksi laskutuksessa, pakko hyväksyä, ei kuluttajansuojaa	1/14
Siviilisäädyn merkitys, vain avioliitto hyväksytään parisuhteena	1/14
Asioiden hoituminen paremmin vasta, kun mies on mukana	1/14
Liike-elämässä asiakas on aina oikeassa (sopimuksista riippumatta)	1/14

LIITE 2 KYSELYVASTAUKSET TAULUKOINA

Taulukko 3. Sopeutumista auttavat tekijät

Mitkä tekijät ovat auttaneet sopeutumisessa?	Määrä
Suomalaisten yhteisö	8/17
Ystävät	4/17
Työkaverit	4/17
Työ	4/17
Perhe	1/17
Erilaiset harrastukset	1/17
Kansainvälinen ilmapiiri	1/17
Uusien ihmisten tapaaminen	1/17
Sähköinen yhteydenpito Suomessa oleviin läheisiin	1/17
Ilmasto (lämpö, valo, aurinko)	1/17
Riittävä lepo	1/17
Kärsivällisyys	1/17
Maalaisjärki	1/17
Huumori	1/17
Maahan ja sen kulttuuriin tutustuminen	1/17
Muilta länsimaalaisilta saatu vertaistuki	1/17
Palvelut	1/17
Sosiaaliset verkostot, kuten Doha Mums ja lasten koulun vanhempien toiminta	1/17
Nettisivuilta saatu tieto	1/17
Tuttavien vierailut maassa	1/17
Aika	1/17

LIITE 2 KYSELYVASTAUKSET TAULUKOINA

Taulukko 4. Qatarissa viihtymistä edistävät tekijät

Mitkä tekijät ovat saaneet viihtymään Qatarissa?	Määrä
Ilmasto (lämpö, valo, aurinko)	10/17
Mielenkiintoinen työ	5/17
Ystävät	5/17
Harrastusmahdollisuudet	4/17
Hyvät matkailumahdollisuudet Dohan keskeisen sijainnin takia (lentoyhteydet)	3/17
Työkaverit	3/17
Mukavat ihmiset	3/17
Rauhallisuus ja turvallisuus	3/17
Aavikko	2/17
Hyvä elintaso	2/17
Arkielämän helppous	2/17
Kansainvälinen ystäväpiiri	2/17
Lasten hyvä koulu	2/17
Hyvä arabialainen ruoka	2/17
Kiva asunto Dohassa	1/17
Dohan pieni koko	1/17
Kiinteät asiakassuhteet	1/17
Lapsen nopea sopeutuminen	1/17
Omat pienet ympyrät	1/17
Paljon aikaa	1/17
Palmut	1/17
Perhe	1/17
Puoliso	1/17
Shisha (vesipiippu)	1/17
Toiset suomalaiset	1/17
Toimivat yhteydenpitovälineet	1/17
Uima-altaat	1/17
Uusien ihmisten tapaaminen	1/17

LIITE 2 KYSELYVASTAUKSET TAULUKOINA

Taulukko 5. Arvostettavat asiat paikallisessa kulttuurissa

Mitä asioita arvostat paikallisessa kulttuurissa? Mitkä arvot haluaisit siirtää arabialaisesta kulttuurista suomalaiseseen kulttuuriin?	Määrä
Perhearvot. Perheet ja suvut pitävät huolta kaikessa ja isommat lapset huolehtivat pienemmistä sisaruksistaan. Vanhempien kunnioittaminen	4/12
Kansallisylypeys; oman kulttuurin, historian ja arvojen vaaliminen	3/12
Turvallisuus (ei häiriökäyttäytymistä, rikollisuutta tai näkyviä alkoholi- ja huumeongelmiä)	3/12
En mitään	2/12
Naisten arvostaminen	2/12
Iloisuus ja kohteliaisuus (länsimaalaisia kohtaan)	1/12
Kiireettömyys (muualla paitsi liikenteessä)	1/12
Small talk	1/12
Hiukan lisää röyhkeyttä vaatia parempaa, eikä vain hiljaa hyväksyä muiden mukana	1/12
Mies maksaa aina ;)	1/12
Yhteisöllisyys	1/12
Kansallispäivän vieton	1/12
Säädylisempi pukeutuminen	1/12
Toisten ihmisten kunnioittaminen	1/12
Joustavuus virallisissakin asioissa (tarvittaessa sovelletaan järkeä pykälien sijaan)	1/12
Asenne että maassa maan tavalla tai maasta pois	1/12
Hyvä asiakaspalvelu	1/12
Nuorison hyvä käytös	1/12

LIITE 2 KYSELYVASTAUKSET TAULUKOINA

Taulukko 6. Ihmisenä muuttuminen

Miten koet muuttuneesi ihmisenä Qatarissa olosi aikana?	Määrä
Ymmärtäväisyyden ja avarakatseisuuden lisääntyminen	7/15
Itsearvostuksen lisääntyminen	2/15
Oppinut vaatimaan muilta arvostusta itseä kohtaan	3/15
Kansainvälisyyden lisääntyminen	2/15
Kärsivällisyyden kasvaminen	2/15
Taloudellisten asioiden näkeminen uudella tavalla	1/15
Sopeutuvaisuuden lisääntyminen	1/15
Gulfin alueen historian, kulttuurin ja olosuhteiden ymmärryksen lisääntyminen	1/15
Elämäkokemuksellinen rikastuminen (ammatillisesti ja yksityiselämässä)	1/15

LIITE 2 KYSELYVASTAUKSET TAULUKOINA

Taulukko 7. Muutos suhtautumisessa Suomea, suomalaisia ja suomalaista kulttuuria kohtaan

Kuinka suhtautumisesi Suomea, suomalaisia ja suomalaista kulttuuria kohtaan on muuttunut Qatarissa olosi aikana?	Määrä
+ Arvostus Suomea kohtaan ja ylpeys omasta suomalaisuudesta	12/16
- Suomalaisten jyrkät ja negatiiviset asenteet, joita vaikea muuttaa	4/16
+ Arvostus suomalaista liikennekulttuuria kohtaan	3/16
- Suomen näkeminen hieman takapajuisena maana	2/16
+ Suomalaisen tasa-arvon arvostaminen	2/16
- Kriittisyyden kasvu Suomea kohtaan	2/16
- Suomessa vallitseva muukalaisviha ja pelko kaikkea uutta kohtaan	1/16
+ Suomen vuodenajat	1/16
+ Suomen julkiset palvelut	1/16
+ Suomeen paluu tärkeää	1/16
- Suomalaisten liika vaatimattomuus	1/16
- Suomalaisten kateellisuus	1/16
+ Suomalaisen yhteiskunnan saavutukset	1/16
+ Suomalaisen koulutuksen taso	1/16
+ Suomalainen täsmällisyys, aikatauluissa pysyminen	1/16
+ Suomalainen sivistys ja inhimillisyys	1/16
+ Suomalainen rehellisyys	1/16
+ Suomalainen luonto	1/16
+ Suomalainen kulttuurielämä	1/16
+ Suomalainen ilmainen kouluruoka	1/16

Sopeutumisopas Qatariin muuttavalle

Kuva: Mira Alopaeus 2013

Mira Alopaeus

Opinnäytetyö

2015

Sisällysluettelo

Johdanto.....	2
Kulttuurishokin kourissa	3
Ilmasto.....	6
Uskonto	7
Pukeutuminen	8
Vieraisilla	10
Miesten ja naisten jaottelu.....	12
Avioliitto	13
Työelämässä	14
Kommunikointi	16
Aikakäsitys.....	20
Aukioloajat	20
Turvallisuus ja liikenne	22
Alkoholi ja muut tabut.....	24
Muuta	25
Qatarin suomalaisten ekspatriaattien neuvoja.....	27
Kotiinpaluu	29
Lähdeluettelo.....	31

Johdanto

Tämä Qatariin sopeutumisopas on syntynyt opinnäytetyöni ohella, sen tuotoksena. Opas on tarkoitettu avuksi Qatariin muuttaville ekspatriaateille, jotka eivät tunne Qataria tai arabikulttuuria ja kaipaavat tietoa, kuinka maassa yleisesti kuuluu toimia.

Oppaan pohjana olen käyttänyt opinnäytetyössäni käyttämääni lähdemateriaalia (lähdeluettelo lopussa), jota suosittelen luettavaksi kaikille, jotka haluavat lukea asiasta lisää. Oppaan syntyyn ja aihevalintoihin on vaikuttanut myös opinnäytetyöni kyselyosuudessa Qatarissa asuvien suomalaisten ekspatriaattien vastauksissa esiin nousseet asiat, sekä oma kokemukseni Qatarissa asumisesta.

Kuva: Mira Alopaeus 2012

Kulttuurishokin kourissa

- **Varaudu jo etukäteen siihen, että saatat olla sekä henkisesti että fyysisesti pitkään väsynyt muuton jälkeen.** Alkuvaiheessa elämä saattaa tuntua kaoottiselta, koska silloin on paljon uusia asioita samanaikaisesti opeteltavana, selvitettävänä ja järjesteltävänä.
- **Ymmärtääksesi paremmin uutta kulttuuria, tutki ja pohdi sekä suomalaisen että arabikulttuurin arvoja, asenteita, uskomuksia yms.** Mitä erilaiset symbolit, rituaalit ja käyttäytymistavat tarkoittavat? Minkälaiset uskomukset tai arvot ohjaavat ihmisiä? Miksi itse toimit tietyllä tavalla tietyissä tilanteissa? Kun ymmärtää oman kulttuurinsa ja sen taustatekijät, on helpompi ymmärtää muita kulttuureita ja niiden eroavaisuuksia. Tällöin pystyy hyväksymään sen, että oma tapa ei ole ainoa oikea tapa ja toisen kulttuurin tapa saattaa olla jopa järkevämpi – ainakin heidän kulttuurissaan.
- **Vältä tuomitsevaa asennetta, äläkä heti yleistä yhden ihmisen käytöstä koko kulttuuria koskevaksi.** Ihmisen käyttäytyminen on aina monimutkaisten tekijöiden summa ja siihen vaikuttavat hyvin monet eri asiat. Kaikki liikenteessä törttöilevät eivät ole paikallisia.
- **Jos koet voimakasta kulttuurishokkia, etsiydy muiden ihmisten seuraan, älä eristäydy.** Ihminen haluaa kuulua joukkoon. Huomion kiinnittäminen välillä muihinkin kuin itseensä ja oman perheen tilanteeseen on hyvä asia. Qatarista on helppo löytää vertaistukea muista ekspatriaateista, jotka kokevat samoja alkuvaikeuksia ja läpikäyvät kulttuurishokkia.
- **Yritä löytää sellaista tekemistä, joka on sinusta ennenkin tuntunut hauskalta ja virkistänyt.** Qatarissa on paljon erilaisia harrastusmahdollisuuksia ja sosiaalisia ryhmiä, jotka järjestävät tapaamisia ja retkiä yms.

- **Muista, ettet voi muuttaa paikallista kulttuuria - ainoastaan itseäsi.** Maassa käyttäydytään maan tavalla. Erilaiset ihmiset ja kulttuurit tekevät tästä maailmasta mielenkiintoisen paikan. Ole valmis joustamaan, mutta muista, että omasta identiteetistä ei tarvitse silti luopua. Tiedosta identiteettisi rajat; minkä verran olet valmis muokkaamaan omaa käytöstäsi ja mitkä asiat ovat sinulle niin tärkeitä arvoja, ettet pysty niistä joustamaan.
- **Hyväksy mahdollinen kulttuurishokki ja tunnista sen eri vaiheet.** Kulttuurishokki on normaali reaktio, jokainen kokee sen jollain tavalla ja siitä on hyötyä ihmiselle. Suurin osa ihmisistä toipuu kulttuurishokista muutamien kuukausien kuluessa. Alkuvaikeuksissa muista, että jo puolen vuoden kuluttua koet todennäköisesti täysin toisella tavalla.
- **Nauti Qatarin erityispiirteistä:** kansainvälisestä ilmapiiristä, loppumattomasta aurin-
gonpaisteesta, lämmöstä, hiekkarannoista, luksuksesta, palvelukulttuurista jne.
- **Ajattele, että vuodet ulkomailla eivät mene hukkaan.** Jos olet Qatarissa puolison työn takia ja kotona oleminen tuntuu vaikealta, muista, että työelämään ehdit myöhemminkin. Lapsille annettu aika on arvokasta ja itseään voi aina kehittää; opiskele, lue, tutki, ryhdy vapaaehtoistyöhön jne. Useimmille ulkomailla eläminen on parhaimpia ajanjaksoja elämässä.
- **Huolehdi, että muutoksen keskellä varsinkin lapsilla on myös toistuvia rutiineja ja vakautta elämässä** - jotain mikä ei muutu, vaikka muut asiat ympärillä vaihtuvat. Tällaisia voivat olla esim. pysyvä tukikohta Suomessa, tiettyjen rutiinien, tapojen ja perinteiden ylläpito tai tiettyjen tavaroiden kuljettaminen muutoissa mukana, jolloin koti pysyy samanlaisena maasta riippumatta.

- **Ole utelias ja osaa nauraa itsellesi.** Uteliaisuus ja avoin mieli ovat tärkeimpiä ominaisuuksia ulkomailla. Oppiminen alkaa uteliaisuudesta. Mieti, miksi paikalliset tekevät asiat noin? Kuinka itse reagoit? Miten voit saavuttaa heidän luottamuksensa? Mitä voit oppia heiltä? Mitä sinä annat heille? Näin onnistut pääsemään osalliseksi, etkä jää vain passiiviseksi ja negatiiviseksi sivusta seuraajaksi. Katso itseäsi muiden silmin. Naura virheillesi, sen jälkeen työnnä ne sivuun, äläkä enää märehdi niitä. Qatarissa kohtaat paljon tilanteita, jotka suomalaisittain tuntuvat aivan päättömiltä. Jos pystyt nauramaan niille, hauskuutta tulee riittämään.
- **Työstä stereotypoitasi.** Ennakkoluulot ja stereotypiat ovat yleisiä. Ennakkoluulo on tietynlainen kuvitelma jostakin asiasta ennen kuin siihen on tutustuttu. Ennakkoluulosta voi syntyä stereotypia, joka on pysyvä ja joustamaton kuva jostakin ryhmästä. Se vaikuttaa ihmisen asenteisiin ja on sen takia vaarallinen. Stereotypioissa vertaillaan toisia omiin ihanteisiin ja nähdään toinen pahimmassa mahdollisessa valossa. Al-Omarin mukaan henkilöt, jotka myöntävät omaavansa stereotyyppisiä asenteita, toimivat kansainvälisessä työssään paremmin kuin ne, jotka kieltävät näiden asenteiden olemassaolon. Stereotyyppien myöntäminen onkin ensimmäinen askel niistä eroon pääsemiseksi. Tiedosta omat ja toisten heikkoudet, mutta keskity aina vahvuuksiin.
- **Huomaa, että myös paikallisilla on tietynlaisia käsityksiä länsimaalaisista.** Voit omalta osaltasi joko vahvistaa heidän käsityksiään tai osoittaa olevasi toisenlainen. Esim. suomalaiset saattavat pitää arabeja välttelevinä, epämääräisinä ja hitaina näiden kulttuuristen tapojen vuoksi, kun taas arabit saattavat pitää meitä suomalaisia persoonattomina, kärsimättöminä ja työkeinä vähäeleisyytemme, suorasanaisuutemme ja lineaarisen aikakäsityksemme takia.
- **Ole avoin toisten tavoille ratkaista asiat.** Hyväksy se, että oma tapasi ei välttämättä ole ainoa eikä paras tapa ja paikalliset todennäköisesti tietävät sinua paremmin, kuinka asiat juuri tässä kulttuurissa parhaiten hoituvat!

Ilmasto

- **Hanki peittäviä, kevyitä puuvillavaatteita.** Qatar on suuren osan vuodesta hyvin kuumaa paikka. Keinokuituiset vaatteet ovat kuumassa ilmastossa huono valinta.
- **Vaikka ulkona on lämmin, kannattaa mukana kuljettaa myös lämmintä pitkähihaista.** Sisätiloissa esim. ostoskeskuksissa on usein kylmä ilmastoinnin vuoksi.
- **Juo runsaasti vettä päivän mittaan.** Pidä aina ylimääräistä juotavaa mukana myös autossa.
- **Käytä aurinkorasvaa korkealla suojakertoimella ja suojaa erityisesti lasten iho.** Päiväaikaan uidesakin kannattaa käyttää paitaa päällä suojaamassa ihoa kuumimmilta auringonsäteiltä.
- **Sijoita hyviin aurinkolaseihin.**
- **Autiomaahan ensi kertaa ajaessasi, seuraa kokeneempia, jotka tietävät reitin ja osaavat toimia, mikäli auto jää kiinni hiekkaan tms.** On hyvä, jos seurueessa on vähintäänkin yksi toinen auto siltä varalta, että auto pitää irrottaa hiekasta hinaamalla tai jos se hajoaa. Autiomaassa moni huomaa paikallisten ystävällisyyden; he tulevat yleensä nopeasti tarjoamaan apuaan, mikäli huomaavat jonkun jääneen autoineen hiekkaan jumiin.

Dohan normaali toukokuun sää. (Kuva: Accuweather.com 27.5.2014)

Uskonto

Kunnioita paikallista uskontoa

- **Jos olet ateisti tai agnostikko, pidä se tieto itselläsi.** Kumpikin käsite on islamilaisessa yhteiskunnassa outo. Moraali ja etiikka ovat muslimeille erittäin tärkeitä asioita ja ne liittyvät uskontoon. Heidän on vaikea ymmärtää, että sinulla voisi olla moraalialueita, jos olet vapaaehtoisesti luopunut uskonnosta.
- **Kohtelee islamin symboleja kunnioituksella,** olivatpa ne sitten taidetta, koruja tms. Huomaa, että arabit kunnioittavat kirjoitettua sanaa. Mitään ei tule kääriä arabiankieliseen sanomalehteen, sillä siinä saattaa olla Allahin nimi. Koraania kohtaan on osoitettava erityisen suurta kunnioitusta.
- **Vältä syvällisiä keskusteluja islamista,** jollet erittäin hyvin tunne sitä. Ihmiset ovat valmiita puhumaan siitä, mutta saatat itse tehdä pahoja virheitä. Vältä myös ääri-islamilaisuutta puheenaiheena. Länsimainen media ruokkii riittävästi stereotypioita siitä aiheesta.
- **Älä yritä käännöyttää muslimeita toiseen uskontoon.** Se on vastoin lakia monessa maassa. Jos olet itse uskonnollinen, sitä kunnioitetaan.
- **Kysy järkeviä kysymyksiä islamista ja ole aidosti utelias.** Monet muslimit vastaavat mielellään kysymyksiisi.
- **Muista, että Ramadan on muslimeille hyvin tärkeä juhla.** Myös muiden kuin muslimien tulee kunnioittaa sitä. On vastoin Qatarin lakia syödä tai juoda julkisesti Ramadanin aikana. Myös vaatetukseen ja käytökseen on kiinnitettävä normaalia enemmän huomiota.

- **Vältä Allahin nimen väärää käyttöä**, vaikka arabit itse vetävätkin Allahin mukaan lähes joka keskusteluun. Älä pilaile sillä tai käytä sitä negatiivisissa ilmaisuissa. Ole huomaavainen, jos käytät sanaa inshallah puheessasi. Älä vastaa siihen sarkastisesti tai huumorilla.

Pukeutuminen

- **Pukeudu peittävästi.** Näin osoitat kunnioitusta islamilaista kulttuuria kohtaan, mikä puolestaan edesauttaa kanssakäymistä paikallisten kanssa.
- **Ulkomaalaisena naisena sinun ei tarvitse pukeutua abayaan eikä peittää päätäsi.** Julkisilla paikoilla naisten asun tulee peittää olkapäät ja polvet, sekä kaikki alueet siltä väliltä, mikä tarkoittaa minimissään T-paitaa ja polvimittaista hametta tai housuja. Asun ei tulisi olla tiukka tai paljastava. Ulkomaalaisten joukossa näkee toisinaan myös pukukoodin vastaista pukeutumista, mutta nämä erottuvat joukosta ja aiheuttavat närkästystä, joskus jopa toimenpiteitä. Maassa, jossa miesten lukumäärä on huomattavasti suurempi kuin naisten, naisten konservatiivinen, peittävä pukeutuminen estää ei-toivotun huomion miesten taholta. Yksityisillä klubeilla pukeutumissääntö on vapaampi.
- **Ulkomaalaiset miehet käyttävät Qatarissa yleensä pitkiä housuja ja paitaa.** Peittävät, kevyet puuvillavaatteet ovat hyviä. Hyvin lyhyet shortsit tai hihatton paita eivät ole miehillekään sopiva asu muualla kuin rannalla tai uima-altaalla. Varsinkin eri virastoissa paikallisten kanssa asioita hoidettaessa kannattaa mieluummin yli- kuin alipukeutua.

Vuonna 2014 qatarilaiset halusivat muistuttaa ulkomaalaisia maassaan vallitsevasta pukukoodista erityisen kampanjan avulla. Kuva alla.

Osoita kunnioitusta!

Auta meitä säilyttämään Qatarin kulttuuri ja arvot.

Pukeuduthan säädylisesti julkisilla paikoilla

peittämällä itsesi olkapäistä polviin.

(Kuva: The Telegraph 2014)

- **Huomaa, että vaikka rannoilla ja uima-allasalueilla bikinit ja tavalliset länsimaiset uima-asut yleensä käyvät, on myös rantoja, joihin vaaditaan peittävämpi uima-asu.** Auringon ottaminen yläosattomissa on täysin kiellettyä kaikkialla. Qatarissa alastomuus ei ole luonnollista edes miesten ja naisten pukuhuoneissa, vaan vaatteet ja uima-asut vaihdetaan erillisissä pukukopeissa, ei toisten nähden. On hyvä huomioida, että heti ranta- tai allasalueelta poistuttaessa vaatetuksen tulee olla pukukoodin mukaista.
- **Ole erityisen tarkka riittävän peittävästä pukeutumisesta Ramadanin aikana.**

Vieraisilla

- **Huomaa, että arabikulttuurissa vieras tuo kunnian taloon.** Vieraan katsotaan kunnioittavan tilaisuuden isäntää saapumalla paikalle. Toisin kuin länsimaissa, se, jota tulee tilaisuudesta kiittää, on siis vieras – ei niinkään isäntä, joka on kutsunut vieraat. Isännän tehtävä on hemmotella vieraitaan niin ylenpalttisesti, että näiden ei tarvitse pyytää mitään. Koska vieras tuo taloon kunniaa, tämän ei tarvitse tuoda mitään muuta tullessaan. Lahjojen tuontia isännälle on aiemmin pidetty jopa epäkohteliaana. Nykyään on tavallista viedä suklaarasia, kukkia tai muu symbolinen pieni lahja, mutta se ei ole välttämätöntä. Miesvieraan ei ole kuitenkaan soveliasta viedä lahjaa isännän vaimolle, jollei tämä tunne heitä erityisen hyvin tai jollei mukana ole omaa vaimoa, joka voi lahjan ojentaa.
- **Huomaa arabialainen aikakäsitys.** Vieraiden ei oleteta saapuvan täsmälleen kutsussa ilmoitettuna kellonaikana, vaan hieman myöhemmin.

- **Jos olet onnekas ja pääset vierailulle arabikotiin, huomaa, että seurueenne saattaa joutua jakautumaan.** Naiset menevät naisten kanssa naisten puolelle ja miehet miesten puolelle. Konservatiivisessa arabikodissa vieraillessasi et välttämättä näe talon emäntää ollenkaan.
- **Ota kengät pois arabikotiin mennessäsi.** Aivan kuten Suomessa, kengät jätetään eteiseen toisen kotiin sisään mentäessä.
- **Huomaa, että kun kävellään ovista, arabit saattavat ohjata sinut edelläsi.** Tämä on osoitus kunnioituksesta. Jos et pysty määrittelemään kenen joukosta kuuluisi mennä ensin, anna oikealla puolella seisovan mennä ensin.
- **Ota aina tarjottavat vastaan, vaikkeet olisikaan nälkäinen tai janoinen.** Ei ole epäkohteliasta jättää, mutta on kohteliasta ottaa tarjottavat vastaan ja aloittaa ne. Kun sinulle tarjotaan arabialaista kahvia, juo ainakin yksi pieni kupillinen. Huomaa, että lautasta ei tarvitse syödä loppuun. Arabi-isäntä laittaa valtavat määrät ruokaa lautaselle ja sitä on tarkoituskin jättää vähän. Tyhjäksi syöty lautanen tarkoittaa, ettei ruokaa ollut riittävästi.
- **Arabialaisella illallisella älä risti jalkojasi, näytä jalkapohjiasi tai istu selkä kohti muita vieraita,** sillä sitä pidetään epäkohteliaana
- **Käytä ruokaillessasi aina vain oikeaa kättä** - myös silloin, kun ojennat tai tarjoilet ruokaa toiselle. Vasen käsi on arabikulttuurissa varattu likaisten asioiden hoitamiseen.
- **Muista, että kun ystävät kokoontuvat illalliselle ravintolaan, arabit vierastavat ajatusta, että lasku jaettaisiin jokaisen osallistujan kesken.** Se on mautonta ja sotii vieraanvaraisuutta vastaan. Oikea tapa on kiistellä siitä, kuka saa kunnian maksaa laskun.

- **Jos kutsut arabeja luoksesi kylään, huomaa, että nämä saattavat ensin kieltäytyä.** Tarkoitus on selvittää oletko todella vilpittömästi tarkoittanut kutsua heitä. Arabit haluavat vakuuttua, että kutsu on aito ja esitetty täydestä sydäimestä. Toista kutsu monta kertaa. Vältä järjestelyjä, jotka ovat liian kaukana tulevaisuudessa.

Miesten ja naisten jaottelu

- **Miesten ei pidä mennä tiloihin, joissa naiset ovat ilman huiviaan,** esim. naisten kauneussalongit ja kampaamot. Nämä on yleensä selkeästi merkitty erikseen ja niiden ovella on kieltomerkki: ”Men are not allowed.”

Kuva: Mira Alopaeus 2014

- **Älä häkelly, jos samaa sukupuolta oleva arabi koskee kasvojasi tervehtiessään tai ottaa sinua kädestä kulkeaksesi kanssasi käsikkäin tai jopa vyötäisiltä kiinni pitäen.** Se on osoitus ystävydestä, eikä tarkoita mitään muuta.

- **Noudata kulttuurisia ohjeita**, vaikka kokisitkin itse olevasi edistyksellinen, tasa-arvoinen, vapaa suomalainen, jota eivät ”ahdasmieliset säännöt” pidättele. Perehdy erityisesti miesten ja naisten jaotteluun. Muuten voit joutua käsittämättömiin tilanteisiin ja vaikeuksiin.
- **Vältä tunteiden osoittamista vastakkaista sukupuolta kohtaan julkisilla paikoilla.** Intiimejä tervehdyksiä tai eleitä jopa omaa puolisoakin kohtaan muiden läsnäollessa katsotaan pahalla. Niitä pidetään loukkaavina ja niitä on syytä välttää.

Avioliitto

- **Avoparit, menkää naimisiin ennen Qatariin muuttoa.** Islamin mukaan miehen ja naisen välinen läheinen kanssakäyminen ilman avioliittoa on syntiä ja moraalitonta. Ainut hyväksyttävä parisuhteen muoto on avioliitto. Islamilainen laki suhtautuu ankarasti asioihin, jotka meistä suomalaisista saattavat tuntua arkipäiväisiltä ja vähäpätöisiltä. Qatarissa pariskunnan on huomattavasti helpompi elää avioparina kuin avoliitossa, joka on maassa laitonta ja rangaistavaa. Jollei naimisiinmeno tule kysymykseen, kumppanista kannattaa puhua miehenä tai vaimona ja jättää ehdottomasti mainitsematta, ettei suhdetta ole virallistettu. Joidenkin virallisten dokumenttien saamiseksi vaaditaan oikeaksi todistettu avioliittotodistus, ja sitä saatetaan kysyä myös myöhemmin. Esim. vaimon joutuessa sairaalaan, mies saattaa joutua esittämään avioliittotodistuksen ennen kuin pääsee katsomaan tätä. Myös jotkut paikalliset hotellit saattavat kysyä sitä.

Työelämässä

Business on aina henkilökohtaista

- **Varmista, että asiakkaasi tekevät kauppaa henkilön kanssa - ei pelkästään kasvotoman yrityksen.** Monissa länsimaalaisissa kulttuureissa business on tehty kasvottomaksi erityisesti vaikeissa tilanteissa, jotta se olisi helpompaa. Arabikulttuurissa tulee toimia päinvastoin. Työongelmista tulee tehdä henkilökohtaisia, jotta niihin saa apua ja sympatiaa. Myös henkilökohtainen tutustuminen on tärkeä osa liikesuhteiden luomista. Luo hyvät henkilökohtaiset suhteet asiakkaisiisi ja vetoa ystävyyteen ja hyvään henkilökohtaiseen suhteeseen – älä sopimukseen, juhlapäiviin, tms.
- **Muista small talk.** Suomalaista tapaa mennä heti suoraan asiaan pidetään arabikulttuurissa loukkaavana. Liikeasioista keskustellaan vasta, kun on ensin tervehditty, juteltu, juomat tarjoiltu ja opittu tuntemaan toisensa ainakin jotenkin. Small talkilla luodaan perusta alkavalle vuorovaikutukselle. Small talk ON työasiaa, vaikka se ei ehkä siltä tunnukaan. Jokainen palaveri aloitetaan small talkilla. Kohteliaisuudet kuuluvat asiaan puolin ja toisin ja niitä myös arvostetaan.
- **Huomaa, että on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, minkä tasoinen henkilö omasta organisaatiosta tapaa kenenkin, kuka voi päättää asioista tai allekirjoittaa sopimuksia.** Sillä on merkitystä.
- **Pidä aina suullista sanaa kirjallista sopimusta tärkeämpänä, sillä arabeille kirjallinen sopimus on lähinnä turvaamassa selustaa.** Siihen viitataan yleensä vasta silloin kun liikesuhde sujuu huonosti.

- **Huomaa, että vasta hyvin myöhäisessä vaiheessa neuvotteluprosessia pääset tapamaan varsinaisia päätöksentekijöitä.** Anna vastapuolelle aikaa riittävästi, äläkä tee monia myönnytyksiä kerralla, vaan säästä joitain myöhempisiin neuvotteluvaiheisiin. Ole kärsivällinen.
- **Selvitä työelämänsikin ongelmat vierailemalla joko vastapuolen toimistolla tai kotona.** Varsinkin jos sinulla on arkaluontoista asiaa, on parempi esittää se vieraana toisen luona, kuin missään neutraalilla maaperällä. Vieraana ollessasi sinulla on paremmat lähtökohdat, sillä vieras on aina kuningas.
- **Pyri aina osoittamaan vilpittömyytesi ja hyväntahtoisuutesi ja ylläpidä harmoniaa ja sopusointua.** Arabit haluavat nähdä vastapuolen vilpittömyyden liiketoimissaan ja odottavat tämän osoittavan samanlaista kunnioitusta heitä kohtaan kun mitä he osoittavat tälle. Pohjoismaalaisten on hillittävä taipumustaan ylenkatsoa arabien puheliaisuutta, yksityisasioihin tunkeutumista, heikkoa ajanhallintaa, runsasta elekieltä jne.

Palaverit

- **Huomaa, että usein ensimmäinen kokous on yleistä esittelyä ja pelkkää small talkia.** Vasta toisella kerralla aletaan keskustella busineksistä.
- **Järjestä mieluummin useampia lyhyitä palavereja kuin yksi pitkä.** Se on tehokkaampaa. Näin tulee toistoa ja seuraavassa palaverissa voi aina varmistaa, mitä edellisestä palaverista on ymmärretty ja opittu.
- **Huomaa rukousajat, mikäli järjestele palavereja.** Tiettyinä aikoina muslimit poistuvat rukoilemaan n. 15 minuutiksi. Varaa tauko rukousajaksi. Jos kutsut palaveriisi qatari-laisia, huomioi, että nämä osallistuvat palavereihin mieluiten aamulla ennen keskipäivän rukoushetkeä.

- **Jos joudut pitämään puheen tai esittelet tuotetta, opettele sanottavasi ulkoa.** Älä käytä papereita. Arabimaissa puhe- ja esitystaitoon kiinnitetään erityistä huomiota. Arabit ovat tottuneet oppimaan asioita ulkoa ja heillä on hyvä muisti.

Kommunikointi

Tervehtiminen

- **Tervehdi.** Ihmisten välinen vuorovaikutus alkaa hyvin, kun toista ihmistä huomioidaan kunnioittavasti eli tervehditään. Nouse seisomaan tervehtiessäsi. Miesten ei kuitenkaan tule tervehtiä vieraita arabinaisia. Muista tervehtiä arvokkaita vieraita nimellä.

Kättely

- **Älä tarjoa kättäsi paikalliselle vastakkaisen sukupuolen edustajalle, jollei hän tarjoa omaansa ensin.** Kaikki arabimiehet eivät kätele naisia. Sen sijaan he saattavat viedä käntensä sydämelleen ja nyökätä kevyesti. Se on yksi kohtelias tervehtimisen muoto. Samaa sukupuolta olevat kättelevät kuitenkin ehdottomasti ja jopa halaavat.

Kuva: Sweetclipart.com

Keskustelu

- **Huomioi toinen ihminen.** Käänny toiseen päin ja ota katsekontakti. Näin annat hänelle viestin: ”minulla on aikaa sinulle. Tämä on tärkeä kohtaaminen.”
- **Kysy arabimieheltä tämän perheen ja lasten voinnista, mutta älä kysy suoraan hänen vaimonsa, tyttärensä, äitinsä tai siskonsa voinnista ja kuulumisista.** Kysy niistä perheenjäsenistä, jotka arabi mahdollisesti sinulle esittelee tai joista hän sinulle kertoo. Moniavioisuus on tabu, eli älä kysele vaimojen lukumäärästä, sen sijaan lapsista voit kysyä avoimesti.
- **Huomaa, että arabit tykkäävät puhua perheasioista enemmän kuin monet länsimaiset.** Lasten hyvinvointi, heidän koulutuksensa ja tavoitteensa ovatkin hyviä puheenaiheita, samoin urheilu. Arabit ovat kiinnostuneita urheilusta. Jalkapallo on suosituin urheilulaji. Sää ei ole yhtä yleinen puheenaihe kuin Euroopassa, sillä se on melko muuttumaton. Ole erityisen varovainen huumorin käytössä! Vieraalla kielellä sitä voi olla vaikea kääntää ja se voi pahasti epäonnistua. Huumorin suhteen arabimaailmassa on myös tabuja joista ei saa laskea leikkiä, esim. uskonto. Ihmistä ei myöskään koskaan tule verrata eläimiin millään tavalla, erityistä pahennusta herättävät sika ja koira.
- **Varo liiallista suomalaista suorapuheisuutta.** Kaunistele viestiäsi ja pehmennä sen sanomaa. Kollektiivisissa kulttuureissa kasvojen säilyttäminen on erittäin tärkeää. Kommunikointi on epäsuoraa, jotta toista ei loukata ja sekä omat että toisen kasvot säilytetään. Ein sanominen suoraan on vaikeaa, joten se usein kierretään ilmaisuilla ”Ehkä” tai ”Se on vaikeaa” tms.
- **Älä ärsyynny, mikäli arabi kerskuu yhteyksillään ja verkostoillaan, vaan käytä tietoa hyväksesi.** Hän osoittaa sinulle henkilökohtaisten suhteiden arvon. Jos hänen sedälleen on vaikutusvaltaa hallintovirastossa, hän odottaa sinun käyttävän sitä tietoa mielellään hyödyksesi.

- **Älä kiusaannu arabien imartelusta ja ylenpalttisista ystävydenosoituksista, jotka helposti saattavat suomalaisesta tuntua liioitelluilta.** Imartele ja kehu sinäkin puolestasi. Arabit rakastavat tällaisia lausahduksia, siksi ylistä puolestasi heidän maataan, taidetaan, vaatetustaan ja ruokaansa, mutta älä heidän naisiaan. Varo kuitenkin ihailemasta heidän henkilökohtaisia esineitään, sillä arabi saattaa kokea velvollisuudekseen antaa sinulle esineen, jota häneltä ihaillet.
- **Varmista, että tulet ymmärretyksi.** Kukaan ei välttämättä kerro sinulle, jos ei ole ymmärtänyt sanomaasi. On monia kulttuureita, joissa ihmisten on vaikea myöntää, etteivät ymmärtäneet, mitä sanoit. Siihen liittyy kasvojen menetys, joten tarkkaile elekieltä. Älä kysy suoraan ymmärsivätkö he, sillä se vaikuttaa alentavalta. On viestin kertojan tehtävä huolehtia ja varmistaa, että vastapuoli on ymmärtänyt viestin.
- **Käytä yksinkertaista englantia, jota ymmärretään paremmin.** Älä käytä pitkiä, konditionaalaisia lauseita tai monimutkaisia lauserakenteita, vaan yksinkertaisia sanoja ja lyhyitä lauseita. Ole niin suora kuin voit vastapuolen kanssa olla, mutta varo kuitenkin olemasta töykeä. Tämä pätee moniin eri kulttuureista tuleviin henkilöihin, joita tapaat Qatarissa. Huomaa silti, että poikkeuksiakin löytyy. Monet qatarilaiset ovat opiskelleet Englannissa tai USA:ssa ja heidän kielitaitonsa voi olla erinomainen.
- **Vältä sanontoja ja kiertoilmauksia,** jollet aio selittää myös, mitä ne tarkoittavat.
- **Ole harkitseva puhuessasi tulevaisuudesta tai pitkälle tulevaisuuteen menevistä suunnitelmista.** Tulevaisuus on Jumalan käsissä ja liiallisen tulevaisuuden suunnittelun katsotaan tuottavan huonoa onnea.
- **Vältä paikallisen kulttuurin, kansan, uskonnon tai vaikkapa vain yksittäisen henkilön osaamisen kritisointia.** Arabit vaalivat arvokkuuttaan ja ovat herkkätunteisia. Jos heidän arvokkuutensa tai omanarvontunteensa kyseenalaistetaan, he saattavat loukkaantua herkästi.

- **Älä pidä arabien (ja joidenkin muidenkin kulttuurien) epäsuoraa viestintää välttelevänä tai epärehellisenä, vaan näe se kohteliaisuutena, jota se omassa kulttuuris-
saan edustaa.** Erityisesti huonoja uutisia välittävä pyrkii kaikin tavoin lieventämään jär-
kytyksen määrää, jottei huonojen uutisien vastaanottaja menettäisi kasvojaan.

Elekieli

- **Samaa sukupuolta olevalle arabille puhuessasi seiso fyysisesti paljon lähempänä tätä kuin mitä olisit puhuessasi toisen eurooppalaisen kanssa.** Jos pidät etäisyyttä, arabi luulee sinun olevan erityisen kylmä ihminen tai pitävän häntä vastenmielisenä.
- **Katso samaa sukupuolta edustavaa keskustelukumppaniasi silmiin.** Arabit ovat hyvin riippuvaisia katsekontaktista, joten riisu aurinkolasiasi kun puhut ja katso keskustelukumppania suoraan silmiin. Asiakaspalvelutilanteessa voit aivan hyvin katsoa vastakkais-
takin sukupuolta edustavaa paikallista virkailijaa normaalilla tavalla lyhyesti silmiin samalla kun esität asiasi. Naispuoliset asiakaspalvelijat katsovat itse yleensä muualle mies-
puolisia asiakkaita palvellessaan. Vältä kuitenkin pitkää suoraa katsekontaktia vastakkai-
sen sukupuolen kanssa ja erityisesti silloin, kun ei ole asiakaspalvelutilanteesta kyse.
- **Vältä, jos mahdollista, äänestä aivastelua, yskimistä, niistämistä, hörönauria, maiskuttamista ja hikkaa, sillä niitä pidetään epäkohteliaina.** Sylkeminen merkitsee arabeille loukkausta.
- **Hymyile.** Lewisin mukaan vähäeleiset suomalaiset tulkitaan helposti ilmeiltään surullisiksi, vaikka nämä olisivat iloisia. Hymy on universaali ele, joka toimii kaikkialla ja jonka avulla voi osoittaa olevansa hyväntahtoinen ja vaaraton silloinkin kun ei tiedä kuinka tulisi muuten käyttäytyä. Arabikulttuurissa kannattaa kuitenkin välttää hymyn kohdistamista suoraan vastakkaiselle sukupuolelle väärinkäsitysten välttämiseksi.

- **Jos arabin elekieli on ristiriidassa sanojen kanssa, luota mieluummin elekieleen.**
- **Älä hämmenny arabien suurista eleistä ja kiivaasta, jopa aggressiivisen kuuloisesta puhetavasta.** Se on heidän tapansa puhua, eikä kyse ole välttämättä aggressiosta ollenkaan.

Aikakäsitys

- **Älä sekoita polykronista aikakäsitystä epätäsmällisyyteen tai epärehellisyyteen.** Polykronisissa kulttuureissa arvostetaan kyllä länsimaalaista täsmällisyyttä ja tarkkuutta, mutta kello ei määrää kaikkea, vaan tunteet, ihmissuhteet ja olosuhteet.
- **Varaa kaikkeen paljon aikaa ja anna itse aikaasi vastapuolelle.** Pahin asia mitä voit tehdä on menettää malttisi jatkuvien keskeytysten ja viivytysten takia. Muista, että sinun aikarajoitteitasi voidaan käyttää sinua vastaan. Jos kello ohjaa sinua, sinua voidaan pitää jäykkänä, persoonattomana ja kärsimättömänä henkilönä.

Aukioloajat

- **Huomioi aukioloajat suunnitellessasi pankki- ja muita asioita.** Virka-aika julkisen hallinnon toimistoissa on lyhyempi kuin muualla. Monet liikkeet toimivat kahdessa vuorossa ja ovat suljettuina iltapäivällä klo 13 - 16. Perjantai on pyhäpäivä ja silloin virastot ja useimmat muut liikkeet ovat suljettuina. Monet virastot valmistautuvat pyhäpäivään sulkemalla ovensa jo torstaina puolilta päivin. Ruokakaupat ovat suljettuina perjantaina päärukoushetken ajan, mutta avaavat sen jälkeen iltapäivällä. Kaupat ovat auki myöhään iltaan. Ramadanin aikaan kaupat noudattavat poikkeuksellisia aukioloaikoja.

- Ramadanin aikaan työpäivät ovat lyhyempiä kuin tavallisesti. Työlain mukaan yksityisten yritysten työntekijöiden ei tule tehdä yli 6 tuntia pidempiä työpäiviä Ramadanin aikana tai ylittää 36 viikkotuntia. Hallinnon virastoissa työaika Ramadanin aikaan on klo 9 – 14. Jotkut saattavat olla auki myös yöaikaan. Lyhyemmät työajat ja paasto vaikuttavat tehokkuuteen. Ramadanin aikaan on odotettavissa normaaliakin hitaampaa asioiden käsittelyä.

Kuva: Keepcalmandposters.com 2015

Turvallisuus & Liikenne

- **Muista, että näkyvä humalatila, epäsiiveellinen pukeutuminen tai käytös, loukkaavat käsimerkit ja julkiset rakastavaisten hellyydenosoitukset voivat johtaa vaikeuksiin,** vaikka muuten maassa onkin yleensä turvallista, eikä naistenkaan tarvitse pelätä kaupungilla liikkumista myöhään illalla.
- **Tarkista asuntosi ja työpaikkasi poistumistiet, mahdolliset sammutusvälineet, palohälyttimet ym.** Jos poistumistiet ovat lukittuja, huomauta niistä asiasta vastaavalle. Turvallisuusstandardit eivät ole Qatarissa kaikkialla länsimaisten standardien mukaisia. Ei ole huono idea hankkia asuntoon palohälyttimiä ja sammuttimia itse, jollei niitä siellä ennestään ole.
- **Jos joudut onnettomuustilanteeseen, soita hätänumeroon 999.** Kolaritilanteessa älä allekirjoita mitään dokumentteja ennen kuin täysin ymmärrät, mitä olet allekirjoittamassa. Älä myöskään myönnä syyllisyyttäsi, jos olet sitä mieltä, että vika ei ollut sinun.
- **Ole erityisen valpas liikenteessä, sillä se on Qatarissa yleisin kuolemaan johtavien onnettomuuksien aiheuttaja.** Ajotaidot ja liikennesäännöistä piittaaminen vaihtelevat suuresti eri kulttuureista tulevilla. Paikallinen liikennekulttuuri saattaa ensi näkemältä hirvittää. Vasta muutamia kymmeniä vuosia sitten maassa liikuttiin kameleilla, nyt jokaisella on allaan rutkasti hevosvoimia. Liikennekäyttäytyminen on sen mukaista ja lähes joka päivä näkee kolaroineita autoja tien sivussa.
- **Hillitse hermosi.** Kun ajat Dohan liikenteessä, on aivan tavallista, että takanasi soitetaan torvea tämän tästä, näet vaarallisia ohituksia ja järjetöntä kaahailua. Pysy itse rauhallisena, äläkä varsinkaan näytä kansainvälisiä käsimerkkejä. Ristiriitatilanteissa paikallisten kanssa ulkomaalainen jää helposti (ja lähes aina) toiseksi.

- **Älä menetä toivoasi, vaikka ensi näkemältä autolla ajaminen ja reittien oppiminen saattaa tuntua epätoivoiselta.** Qataria rakennetaan vauhdilla, mikä aiheuttaa ruuhkia. Liikenne ohjataan rakennustöiden takia aina uusia kiertoteitä pitkin. Samasta syystä navigaattori ei aina ole kovin luotettava. Kaikilla kaduilla ei ole nimiä tai ne puuttuvat kartoista. Doha ei kuitenkaan ole pinta-alaltaan kovin suuri kaupunki, ja kun tietyt pääkadut ja maamerkit on oppinut, liikkuminen alkaa sujua. Dohan liikenne perustuu liikenneympyröihin, joita on joka puolella ja joita ollaan tulevaisuudessa korvaamassa valoristeyksillä. Monilta teiltä pääsee kääntymään vain oikealle, joten vasemmalle päästäkseen on ajettava halutun risteyksen ohi seuraavaan liikenneympyrään ja tehtävä käänös siellä takaisinpäin, jotta päästään kääntymään haluttuun suuntaan. Perjantaiamut ovat hyviä hetkiä harjoitella ajamista ja ajoreittejä, sillä muslimit ovat silloin rukoilemassa ja kadut ovat hiljaisia noin puoleen päivään saakka.

Varo jalankulkijoita!

Kuva: Jelajah Qatar-sivusto.

Alkoholi & muut tabut

- **Vältä tekemästä tai sanomasta mitään sellaista, joka on loukkaavaa tai alentavaa.** Tällaisia ovat mm. alkoholin käyttö, epäsopeva vaatetus tai epäsiiveellinen käytös, liian suuri kiinnostus paikallisia naisia kohtaan ja islamin perusoppien kyseenalaistaminen tai halventaminen.
- **Älä käytä alkoholia tai esiinny silminnähden päihtyneenä julkisella paikalla.**
- **Jos sinulla on lupa ostaa alkoholia ja kuljetat sitä, pidä se autossakin peitettynä niin, ettei se näy päällepäin.**
- **Älä tarjoile alkoholia tai sianlihaa muslimivieraille.** Ole hienotunteinen ja huolehdi, että alkoholijuomat ovat poissa näkyviltä tai vähintäänkin jossain sivummalla, mikäli sinulla on muslimivieraita.
- **Älä kritisoi emiiriä tai Qatarin hallintoa.** Qatarilaiset eivät siedä ollenkaan kritiikkiä hallitsijaansa kohtaan. Emiirin kritisoiminen on rikos, josta seuraa vankeutta.
- **Jos sinulla on koira, älä päästä sitä koskemaan paikallisia, jolleivät nämä itse tee siihen aloitetta.** Koira pidetään epäpuhtaana ja se on myös yleinen haukkumasana. Ylipäätään pidä hyvä huoli lemmikeistäsi. Ovesta ulos livahdettuaan Qatarissa on kuumien ilmaston lisäksi monia muitakin vaaroja.

Älä valokuvaa paikallisia ihmisiä!

Kuva: Wikipedia

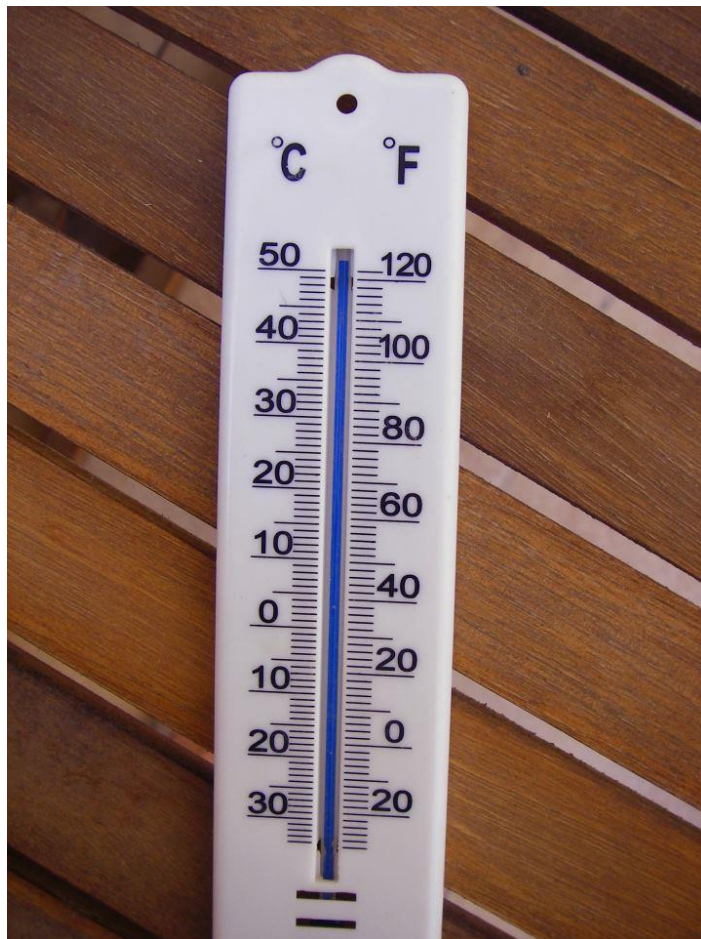
- **Pidä matalaa profilia kameran kanssa kulkiessasi, äläkä koskaan ota kuvia paikallisista ihmisistä, etenkin naisista, varsinkaan ilman heidän lupaansa.** Jopa kuvaan taustalle joutuminen voi herättää närkästystä, joten valokuvattaessa tulee valita kuvakulma, jossa ei ole riskiä, että paikalliset luulevat heitä kuvattavan. Myös tärkeiden hallintorakennusten kuvaaminen on Qatarissa kiellettyä. Kuviin suhtaudutaan epäluuloisesti, sillä Koraanissa kielletään uhrikivinä toimineet jumalankuvat. Kuvan tekijän katsotaan kilpailevan Jumalan kanssa luomistyössä. Shiialaisessa Iranissa ihmistä esittävät näköispatsaat ovat tavallisia, mutta vahvimmin sunnalaisissa arabimaissa, kuten Qatarissa, kuviin ja patsaisiin suhtaudutaan kielteisemmin.

Muuta

- **Älä kiinnitä huomiota arabien tai heidän perheenjäsentensä väliseen keskusteluun julkisella paikalla, äläkä missään tapauksessa sekaannu paikallisten keskinäiseen väliselvittelyyn, lastenkasvatukseen tms.**
- **Älä epäröi kysyä neuvoa paikalliselta, jos olet epävarma jostain käyttäytymissäännöstä.** Arabit vastaavat ja neuvovat mielellään. Kysymys on osoitus halusta sopeutua vallitsevaan kulttuuriin ja sitä kunnioitetaan.

- **Jos arabiystäväsi pyytää sinulta jotain, älä vastaa kielteisesti suomalaisen tyyliin: ”valitettavasti en nyt ehdi.”** Arabi ei voi sitä ymmärtää, sillä arabikulttuurissa ystävyys-suhteet ovat kaikkein tärkeimmällä sijalla. Vastaa mieluummin myönteisesti ja lisää siihen perään inshallah, ehkä, mahdollisesti tms. Voit myös vedota esim. perheasioihin, mutta älä kieltäydy suoraan, sillä se kuulostaa tyylyltä.
- **Viranomaisten kanssa toimiessasi, ole jämäkkä, mutta samalla nöyrä ja kunnioittava, vaikka asia vaikuttaisi miten hölmöltä.** Maassa toimitaan maan tavalla. Hermojen menettämisestä ja poikkiteloin asettumisesta ei seuraa mitään hyvää.

Kesästä. Kuva: Mira Alopaeus 2011

Qatarin suomalaisten ekspatriaattien neuvoja

- *”Suhtaudu avoimesti ja rauhallisesti uusiin tilanteisiin, äläkä vedä liian helposti johtopäätöksiä yksittäisistä tilanteista.”*
- *”Jos työtarjous ei ole rahallisesti houkutteleva, suosittelen jotain toista maata. Ajattele puhtaasti taloudellisia tavoitteitasi. Qatar ei välttämättä ole maa, johon helposti rakastuu.”*
- *”Qatar on hieno paikka. Paljon hiekkaa. Tule avoimin mielin. Tee se itsellesi viihtyisäksi!”*
- *”Toivon, että jokainen saisi työnantajaltaan tai muualta riittävästi tietoa siitä, mitä papereja ja kenen viranomaisen vahvistamana pitää olla mukana. Täältä käsin on todella vaikeaa hoitaa paperiasioita Suomen viranomaisten kanssa. Älä edes kuvittele lähettäväsi tai vastaanottavasti kirje- tai pakettipostia, paitsi kuriirin kautta. Jätä Suomeen jollekulle läheisellesi valtakirja, jotta hän voi tarvittaessa hoitaa asioita puolestasi.”*
- *”Kärsivällisyyttä!”*
- *”Lähde avoimin mielin liikkeelle, mutta ei kannata luoda turhia odotuksia. Koulupaikat kannattaa hakea etukäteen. Meillä meni 9 kk ennen kuin saimme koulupaikan. Työpaikat voivat olla myös kiven alla. Jos pidät hengailusta, kahvittelusta, shoppailusta ja aurin-
gonotosta, olet menossa oikeaan paikkaan. ☺”*
- *”Unohda Eurooppa! Älä vertaile Suomeen!”*

- *”Pitkää pinnaa! Mikään ei suju niin kuin pitäisi, mutta järjestelmää on mahdollisuus oppia käyttämään hyödykseen.”*
- *”Kannattaa ottaa paljon selvää kaikista käytännön asioista ja muistakin ennen tänne tuloa. Hyvät hermot ja hengittäminen auttavat monessa tilanteessa.”*
- *”Tule avoimin mielin!”*
- *”Ystävällisellä, mutta vaativalla asenteella pääsee pitkälle. Ei saa nöyristellä liikaa, vaan pitää muistaa oma arvonsa.”*
- *”Pidä mieli avoinna ja on tärkeää yrittää ymmärtää, eikä aina verrata muiden maiden tai Suomen tapaan hoitaa asioita. Maassa maan tavalla, mutta ennen muuttoa do your due diligence. Arab countries are not everybody's cup of tea. ☺”*
- *”Kärsivällisyyttä, joustavuutta, seikkailumieltä!”*
- *”Kouluihin on vaikea saada paikkaa, koska ne ovat täynnä. Vuokrat ja koulumaksut ovat kalliita ja se kannattaa ottaa huomioon sopimusta tehdessä. Asunto kannattaa ottaa koulun tai työpaikan läheltä koska ruuhkat ovat pahoja. Tutustukaa paikan päällä joihinkin suomalaisiin, se auttaa sopeutumisessa. Tutustukaa myös muun maalaisiin, se antaa parasta kansainvälistä kokemusta.”*
- *”Muuttakaa ihmeessä!!! Henkilökohtaisesti tänne muutto ollut paras veto!”*
- *”Turvallinen ja viihtyisä asuinpaikka erityisesti pienten lasten kanssa.”*
- *”Kokemusta ei voita mikään!”*

Kotiinpaluu

- **Huomaa, että elämä Qatarissa on helppoa ja mukavaa, mikäli asiat sujuvat hyvin.** Yleensä ne sujuvatkin, mutta mikäli asiat sattuisivat menemään huonosti, Qatarista voi joutua lähtemään hyvin lyhyellä varoitusajalla, mikä on hyvä pitää mielessä. Esim. pitkä sairausloma voi johtaa siihen, ettei työpaikkaa enää olekaan tai paha kolari liikenteessä väärän henkilön kanssa voi kääntää asiat pääläelleen hetkessä. Junkkari suosittelee ylläpitämään tiiviitä ammatillisia, ystävyys- ja sukulaisuussuhteita Suomeen, mikäli suunnitelmassa on sinne vielä joskus palata. Mitä vanhemmaksi ihminen tulee, sitä tärkeämpää on, että hänellä on pysyviä ihmissuhteita ja turvaverkosto, niin ettei vanhempana jää yksin oman onnensa nojaan. Myös Suomen yhteiskunnallisia, poliittisia ja kulttuurisia tapahtumia on hyvä seurata paluuta silmällä pitäen.
- **Ole kärsivällinen.** Junkkarin mukaan paluun ahdistus saa ihmiset usein tekemään nopeasti ulkoisia muutoksia muuton yhteydessä. Ne saattavat osoittautua hätiköidyiksi. Junkkari ehdottaakin, että jos esim. perheen äiti on ollut ulkomailla kotona, hän tekisi samoin ensimmäiset kuukaudet Suomessa ja myös isä tekisi alkuun mahdollisimman kohtuullisia työpäiviä.
- **Vaikka Qatarissa asuminen olikin sinulle mahtava kokemus, huomaa, että se on sinun henkilökohtainen kokemuksesi.** Muut eivät jaksakaan olla siitä kovin kauaa kiinnostuneita, koska heillä ei ole siihen omakohtaista kokemuspintaa. Kotimaassakin on ihmisille tapahtunut paljon heille tärkeitä asioita. Ole kiinnostunut myös niistä.
- **Vältä ääneen vertailemasta Qatarin ja Suomen oloja – varsinkin jos helposti tulee kritisoitua Suomea ja suomalaisia.** Osoita avarakatseisuutta – oletan nähnyt kaikenlaista. Arvosta sen sijaan Suomen hienoja asioita: luontoa, rehellisyyttä, suorapuheisuutta, täsmällisyyttä, tehokkuutta, sosiaaliturvaa, tasa-arvoisuutta, sananvapautta jne.

- **Tee asioita, joita et voinut tehdä Qatarissa:** nauti ruokakauppojen valikoimista, neljästä vuodenajasta, tapaa ystäviä ja sukulaisia, hiihdä, luistele ja laskettele, ihaile upeaa luontoa ja hienoja maisemia, käy kirjastossa, nauti kulttuurielämyksistä omalla äidinkielelläsi jne.
- **Muista, että paluu on vaikeaa siksi, että muualla asuminen on ollut niin rikasta ja antoisaa.** Junkkarin mukaan kriisit ovat joskus välttämättömiä edellytyksiä sille, että ihminen voi kasvaa henkisesti ja saada uusia näkökulmia elämäänsä.

Kuva : Mira Alopaeus 2012

LÄHTEET:

Al-Omari, Dr. J. 2008. Understanding the Arab Culture. 2. Edition. London: How To Books. [Viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/137134/e594424a3646159bc40ec5f4d582f34c.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Country Connections Qatar. 2009. Connecting with Qatar. Information book.

Hämeen-Anttila, J. 2010. Islamin käsikirja. Helsinki: Otava.

Junkkari, K. 2003. Nykyajan paimentolaiset. Helsinki: Otava.

Know Quran. 2012. [Viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<http://en.knowquran.org/koran/24/>

Käri-Zein, P. 2003. Bisneskohteena arabimaat. Helsinki: Multikustannus.

Lewis, R. 1997. When cultures collide. London: Nicholas Brealey Publishing.

Commercial Bank of Qatar. 2015. Life in Qatar. Culture and etiquette in Qatar. [Viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<http://www.lifeinqatar.com/en/article/living/culture-and-etiquette-in-qatar.html>

Mikluha, A. 1998. Kommunikointi eri maissa. Helsinki: Yrityksen tietokirjat.

OSAC – Overseas Security Advisory Council. 25.2.2014. Qatar 2014 Crime and Safety report. [Viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=15215>

Sinkkonen, R. 2009. Onnistu ulkomaankomennuksissa. Helsinki: WSOYpro.

The Telegraph. 2014. [Viitattu 12.4.2015]. Saatavissa:

<http://www.telegraph.co.uk/expat/expatnews/10865412/Qatar-campaign-warns-foreigners-Leggings-are-not-pants.html>

Vartia, N. 2009. Kotona kaikkialla: kansainvälisen kanssakäymisen taitoja. Helsinki: Kirjapaja.